Laulu ja mängu leht.
3. ak. 1887. N 1–12. 56 lk.

Laulu ja mängu leht. Noodi jagu. 136

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Kolmas aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. K. A. Hermann.

Tartus 1887.

Trükitud K. A. Hermann'i kulu- ja kirjadega.

Sisekord.

Elukirjeldused ja kõnelemised.

	Nr.	Lhk.
Emil Aug. Heinr. Hörschelmann (piltidega)	1	1
A. Kunileid (piltidega)	4	21
Otto Wilhelm Masing	6	30
Dr. Friedrich Silcher	7	33
Dr. Friedrich Robert Fählmann	7	33
Daniel François Esprit Auber (piltidega)	8	37
Dr. Friedrich Reinhold Kreutzwald	8	38
Johann Woldemar Jannsen	9	43
Albert Gottlieb Methfessel	10	45
Lydia Jannsen, Koidula	10	46
Hector Berlioz	11	49
Johannes Brahms (piltidega)	12	53

Jutud.

Meresõit	1—2	2 ja 10
Beethoveni wiimne armastus	2	12
Ungari laulik Petöfi ja naesterahwad	2—4	13, 18 ja 22
Üks nägemine	5	25
Iseäraline wiiulimängija	9	41
Hästi löödud	9	42
Karu ooperis	10	45
Kahju teeb targaks	11	50
Kõrgete inimeste sõnad	11	50
Kõrgete inimeste muusikalisest andest	11	50
Kuda Türgi naesterahwad muusika õpetust saawad	12	54

Õpetlikud tükid.

Mänguriistadest	nr. 1, 3, 5, 6, 8
Eesti rahwalauludest	nr. 2
Kuda komponeeritakse?	nr. 2, 6, 10
Kõige wäiksemad moosekandid	nr. 3
Lühike muusika ajalugu	nr. 5, lk. 26
Ühe Eesti laulu ajalugu	nr. 6, lk. 29

Sõnumid mujalt muusika elust.

Need on nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12.

Tõtt ja nalja.

	Nr.	Lhk.
Õrn nalja-sõna. — Adelina Patti. — Weider laps	3	20
Wastastikku õnnetus	8	40

Seda ja teist.

	Nr.	Lhk.
Wana Niklas	10	48
Ettewaatlik naene	10	48
Rossi	11	51
Kena sõna	11	51
Kawal	11	51
Iseäralik surm	11	51
Nokkimine	11	52
Alma Fohström	11	52
Jenny Lind	11	52
Weider nali	11	52
Iseäralik ehmatus	12	55
Tao rauda, kui ta palaw	12	56
Klaweri tunnis	12	56

Eesti laulukoorid.

1) Suure Konguta meeste- ja segakoor nr. 1, lk. 6. 2) Warbuse segakoor nr. 1, lk. 7. 3) Palmse walla segakoor nr. 1, lk. 7. 4) Lootuse meestekoor nr. 2, lk. 14. 5) Udriku sega- ja neiukoor nr. 2, lk. 14. 6) Wäikse Ulila sg.- ja mk. nr. 2, lk. 14. 7) Wastse Kasaritsa mk. nr. 2, lk. 15. 8) Paide sk. nr. 3, lk. 19. 9) Puhja sk. nr. 4, lk. 23. 10) Rõngu mk. nr. 4, 23. 11) Toosikatsi mk. nr. 4, lk. 23. 12) Allmäe as. sk. nr. 5, lk. 27. 13) Kuresaare mk. nr. 5, lk. 27. 14) Kroonlinna mk. nr. 5, lk. 27. 15) Kaiu sk. nr. 6, lk. 32. 16) Tüütsmanni mk. nr 6, lk. 32. 17) Sindi sk. nr. 7, lk. 34. 18) Iisaku segak. nr. 7, lk. 34. 19) Tilsi sk. nr. 7, lk. 35. 20) Aruküla sk. nr. 8, lk. 39. 21) Piometsa sk. nr. 8, lk. 39. 22) Himmaste mk. nr. 8, lk. 39. 23) Himmaste sk. nr. 8, lk. 39. 24) Kreenholmi segakoor nr. 9, lk. 44. 25) Kawastu sk. nr. 9, lk. 44. 26) Wäikse Jaani mk. nr. 9, lk. 44.

Eesti mängukoorid.

1) Wäägwere mängukoor nr. 1, lk. 7. 2) Laiuse mk. nr. 2, lk. 15. 3) Sangaste mk. nr. 2, lk. 15. 4) Wägewa wiiulik. nr. 2, lk. 15. 5) Worbuse mk. nr. 2, lk. 15. 6) Riia mk. nr. 3, lk. 19. 7) Kaagwere mk. nr. 4, lk. 24. 8) Otepää mk. nr. 4, lk. 24. 9) Lieventhali mk. nr. 5, lk. 27. 10) Paide mk. nr. 5, lk. 28. 11) Leenhowi mk. nr. 6, lk. 32. 12) Kuusalu mk. nr. 6, lk. 32. 13) Woka mk. nr. 7, lk. 35. 14) Iisakuränguk. nr. 7, lk. 35. 15) Roodi mk. nr. 8, lk. 40. 16) Malla mk. nr. 8, lk. 40. 17) Wara Matjama mk. nr. 9, lk. 44. 18) Halliste mängukoor nr. 9, lk. 44.

Salmikud.

Linnuke	nr. 1 lk. 8
Õhtul	„ 2 „ 16

Laulu ja mängu lehe lugejatele nr. 12, lehek. 56.

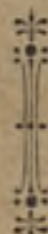
Nr. 1. III. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Emil August Heinrich Hörschelmann.

Nende meeste seas, kes Eesti rahwa mälestuses kaua edasi peawad elama ja saawad elama, on see mees, kelle nimi päälkirjas üteldud, esimeste reas. Küll ei ole tema Eesti kännust kaswanud, aga tema hoidis meie rahwast südames. Ta kandis tema eest hoolt. Suurte annete seas, mis temale oliwad antud, oli muusika-kunst see, mille läbi tema meie rahwa elu siis kaunistas, kui alles wähesed mehed selle pääle mõtlesiwad. Selle pärast arwame seda wäga tarwiliseks ja kohaseks tema elu lühedalt meelde tuletada.

Emil August Heinrich Hörschelmann oli Wiru maa praosti ja Jaagupi kihelkonna õpetaja Friedrich August Hörschelmanni poeg ja oli sündinud heinakuu 12. päewal 1810. Isa oli rahwa meelest wäga armas mees, ja tema majas oli see moodis, et usku üleüldse mõistuse järele seletati. Tema tunnistas kord, et teda tõllast abikirikusse, kui ta sinna läinud jutlust pidama, ikka rahwa kätel kantud, ehk ta küll wasta pannud. Poeg Emil jäi kuni 16. aastani kodu ja walmistas end ette Tallinna doomkooli, kuhu ta näärikuul 1827 läks. Juba kahe aasta pärast läks ta ülikooli tarwis küpse koolist ära,

Põltsamaa õpetaja Emil Hörschelmann.
Esimene Eesti laulude looja, sd. heinak. 12. 1810, sr. jaanik. 23. 1854.

teenis enesele kodukoolitajana Wõisikul Põltsamaa ligidal raha ja läks 1832 Tartu ülikooli kirikuõpetajaks õppima. Kui ta selle kooli oli 1835 läbi käinud ja lõpuekfsami ära teinud, siis läks Uue Põltsamaa mõisa v. Lilienfeldi juurde kodukoolitajaks ja jäi sinna kuni 1838. aastani. Siis sai Kodawere kirik leseks. Hörschelmanni kutsuti sinna. Aga äkisti lah-

kus Põltsamaa õpetaja Demler ametist, ja Hörschelmanni soowiti Põltsamaale. Tema wõttis nõuuks Põltsamaale jääda, kus ta muidugi elas, ja ütles Kodawere koha ära.

Põltsamaal wõeti teda rõõmuga kirikuõpetajaks wastu, ja tema töö oli siin kosuw ja kasuw. Siin heitis tema ka Liina Bosse'ga, Läti maa Wolfarti õpetaja tütrega, abielusse, kellega tal 6 last oli ja ta ka muidu õnnelist elu elas. Üks tema poeg, Dr. W. Hörschelmann, on praegu keeleteaduse professor Tartu ülikoolis.

Hörschelmann sündis Põltsamaal Eesti kogudusega kõige paremini kokku, ja tema mälestus on weel praegu Põltsamaal elaw. Saksa kogudusele oli ta palju wõõram ja ei tahtnud kokkusündimine hästi minna. Mis Hörschelmanni kõige rohkem Eesti koguduse meelest armsaks tegi, oli see, et ta mitte Wendade koguduse wastane ei olnud, sest Wendade kogudusel oli sellel ajal Eesti rahwa seas määramata palju liikmeid.

Üks kord äratas köster M. Wilberg, kes weel praegu Põltsamaal elamas, Hörschelmanni sünnipäewal lauluga üles, mis Hörschelmanni enese tehtud oli. Laul kõlas Eestlaste suus nii armsasti ja ilusasti, et Hörschelmann nõuuks wõttis laulukoori asutada. Ta kogus koolmeistrid nädalis korra enese saali kokku ja õpetas neid laulma. Tema juhatus kandis kõige tulusamat wilja. Mõne aja pärast oli laul Põltsamaal kõlamas ilusamini kui kusagil mujal. Põltsamaa sai laulu poolest otse kuulsaks. Wana isa Jannsengi laulab oma reisilaulus: „Siis käisin kord ka Põltsamaal, kus lauluheli kõlas." Selle läbi sai Hörschelmann äratatud oma laulude loomise kaunist annet enam tarwitada ja on siis ka hulga laulusid oma koori jaoks komponeerinud. Küll ei olnud ta korralist komponeerimise õpetust saanud, aga mõtted tema laulades oliwad mõnusad. Kolmkümmend aastat pärast tema surma on suurem osa neid laulusid nende ridade kirjutaja, K. A. Hermanni, läbi wälja antud nime all „Põltsamaa endise õpetaja E. Hörschelmanni laulud. (Schnakenburgi trükk Tartus 1884.)

Igapäewases elus oli Hörschelmann lahke ja usin aitama. Ta asutas waeste kooli, kandis kerjajate eest muret ja oli iga pidi tegew. Ka oli tema hoolikas püha kirja uurima, nii et ta selles teiste kirikuõpetajate silmas auus peeti.

Aastal 1849 suri tema abikaas. Aasta pärast seda heitis ta uuesti abielusse Dorothea Sokolowskiga Läti maa Roop'i õpetaja tütrega, kellega ta abielu aga kõigest 4 aastat weel kestis. Aastal 1853 kutsuti Hörschelmann Peterburi Anna kiriku õpetajaks. Peterburi sant kliima ei olnud tema terwisele kasulik, ka oli tal palju tegemist. Tema terwis jäi ühte puhku waesemaks. Waewalt aasta oli ta uuel kohal ametis olnud, kui ta wiimaks raskesti haigeks jäi. Jaanikuu 23. p. 1854 pani surm ta silmad kinni Pargolas Peterburi ligi, kuhu ta maale paremat õhku oli läinud maitsma.

Kaua, kaua saawad tema laulud Eesti kirikutes kõlama. Tema oli esimene, kes Eesti keeles eneses laulusid loi ja neid mitte üksnes Saksa keelest ei wõtnud. Tänu temale haua põhja!

Meresõit.

Theodor Goeringi järele stud. G. J.

See oli öö! Ei kuud ega tähte nähtud taewa wõlwil sirawat; pilkane pimedus kattis musta mere-pinda. Üksi laewa latrite tule kuma oli näha, mis märgade purjude wahelt wahwaste madruste palgetele langes ja torni-kõrguste laine-turjade wahus wirwendas, mis kangelase jõuuga üle laewa wisatud sai. Ümberringi, nii kaugele kui silm ulatas, ei nähtud muud kui hirmsaid laineid, mis iga silmapilk laewa ära neelata ähwardasiwad. Tõesti nähti sel korral kõik põrgu waimud lahti lastud olewat. Mässawad ja möllawad lained wirutasiwad laewa oma kõrgele turjale ja säält siis jälle äkisti sügawale wee hauda. Laewa küljed pragisesiwad, mastid wan-

kusiwad ja ähwardasiwad pihuks puruks puhutud saada, kuna maru kui hirmus „dies irae"*) reisijate kõrwus hulus, kes unest üles hirmutatud iga silmapilk wiimast tundi tulnud arwasiwad olewat. Palwetades ja wandudes needis igaüks seda hirmust ööd, mis sugugi lõppeda ei tahtnud.

Ometi! ometi waikis möllaw merepind, ja tume punane koidu kuma hakkas hommikupoolist taewa serwa katma.

Ämaral paistis juba läbi ümmarguste laewa aknate, mille läbi kord must wesi kord jälle hall taewas nähtawale tuli.

Kajütis magas kitsal asemel kahwatanud jumega naesterahwas, kelle ees suur must koer lamas. Tema aseme wastu seisis tubli kehaloomuga ja tõsise näoga noor mees, kelle käsi ühe posti najale toetatud oli ja kelle pilk ainult ilusa naesterahwa pääl wiibis. Kui korralik hingamine noorele mehele täielikku otsust selle üle oli andnud, et wäsinud naesterahwas unehõlmas wiibis, õhkas tema kurwalt, pühkis käega oma wesiseid silmi kuiwaks, tegi ukse lahti ja astus siis treppi mööda ülesse laewa laele.

Laewa lael walitses koguni teisem elu, kõik nähti wigasid tublisti parandawat, mida öösine maru sünnitanud oli. Kapten aga, wäga rõõmus selle üle, et wigastatud laew jälle warsti korras oli, wilistas lustilikku laulukest.

„Tere hommikut, herra kapellmeister," hüüdis tema nii pea kui nimetatud herra talle silma puutus, „juba nii pea jalal?"

Küsitaw wastas tema teretuse pääle lühikese küsimusega: „Kunas jõuame meie Londonisse?" Kapten hakkas kõwasti naerma. „Nii kaugel ei ole meie weel mitte," ütles ta. „Tänage Jumalat ja meie tublid laewa, et teie kuiwade kontidega päewa walgust näha wõite. Kattegat ei kanna oma kardetawat nime mitte ilmaaegu, ta on meil täna ööse tublisti habet märjaks teinud! Pääle selle olge julge, meie oleme alati palju waewalisema sõiduga pidanud leppima; ja wist, kui meie reis hästi edasi läheb, saame meie neljateistkümne päewa sees tähendatud kohale jõudma!" Kapten pööras ennast nüüd oma töömeeste poole, meie kangelane aga waatas imestusega walge wahuga segatud möllawatesse laenetesse, mille üle ennast tume sügisene hommik laiali laotas. Alati waewas teda üks tundmus, mis tema südant selle waese naesterahwa pärast kurbtusega täitis, kes nüüd ühes temaga kõiki elu koormaid ja reisi hädaohtusid kandma pidi; aga tema iseloomus ei suutnud mitte palju niisuguste muutmata asjade juures wiibida. Seega oliwad peagi nii hästi tema kaastundmus, kui ka tema enese hirm, mida kuri öö ja möllaw maru sünnitanud, kadunud. Hirm ja asjata kurwastus on madala-waimuliste tundemärgid. Nendega ei olnud tal midagi tegemist. Keha kui ka waimu poolest tugew, wõis teda just nende hulka arwata, kelle ainuke otstarbe wõitlus on.

Ilma kartuseta seisis tema iga-päewase elu tingimistega wõiduplatsil, ja astus umbes kolme aasta eest, kus tal weel kindel warandus, koht ja sissetulek täitsa puudusiwad, ilma hoolimata ühe neiuga abielusse, kellel muud midagi pärandatud ei olnud, kui ainult tema ütlemata iludus ja kindel kannatlik meel.

Tema lootis oma waranduse pääle, mis teistsugusem oli, kui need anded, mis eluteed ainult üürikeselt ehiwad! Warandus on sellel, kes midagi wõib, ja — kes wõis siis rohkem, kui tema! Iseenesest mõista pidi tema esitiks ilmale oma annete üle aru andma; aga tema oli oma jõuu ja osawuse pääle kindel ja purjutas ikka ja ikka ilma teelt eksimata oma tähendatud eesmärgi poole, nagu peaaegu see tema jalgade all wäikene purju-laew, millele kaugel seiswad Themse jõe kaldad eesmärgiks seatud oliwad.

*) s. o. „wiha päew," nende sõnadega algab wana ilmakuulus Ladina laul wiimsest päewast, mis meie „Kiriku laulu-raamatus" Eesti keelses tõlgis nõnda käib: „See aeg on tõest ukse ees" jne.

Roosi-lilledega ei olnud tema eluteed mitte kaunistatud. Alalised puudused, mis waesest majaseisusest ilmalahkumata on, oliwad samm sammult tema kannul käinud. Aga kõik need puudused ja hädad, mis tähendawad need selle kõrge eesmärgi kohta, mida tema kange loomus enesele ette seadnud oli? Käsi käes elutingimiste eest wõitlemisega käib see wõitlus, mida inimese seisus nõuab. Mõlemad langewad ühte; kui esimene ka mõnest haruldasest õnnelapsest mööda läheb, on siisgi wiimsega igal ühel wõitlemist, olgu ta mis seisuses ial tahes: kas käsitööline wõi õpetatud mees, kaupmees wõi kunstnik — lihtlabane ehk mõttetark. Üksi wõitlemise hind ja mood on isesugused. Tähtsuseta inimesel on üks eesmärk silma ees, mis kõikidel nähtaw on; terwe jõuu- ja waimuga püüab ta takistusi ära wõita ja ühes teistega edasi ujuda. On ta nõrk, siis jääb ta taha, ja teised jõuawad temast mööda. On ta tugew ehk õnnelik, siis jõuab ta teistest ette. Aga suurte waimuannetega inimene ujub wastu wett; ta ei wõitle üksi nende waenlaste wastu, kes kõikidel takistuseks ette astuwad, nagu wõiduhinna-himulised, kadedus, laimdus ja hukkamõistmine, waid ta sõdib aastasadadel harinenud mõtete ja kombete wastu.

Niisugune eesmärk on kaugemal, kui keegi teine näha wõib, nii kaugel, et ta ka ise teda selgesti ei näe, waid mida Jumal teda kõige kõrgemas waimustuses aimata laskis ja mille juures ta läbi mure ja kurwastuse, elust ja surmast hoolimata, oma teed rajama peab!

Ka meie kangelane ei näe oma eesmärki weel selgesti silma ees. Siiamaani teab ta üksi, mis ta mitte püüda ei tohi ega taha, ehk see küll teistele wäga meelitaw näitab.

Umbes kahe aasta eest wõttis ta Riias linnateatri kapellmeistri-ameti wastu, mis sellel ajal (sügisel 1837) Holtei juhatamise all seisis. Suure waimustusega astus nüüd noor muusikus ametisse. Ta oli wäga osaw juhataja, ja harwa wõis üks kunstnik nii kui tema, teiste komponistide tööde iludust ja iseloomu täiesti omastada. Harjutuste pääle pani ta — ja ka just tähtsuseta tükkide juures — tublid rõhku; tema juhatas elawalt ja waimustusega ja sai, kui tal hää partitur ees seisis, niisuguste imelikkude tundmustega, mis küll juhatawate kui ka päältkuuljate kohta wäga mõjus, täidetud. Nii sai siis ka iga tükk, mida tema juhatuse all etendati, omas täies mõttes, ilduses ja tundmuses ette kantud. Selsamal wiisil, nagu temale, kui juhatajale igalt poolt auu ja kiitust awaldati, oleks tema sedasama omale wäikese waewaga kui komponist teenida wõinud.

Mis tema-aegsed ooperi komponeerijad jõudsiwad, seda wõis tema ka, ja oleks tema ainult nende jälgedes käia tahtnud, siis oleks tal lai, takistuseta tee ees seisnud, mida käies temal ilma iseäralise waewata auu ja õnn, raha ja wara suurel mõõdul osaks oleksiwad saanud. Tema aga lükkas seda kõik enesest eemale! Milgi wiisil ei andnud tema waim ja luuletuse himu järele, et tema komponeerimise põllul tegewuseta oleks jäänud, ja töötamise koht oli talle selleks wäga sünnis, kus ta oma töösid kõige paremini oleks ilma ette kanda wõiwad. Aga ometi oleks tema siis oma luulerikkaid mõtteid kitsandama pidanud. Kui ta oma kentsakat ooperit „õnnelik karupesa" algas, täitis teda juba teise wihu wäljaandmine „jõledusega," sest et ta tundis, et ta Auberi moodi komponeerinud oli; ta jättis selle pärast oma töö pooleli. Tema nägi wäga selgesti ette ära, et ta kunstlikud ja waimurikkad kompositsionid selle wäikese jõuuga, mida Riia linna teater pakkuda wõis, ei oleks wõinud etendatud saada. Auberi, Bellini ja Adami kompositsionid oliwadgi sel ajal ainukesed asjad, mida Riia teater etendas ja ehk küll ka ooperi etendus seda wiga parandas, siisgi paistis see wiga temale seda enam silma, kui temal Mehul'i ilus meistritöö „Jakob ja tema pojad Egiptuses," mida tema sel ajal suure armastusega ja waimustusega uuris, kõrgemaid mõtteid awaldas ja kaugemaid eesmärkisid ette seadis. Tema alustas nüüd ühte suurt ooperit, mille kirjutamiseks teda Bulweri kuulus

roman: „Rientsi, wiimne tribun“ waimustanud oli. Töö läks ruttu edasi ja kewadel 1839 oli ta juba kahe esimese waatusega walmis. Seda aga ei wõinud ta mõteldagi, et ta seda ooperit Riia teatri jõuuga oleks etendada wõinud, ja ta ei tahtnudgi seda teha. Ta tahtis oma nime kuulsaks teha, mitte Riias, waid kusgil teises tähtsas Europa linnas. Selle soowi kordasaatmiseks pidi ta Parisi minema. Tarwilist sõiduraha maanteed mööda reisimiseks ei olnud tal mitte, selle pärast pidi ta oma abikaasa saatusel ühe purjulaewaga, mis esiti Londoni sõitis, Pillau'st edasi reisima.

Kui nad kaheksandal päewal Jüti maa nurgast mööda oliwad ja Skager-Rakk'i purjutasiwad, hakkas maru möllama ja kihutas laewukest suure kiirusega põhja poote.

Tema abikaas, kes wiimastel päewadel merehaigeks oli jäänud, oli kui surnu kajütis woodis. Noor kunstnik aga seisis laewa köiest kinni hoides laewa lael ja waatas suure waimustusega laenete näitemängi. Ta oli tähele pannud, kudas päike lõune ajal paksudest pilwe pankadest läbi tungides oma kiiresid kristall-rohelistesse laenetesse saatis, kudas waikne merepind aeg ajalt laenetama hakkas ja siis ennast pikkade ühetoeliste wagudega kattis, milledest weemäed kaswasiwad, mille terawad walge wahuga kaetud harjad ikka kõrgemale ja kõrgemale tõusiwad ja ennast terawateks kammi-sarnasteks turjadeks ühendasiwad. Päike oli kaugele laenete sisse wajunud ja seega kõiki ilusaid wärwisid meie noore kunstniku silmist riisunud. Laew lendas mere-kajakatega wõidu, kuni teda äkisti üks kange hoop ülesse kõrgele wirutas. Korraga oli terwe loodus mässamas. Torm hakkas uuesti wihaselt möllama ja wirutas kangesti kohisewaid laineid kangelase jõuuga wastu laewa.

Noor kunstnik, ehk küll üleüldse märjaks pritsitud ja waewalt omal kohal seista wõis, ei tahtnud ka mitte ühte ainust silmapilku sellest ütlemata ilusast looduse näitemängust kaotada. Mööda läinud päewadel ei olnud tema muud midagi kui ainult wett ja sinist taewast näinud, nüüd aga paistsiwad temale ühe korraga mitme-sugused looduse ilud ja imeasjad silma.

Nemad oliwad Norra maa randa aetud; pea paistsiwad neile lähedalt, pea jälle kaugelt kõrged kalju-rangad silma, ja wäike laewameeste kogu pidi töötama ja selle pääle waatama, et laew wigata kardetawate kaljude wahelt läbi jookseb. Kui hirmus ja ka ilus oli see pilt! Kas ei olnud tema enese elu ka mitte selle möllawa mere sarnane, mille õnnelik ehk õnnetu tulewik temale pea kaugemalt, pea lähemalt silma paistis? Tema oli ju seda ise tahtnud! Oli ta ju wagusat maantee reisi põlanud," siis pidi ta sellega leppima, mis talle wihane element pääle pani ja tunda laskis.

Õhtu jõudis kätte; torm jäi waiksemaks ja ikka kalewlisemaks muutus kunstniku ümbrus. Terwe uus ilm seisis oma otsata suure ära arwamata ilususega tema ees. Suurtest kuristikkudest tõstsiwad kaljud oma päid taewa poole ja pilwed tormasiwad nende üle. Ta waatas imestusega põhjamaa hiilgust ja sära. Siin oli see maa, kus Saksa rahwa waim ennemuiste pesitelenud; maa, kus tema kord waimus Edda laulude lugemisel wiibinud. Kas ei olnud nüüd see koht tema silmade ees, kus suured teod tehtud saanud, ja kus kõik jumalad ja kangelased elanud? Siinsamas kõlasiwad Thori wasara-löögid; siin kihutas tuliste hobuste seljas Odini sõjawägi üle mäe ja metsa, ning siin paistsiwad sellel ajal kõrgelt Walhalla harjad! Kõrgem waim päästis tema silmad katte alt lahti ja laskis teda saladuste riiki waadata, mida tema maailmale kord awalikuks pidi tegema. Weel möllasiwad tema mõtted lainete sarnaselt, aga kõigi mässawate soowide ja plaanide hulgast paistis talle kindel eesmärk wastu: Ta tahtis oma püha ja kallimat kunsti loomu wastalisest olekust wabastada, teda walekülisist päästa. Meie tuttaw noor mees sai oma unenägudest kära läbi üles äratatud.

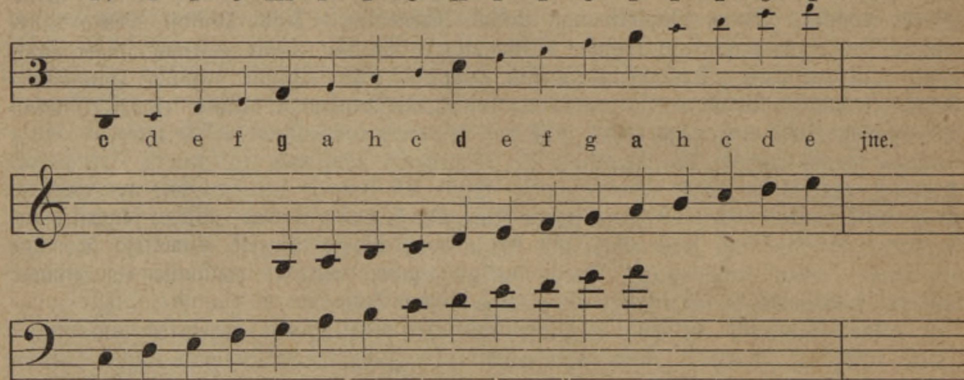
(Järg tuleb).

Mänguriistadest.

(Järg.)

Altwiiul (bratsche) on, nagu üteldud, nelja keelega, mis üks teisest just wiis tooni madalamal seisawad. Kõige ülemine ehk peenem keel annab a-heli, mis just seesama heli on, kui wiiuli a (teine keel). Teine wähe jämedam keel on d, sesama heli, mis wiiuli d-keelest kõlab. Kolmas keel on g-heliga, just seesama heli, mis wiiuli bassi-keeles on. Neljas, kõige madalam heli on c.

Altwiiulil on ise-wõti, tähed ja liinid, mis tulewad ära õppida. Meie paneme selle wõtme ja tema tähed siia üles, ja et neid kergem oleks õppida, paneme needsamad toonid kohe selle wõtme all ka wiiuli- ja passiwõtmes üles.

Sellest tabelist on selgesti näha, kudas altwiiulit häälde panna ja mängida tuleb. Ladina nummerde kohal on tühjad keeled ja nimelt IV kohal kõige alam, III kohal ülewalt kolmas, II kohal ülewalt teine ja I kohal on kõige ülem keel. Kus 1, sääl on üks sõrm keele pääle panna, kus 2, sääl kaks, ja kus kolm, sääl kolm sõrme. Kõige kõrgemad helid, mis praegu antud tabelis üles ei ole pandud ja sellest weel kõrgemal seisawad, märgitakse wiiulimõtmesse. Muidu on ülemal olewas tabelis just kõik toonid, mis ilma teiste olekuteta wõib näppudega wõtta. — Wiiulikooris mängib altwiiul weel paremini tenorit kui altot. Et teda just niisamati mängitakse kui wiiulit, siis sünniwad ka kõik wiiuli kunstsõnad ja ütelused tema kohta, nagu pizzicato, con sordini, senza sordini jne. — Suures mängukooris mängib altwiiul ka tenorit, aga tantsutükkides enamasti altot.

(Järg tuleb.)

Eesti laulukoorid.

Et Eesti laulu edendada ja lauljaid rohkem tutwaks teha, saab „Laulu ja mängu leht" aega mööda kõik tähtsamad Eesti laulukoorid ära nimetama. Palume neid koorisid, kes endid meile weel ei ole teatanud, seda õige pea teha — neid koorisid, kes kauemini kokku hoiawad ja täies tegewuses on.

1. Suure Konguta meeste- ja sega-koor.

Asutatud 1885 Tartu maakonnas, Puhja kihelkonnas, Suure Konguta wallas. Juhataja A. Pärt. Meestekoori liikmed: I. Tenoris: T. Wint ja J. Pärt. — II. Tenoris: K. Pärt ja J. Wint. — I. Bassis: J. Ant ja M. Bächter. — II. Bassis: J. Prüüs ja A. Schreiner. — Segakooris laulawad: Sopranis: neiud M. Andresson, J. Andresson, M. Prüüs, J. Prüüs ja J. Sild. — Altis:

neiud K. Jentson, A. Jakobson ja A. Jentson. — Tenoris: mehed K. Pärt, J. Ant ja J. Pärt. — Bassis: mehed A. Schreiner, J. Prüüs ja M. Bächter.

2. Warbuse segakoor.

Asutatud 1883 Wõru maakonnas, Põlwa kihelkonnas, Warbuse wallas. Juhataja kooliõpetaja J. Rocht. Koori liikmed: Sopranis: Juli Rocht, Juli Sõrasson ja Miina Paloson. — Altis: Juli Rocht, Miina Herne ja Miina Rocht. — Tenoris: Jaan Puro, Jaan Wärs ja Kusta Wärs. — Bassis: Johann Narusk ja J. Rocht, koori juhataja.

3. Palmse walla segakoor.

Asutatud 1883 Wiru maakonnas Kadrina kihelkonnas. Juhataja Palmses Ministeriumi eeskuju-kooli õpetaja Ed. Langsepp. Koori liikmed: Sopranis: neiud Helene Wacker, Minna Mauermann, Minna Reinholm, Leena Muidik, Leena Lillemann. — Altis: neiud Elisabet Treuwerk, Anna Mauermann, Anna Jägermann, Katta Lillemann. — Tenoris: mehed Hans Meikar, Eduard Haker, Hans Seemann, Johannes Prass. -- Bassis: Joseph Jägermann, Abram Neidorf, Gustav Mühlmann, Johannes Tomerias.

Eesti mängukoorid.

Oleme mängukoorisid palunud endid meile teada anda. Palju koorisid on seda lahkesti teinud, teisi palume seda pea järele teha, et täielise nimekirja ka mängukooridest wõiksime saada. Meie algame täna mängukooride nimetamisega ja nimelt esiti kõige wanemaga, kes juba umbes pool sada aastat ära on elanud ja kelle juhataja Eesti rahwa seas enama jao mängukooride esimene juhtija ja elule-aitaja on.

1. Wäägwere mängukoor.

Asub Tartu maakonnas, Tartu Maria kihelkonnas, Tartu linnast kümmekond wersta kaugel. Mänguriistad on:

1. Terzwile (-flöte)	9. Kontra-fagott	17. I. B-Tenor- | sarw | f-ga
2. D-wile	10. Es-pikolo	18. II. B-Tenor- | sarw | c-ga
3. Es-klarinett	11. I. Kornet à piston	19. F. Bassi-pasun
4. I. B-klarinett	12. II. Kornet à piston	20. F. Tuba
5. II, B-klarinett	13. I. Es-trompet	21. E-Sax-sarw
6. Inglise sarw	14. II. Es-trompet	22. Triangel
7. Wäike fagott	15. I. Alt-sarw	23. Suur ja w. trumm
8. Suur fagott	16. II. Alt-sarw	24. Bekid.

Mängukoor on täielises ja wäga tublis tegewuses. Koori juhataja: David Wirkhaus, mängib kõiki riistu. Koori liikmed: 1) Jaan Saar, 2) Dav. Saar, 3) Ed. Wirkhaus, 4) Madis Lulik, 5) Dav. Wirkhaus, 6), 7) ja 8) puhutakse korda mööda, 9) Karl Rupski ja Dav. Saar, 10) Jaan Raag, 11) Dav. Wirkhaus, 12) Karl Juht, 13) Juhan Treier, 14) Mad. Fuchs, 15) Kristj. Rupski, 16) Dav. Saar, 17) Jakob Fuchs, 18) Jaan Nau, 19) Karl Perand, 20) Karl Rupski, 21) Joh. Parm, 22) Ed. Wirkhaus, 23) Joan Ofril, 24) Karl Fuchs. — Altsarwe asemikud Kristj. Fuchs ja Dav. Sammal. — Palju liikmeid mängiwad mitut riista.

Mujalt muusika elust.

Loetud leht. Hiljuti algas Kölni linnas muusikaline ajakiri nimega „Neue Musik-Zeitung“ oma 8. aastakäiku. See muusika-leht on kõige rohkem loetutest maailmas. Tal on nimelt praegu 48,000 lugejat. Sääl maksab ometi lehte toimetada. Meil tuleb siin wasta meelt meie leheke meelde, kes waewalt tuhat lugejat jõuab saa-a. Nimetatud Saksa leht ilmub P. J. Tongeri kuluga.

Camille Saint-Saënt (ütle: kamill säng-sang) on üks praeguse aja kõige

kuulsamatest Prantsuse maa helisünnitajatest, kes suur klawerimängija on. Sakslased ei salli teda, sest et ta wäga Prantsuse-meelne on. Mullu käis ta Berlinis ja ei leidnud säält lahket wastuwõtmist; temale ei antud seda andeks, et ta Richard Wagneri muusikat Parisis ei ole sündsaks kiitnud Prantslastele kuulda.

Kink. Dr. Hans v. Bülow, üks praeguse aja kõige suurem klawerimängija, on Hamburgi linna näitemaja musikantide ja koori hääks 2250 marka (umbes 1200 rubla) kinkinud. Helde ja kasuline kink!

Marcella Sembrich on Saksa keisri poolest keiserlikuks kojalauljaks tõstetud. Muidugi on selle läbi ka laululinnu sissetulek suurem.

Dr. Johannes Brahms, üks Saksa kuulsam komponist, kellest ka meie lehes lauluks muudetud Ungari tants „Kui nagu lind mu rind ja meel ja keel on kõlamas" on ilmunud, on Saksa keisri poolest „pour le merite ordu" liikmeks teh-:ud. See ordu on teaduste ja kunstide edendajate auuks asutatud. Sellesama ordu liikmeks on ka tehtud Italia helilooja

Giuseppe Verdi. See on küll praegusel ajal kõige kuulsam ja tähtsam laulelduste (ooperite) looja maailmas. Tema on Italia talumehe poeg ja nüüd juba 70 aastat wana. Oma laulelduste läbi on ta miljonäriks saanud ja elab oma ilusas mõisas põhja-Italia maal. Selle 1887 aasta näärikuu 24. on Mailandis tema uus lauleldus „Othello" mängitud. See on ära rääkimata suurt waimustust sünnitanud. Kõik on täis imekspanemist, et 70-aastane mees weel muusikat wõib luua, mis nii täis tuld on ja kõikide südameid sütitab.

Kallis õigus. Richard Wagner oli enne oma surma selle õiguse, oma laulelduft „Parsifal" mängida, ka Müncheni näitemajale andnud — muidugi suure hulga raha eest. Et aga seda laulelduft seni ajani üksnes Baireuth'i linnas Wagneri enese ehitatud tearis on mängitud, siis ei soowi Wagneri pärija, nimelt tema lesk Cosima, kes Franz Liszti tütar, mitte, et seda tükki weel kusagil mujal peaks mängitama. Ta on selle pärast selle õiguse Müncheni teatri käest 100,000 marga (ligi 50,000 rubla) eest jälle tagasi ostnud. Kes siis seda tükki tahab näha saada, see peab Baieri maale Baireuthi linna minema ja sääl teatrisse minema, kui pileti saab.

Saksa lauljate ühendus tahab mihklikuu 9. (21.) s. a. ama 25-aastast asutuse püha Weimaris pidada. Sellest pidust tahawad 400 lauljat 59 lauluseltsi poolest osa wõtta.

Emil Götze on kuulsama tenorilaulja nimi, kes Saksa maal laulab. Tema on praegu Kölni näitemajas lauljaks, ja iga kord, kui ta laulab, on ajalehed tema kiitust kuhjaga täis.

Linnuke.

Leinas üle nõmme
Lendab linnuke,
Igatsedes hüüab:
„Jõua, kewade!"

„Wäsin'd on mu tiiwad,
Kurw mu laulu hääl;
Külmad põhja-tuuled
Puhuwad mu pääl'."

Lugusid mul palju
Põues liikumas,
Tuhat lahket laulu
Rinnus heljumas. —

Kewade, kus wiibid?
Tule, tule sa! —
Muidu, linnukene,
Pean surema." —

Leinas üle nõmme
Lendab linnuke. —
Pea ehk surmal' suigub,
Waikib wiimate. —

Anna Haawa.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 6. марта 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus

Nr. 2. III. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Eesti rahwalauludest.

Igal rahwal on midagi, mis ta oma esiwanematest on pärinud. See pärandus, mis esiwanematest on jäänud, ei ole aga mitte ollusline warandus, waid see on waimuwara. Mida kõrgemal hariduse astmel üks rahwas on seisnud, seda tähtsama waimuwara jätab ta enese järelsugule pärida. Aga mis on see waimuwara? See waimuwara on esimeses reas muinasjuttude ja wanade luuletuste kõrwal rahwawiisid ühes sõnadega. Muinasjuttudest ei taha me täna kõneleda. Meie kõnes on täna rahwawiisid ja rahwalaulud.

Aga mis wahe on rahwawiisi ja rahwalaulu wahel? Kas ei ole mõlemad üks ja seesama asi? Ei mitte! Neil on oma wahe. Rahwawiis on toonid sõnadeta, luuletuseta; aga rahwalaul on sõnad ja wiis ühes koos. Seda on tarwis tähele panna. Seni ajani ei ole seda küllalt weel tehtud. Rahwawiisiga on sugulane rahwamängutükk, mis tantsudeks pillil mängitakse. Kes siis rahwaluuletusi ehk regewärssisid uurib, et nende abil meie esiwanemate waimuelust märku saaks, see peab ka rahwawiisisid ja -mängusid uurima, sest muidu ei ole asi täielik. Seda on näituseks Soome maal juba wäga suurel mõõdul ära tuntud, ja Soome uurijad on uuemal ajal suure hoolega rahwawiisisid ja -mängutükka korjanud; see töö on seni ajani kõige paremat wilja kandnud.

Ka Eesti rahwalaulude kohta sünnib kõik see, mis oleme ütelnud. Kõik Eesti mehed, kes wähegi muusikat mõistawad, peaksiwad püüdma rahwawiisisid ülesse kirjutada. Suurem hulk meie rahwawiisisid on juba kaduma läinud, selle pärast on tarwis rutata, et weel need wiisid, mis alal on ja rahwa suus kõlawad, täitsa kadunuks ei lähe. Uue aja kunstlaul wõtab ikka enam wõimust, ja wana aja laul waikib wiimaks täiesti. Ka nüüd on muinasaja laulusid weel üksnes niisugustes nurkades ja kolkades leida, kuhu weel uue aja laulud küllalt ei ole jõudnud sisse tungida. Säält on tarwis neid ülesse otsida ja nootidesse kirjutada, muidu tuleb aeg, mil ka miljonite eest enam ühtegi wana aja rahwalaulu saada ei ole.

Eesti rahwawiisid on kolme jagu:

1) niisugused, mis oma wiisi ja loomu poolest koguni wana muinasaja märku annawad, see on, nemad on hoopis teist sugu wiisiga kui nüüdse aja wiisid;

2) niisugused, millesse nii hästi wana kui uus aeg oma heliwõimuga on mõjunud, see on, nad on sellel ajal tekkinud, mil juba uue aja-heliwõim muinasaja wiisidesse tungis, ja

3) niisugused, mis koguni uuel ajal on rahwa suus tekkinud ja täitsa uue aja ja teiste rahwaste luulewõimu põhjusel on saanud.

Igal asjatundjal ja osawõtjal on selge, et kõige tähtsamad need wiisid on, mis esimeses jaos nimetatud; 2) all nimetatud wiisid on ka kaunis tähtsad, kuna 3) all olewatel wiisidel wähe tähtsust on. Kahte esimest jagu wiisisid on tarwis wäga hoolega korjata.

Kudas on aga wõimalik rahwawiisisid ära tunda, kas nad muinasaja wõi nüüdse aja sünnitused on? See on lühedalt koguni wõimata ütelda. Siin on tarwis rahwawiiside loomu tunda, ja praegu on rahwawiiside loomu tundjaid Eestlaste seas koguni wähe. Tihti on seda juhtunud, et mõni mees, kes wiisi nootidesse oskas kirjutada, kuulis ühte wiisi lauldawat, ei tundnud seda, arwas Eesti wiisi olewat ja kirjutas üles, aga pärast tuli wälja, et wiis — Saksa rahwawiis oli, mis meie rahwa sekka oli sattunud ja lauldi. (Edespidi saab siin lehes õpetust antama, kuda wõimalik on wanu süda-Eesti wiisisid ära tunda.)

Neid wiisisid, millest kindlasti ütelda wõib, et nad muinasajal on tekkinud ja esiwanematest meile pärandusefs jäänud, on wähe. Üks neist on tuntud rahwalaul: „Kui mina alles noor weel olin, lapsepõlwes mängisin.“ Seda rahwalaulu tuntakse terwel Eesti maal, ja seda Eestlast ei ole naljalt leida, kes teda ei tunne. Just see on tunnistuseks, et see laul wäga wana on, ja teda on Eesti esiwanemad, wõib olla, juba kahe tuhande aasta eest laulnud. Muidu on muinasaja rahwalauludes ikka alghäälikute sarnasust leida, see on kaks ehk rohkem sõna ühes reas algawad ühe ja sellesama tähega. Selles rahwalaulus ei ole seda. Aga just jälle see on tunnistuseks, et see laul sel ajal on tekkinud, mil ka weel alghäälikute sarnasust ei tuntud. Nõnda on siis see rahwalaul kõigist Eesti rahwalauludest wanem. Teda on meil kui pärlit kalliks pidada. Tema wiisi muusik on hoopis teist laadi kui õhtu-Europa helikunst seda õpetab. Tema sees näitab siis nii hästi wiis kui sõnad kui ka see, et teda terwel Eestlaste maal igaüks tunneb, wäga kõrget wanadust. Ainult wäike arw on Eesti rahwa laulusid, mida kindlasti ja kahtlemata nii wanaks wõib lugeda. Neist saame edespidi kõnelema.

Meresõit.

Theodor Goeringi järele stud. G. J.

(Järg.)

„Öö tuleb meile kaela,“ hüüdis tüürimees, „tuul on meile täiesti wasta, ja

meie ei jõua suure pimeduse pärast milgi moodil enam lahtise mere pääle tagasi!"

Laewa kapten käskis maa poole tüürida, ja kõwasti kõlas laewameeste suust üks „hoioh". Lühikese ajaga jõudis laew ühte mere lahesse, ja pragisedes kuuldi ankruid merepõhja langewat.

Päike oli juba looja läinud, ja ainult purpuri-punaseid joona nähti taewa serwal. Kapten läks suurema hulga laewameestega, kes kolmel ööl magada ei olnud saanud, puhkama. Ainult laewa tüürimees Strue oli kahe teisega laewa laele jäänud, ning nüüd istusiwad nad, tekkidesse mässitud, purjuriide rulli pääl. Nemad jõiwad tublisti punssi ja puhusiwad selle juures wõidu oma mõistujuttusid, sest selle läbi tahtsiwad nad und kaugele peletada. Selsamal tunnil toetas ka kunstnik, kes wahe-ajal ees nimetatud meestega ennast tutwustanud oli, laewa masti najale ja kuulas nende juttu päält. Korraga kuuldi ühe madruse suust wäikest kisa, ja see näitas ühe musta warju pääle, mis laewast kaugelt tuulena ilma kärata mööda libises ja mille üle üht punakat joont wirwendamas nähti.

„Waadake, kus waimude laew!" hüüdis ta hirmul.

„Tõe poolest," ütles Strue, „waadake, kuda punased purjud end' laotawad!"

„Mis lugu selle waimude laewaga on?" küsis kapellmeister.

„Mis temaga siis peab olema! Wana tont istub sääl sees, ja häda selle rannale, millele ta ligineb!"

„Minule on teda mitu korda näidatud," ütles teine madrus, „aga ma arwan, et see paljalt muinasjutt on, sest kõik on kole, mis temast räägitakse!"

„Wõi muinasjutt," sõnas esimene, „kas sa hull oled? Käi kord siin maad mööda ümber, ja inimesed jutustawad sulle, mis nad ise näinud."

„Temal on õigus!" lausus tüürimees Strue pääd nikutades. Wiimane oli sündimise poolest Daanlane, ja tema sündimise paik Fühneni saar. „Tema olewat üks ära neetud inimene, sest et ta Jumala wasta rasket pattu teinud. Minu wana ema jutustas mulle temast alati. Tema olla oma silmaga näinud, kuda tema laew meie küla kohal ankrud wälja heitnud. Tore mees, mustas riides, astunud maale, ja ta mehed tassinud talle kõiksugu warandustega täidetud tonnisid järele. Oma warandusega ajanud tema ilusa Ursula pää kihama, nii et see ennast pimedast pärast hukatusesse kukutanud."

„Kas ta sellel waesel pääd otsast ära ei käänanud?"

„Ei! Tema wõtnud ta omale abikaasaks, tahtnud meie saare pääle elama jääda ja sääl omale suurt uhket lossi ehitada. Ursula aga sattunud ühe jäägri-poisiga eksitee pääle, ja kui wana mees sellest asjast aru saanud, läinud ta oma laewaga kus seda ja teist.

„Ja mis Ursulast sai?"

„Tema langenud otsata kurwastusele saagiks ja lõpetanud oma elu kurwalt, sest kõige wiimaks waewanud teda wana kuri ise."

„See laew on kindel kui raud," ütles esimene madrus, „ja üksgi, ei torm ega kaljud, ei wõi talle midagi teha. Ja madrused on kõik punased kui kuradid. Nad teewad ilma wähema lärmita oma tööd, tõmbawad laewa purjud üles ja kaowad kui tina tuhka."

„Nad ei joo mitte, nad ei laula mitte, ja nende laewas ei ole ka iganes tuld näha," ütles Strue.

„Ja kas see kapten, kes Ursula ära on nõidunud, weel sinna on tagasi tulnud?"

„Tal ei tule seda meeldegi! Otsib omale jälle mõne teise ja teeb sellega niisama! See on ju päris saatan, kes waeseid hingesid omale otsib!"

„Tühi lori, mis teie ajate," ütles Strue, „tema soowiks küll hää meelega maale jääda, kui ta maale läheb, aga tema ei tohi. Tema on ära neetud ja peab nüüd jälle seitse aastat merd mööda hulkuma. Üks kord tahtnud tema — nagu kõ-

neldakse — ühest maa-ninast kange maru ajal mööda sõita ja wandunud ning põhjendanud südame täiega: tema ei tahta ial enne järele jätta, kui wõit tema kätte jääb. Seda oli wa' kuri ise kuulnud ja meest kohe sõnast pidanud; ja nüüd pidada ta oma kurjateo trahwiks ilma armuta aastate kaupa merd mööda purjutama. Selle pärast sõidab ta ka täna ja weel edespidigi, kuni ta wiimaks oma karistuse ära kandnud on."

„Siis ta wõib ju weel enne wiimast päewa wabaks saada?"

„Jah, tema olla ise seda Ursulale enne oma ärakadumist ütelnud. Üks kord ilmutanud ennast üks ingel unes ja ütelnud, et tema alles siis rahu saada ja nagu iga muugi ristiinimene surra wõida, kui ta omale ühe niisuguse naese leiab, kes temale kuni surmani truuks jääb. Kui see naesterahwas aga oma truudust tema wasta murda, siis pidada tema jälle sellesama korraga seitsmeks aastaks merele minema. Ja see naene, kes teda ära annab, pidada wana pagana roaks saama!"— —

Kapellmeister seisis sügawas mõttes: tema ei kuulnud enam midagi, millest meremehed edasi jutustasiwad.

Ilm oli jälle kurjaks läinud, maru müras, wood kohisesiwad ja wirutasiwad kangesti wastu laewa külge — tema ei pannud seda mitte sugugi tähele.

Tema waimus kujutas ennast hirmus pilt; warjud tuliwad udu seest enam ja enam nähtawale ja muutsiwad endid aeg ajalt kindlateks kujudeks.

Hirmus elementide mäss kõmas tema kõrwas nagu põrgulaste sõja-kisa; aga selle wahele kostis ka mahe laulusarnane wiis — tasa ja lepitawalt, nagu äralunastamise hääl.

Tema oli oma muusika-tööst waimustatud, uus ja waimurikas töö lehwis lähemas tulewikus: Selsamal ööl ärkas Richard Wagneri waimus maailmakuulsa ooperi „Lendawa Hollandlase" kirjutamise mõte.

Beethoveni wiimane armastus.

Fr. von Hohenhauseni järele A. Põld.

Amalie Sebald, kuulus ja osaw laulja Berlinis, juhtus Beethoveniga aastal 1812 Teplitzis kokku ja äratas tema südames weel wiimast korda armu-tuld põlema. Amalie tundmused aga oliwad kaunis leiged tema wastu, ja 1818 astus ta Krausega Berlinis abielusse ja laskis ka siis weel oma ilusat sopranihäält Berlini lauluakademias kõlada ja imestada. Ta andis ka laulukunstis õpetust kõrgemates seltskondades ja oli oma würstlikkudest koolilastest auustatud. Nii kinkis temale Preisi printsess Friederike ise pruutpärja, ja ilus printsess Elise von Radziwill seisis temaga sagedas kirjawahetuses.

Amalie Sebald, „kaunis neitsi", kudas Beethoven teda nimetas, oli Tiedge kuulsa sõbrannaga Elise von Recke'ga Teplitzi tulnud, kus ta Bethoveniga tuttawaks sai. Warsti mõne päewa pärast käskis wiimane Tiedget Amalie kätte tema poolt „sooja musu" toimetada, ja Amalie lõikas armastaja komponisti pääst loki, mis tema järele jäänud waranduses ühes kuupäewa tähendusega leida oli. Ta suri 1846.

Järelseiswad laused Beethoveni kirjadest Amalie kätte näitawad selgemalt mõlemate seisu. Neid teateid on wäsimata muusika-kirjanik Dr. Alfred Kristian Kalischer Berlinis awaldanud.

„Mis Teie unistate, Amalie, et Teie weel midagi olla ei wõida — sellest tahame suusõnaga rääkida; ikka soowin ma, et minu ligiolek Teile rahu saadaks ja et Teie mind enam usaldaksite. Homme loodan terwem olewat, ja mõned tunnid saawad meil weel üle jääma endid lootuses teine teisega rõõmustada ja lahutada. Hääd ööd, armas Amalie, Teie tundmuste tunnistuse eest oma sõbra Beethoveni wastu.

„Ma olen juba parem. Kui Teie kõlblikuks arwate üksi minu juurde tulla, siis

teeks see mulle suurt rõõmu, kui see aga teie arwamise järele mitte ei kõlba, siis teate Teie, et ma igaühe priiust austan, ja mis Teie ka selles ehk mõnes muus asjas teete oma eesmärkide ehk tujude sunnil, mina olen ikka rahul ja Teie sõber Ludwig von Beethoven, keda Teie, kui ka tahaksite, mitte ära unustada ei tohiks.

Amalie Sebald nimetas teda omaks „piinajaks" ja hoidis tema armastuse eest eemale. Ilma kahtluseta on temale need ilusad toonitükid: „Lauluring kaugele armukesele" pühendatud, milledest tema palaw ja ühtlasi ka lootuseta armastus nii imelikult wälja kõlab.

Amalie Sebaldi iludus ja hääle wägew mõnu waimustasiwad kaua pärastgi weel teist kuulust komponisti ja nimelt K. M. von Weber'it, kes ka mitu laulu temale komponeerinud on.

Ungari laulik Aleksander Petöfi ja naesterahwad.

Kirjutanud J. Parw.

Magyarlaste luule on wiimasel ajal peaaegu kõigi haritud rahwaste lugupidamist ja elawat tähelepanemist leidnud. Wiimastel aastakümnetel on iseäranis Sakslased Magyarlaste laulikute luuletusi tõlkima hakanud. Et neil aga see tõlkimise töö mitte meistri-osawust ei tunnista, tuleb muidugi sellest, et tõlkijad Altai-Soome keelte murrakutega wähe harjunud on, ja et selle järele ka Ungari (Magyari, Soome sugu) keel tõlkimisel Germani keele tundjatele koguni kõwa pähkleid naksutada annab. Minu teada on Saksa keeles järgmiste Ungari kirjameeste ja laulikute tööd enam ehk wähem korda läinud tõlkides saada: endise Ungari haridusministri Josep v. Ötvös'i waimu- ja mõtterikkad jutud ja riigiteadelised kirjad; kuulsate jutuloojate Maurus Jokai ja Josika jutud; tunde- ja luguluuletajate Petöfi, Arany, Vörösmarty j. t. luuletused. Eesti keelesse on minu teada kõige rohkem Jokai töösid ilmunud, nimelt: Kurwad päewad, Jumalate kants, Kuldawäärt mees, Wang, Needmise all (õigem: Põgeneja), Tülikad naabrid (nime all „Kahed pulmad" ilmunud) Mustad diamandid ja teised lühemad uudisjutud. Petöfi luuletusi on ainult mõned ilmunud, Vörösmarty luuletustest ainult üks.

Eesti kirjamehed peaksiwad oma ligemate sugulaste Ungarlaste kirjandust aga palju enam tundma ja oma rahwale tuttawaks tegema. Aga läheme nüüd edasi. — Kõige rohkem on Ungari luulekunsti algupärasus ja isesuguses lauliku Aleksander Petöfi luuletustes leida. Ma tahan austatud lugejatele sellest kuulsast laulikust pikemalt seletada ja palun lugejate tähelepanemist ühele waimule kinkida, kes weel meie seas nii tuttaw ei ole, kui ta olema peaks, ühele laulikule, kes kõigi aegade wägewamaks laulikuks jääb. 1. Januaril 1888 saab just 65 aastat, mil see kuulus tundeluuletaja ühes Ungari linna alewikeses sündis. Aga ainult 26 aastat oli sellele suurele waimule siin maa pääl aega antud elada ja töötada, sest juba 31. juulil suri ta Schäsburi lahingis Siebenburgia maal kindral Bem'i major-adjutandina kangelase surma oma nii palawalt armastatud ja waimustawalt lauldud isamaa eest. Ja siisgi on Petöfi nii lühikese aja sees nii mitu tuhat luuletust ja salmikut, ühe romani, tülajutu, mitmed tõlked Shakespeare näidenditest oma rahwale kinkinud ja sellega Ludwig Pfau sõnu tõendanud:

Kuis isamaa nii ilus
Meil koidukumal näib,
Nii sinu rahwas, laulik,
Su luule ehtes käib. . .

(Järg tuleb.)

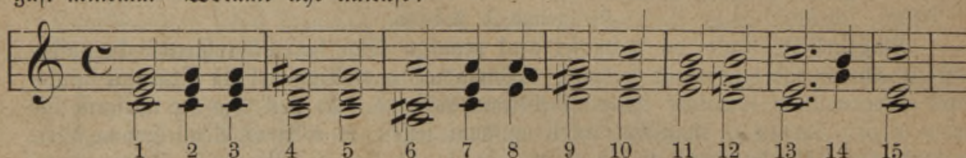
Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Ka selles aastakäigus tahame komponeerimise õpetust edasi anda, millest muidugi

üksnes need aru wõiwad saada, kes hoolega selle on läbi wõtnud, mis juba enne kahes aastakäigus oleme õpetanud.

Et laul ilus saaks ja mitte igawust ei teeks ega üksluiseks ei läheks, siis on laulu loojal selle eest hoolt kanda, et päris põhjustoonitõug (dur ehk moll) teiste toonitõugude tarwitamise läbi kenamaks ja ilusamaks läheb. See tähendab: Laulu looja ei pea mitte üksnes sellest toonitõuust helisid pruukima, milles ta kirjutab ehk komponeerib, waid peab osawal wiisil ka oskama muudest helitõugudest akkordisid sisse põimida, siis on laulul mõnu. Kui ta näituseks c-duris komponeerib, siis wõib ta ka g-, d- ja a-duri wõi ka f-, b- ja es-duri helisid tarwitada wõi mõnest muust helitõuust. See aga kõik peab muusika seaduste järele sündima ja ei mitte uisa-päisa. Kui c-durist laul on, siis peab ta c-duris algama, mõnes kohas keskpaigas mõnda muud helitõugu siin ja sääl tarwitama, ning siis lõpuks jälle oma endisesse duri tagasi minema. Wõtame ühe näituse:

Selles näituses on 1, 2 ja 3 kohal täitsa puhas c-duri kolmkõla esimesel astmel näha ja kuulda, aga 4 ja 5 kohal tuleb äkisti üks kokkuheli, mida c-duris ei olegi, sest et gis ei tule c-duris sugugi ette. Mis on siis see akkord 4 ja 5 kohal? See on a-duri kolmkõla wiimsel (7.) astmel; nõnda on siis ka loomulik, et a-duri kolmkõla esimesel astmel 6 all näha ja 7 kohal niisamati, muud kui teine ümberpööre kuna 8 all juba dominant-akkord on, mis d-duri pärast; 9 kohal on ka juba d-duri kolmkõla, kuna 10 kohal g-duri dominant-akkord ilmub. Nüüd on 11 kohal c-duri kolmkõla kolmandal astmel, ja selle järele kohe 12 all jälle c-duri dominant-akkord tuleb ja lõpp c-durist on. See on õpetlik näitus. (Järg tuleb.)

Eesti laulukoorid.

4. „Lootuse" meestekoor Tallinnas.

Koori juhataja P. Brockner. — Lauljad: I. Tenoris: A. Järw, F. Kusbock, P. Weske, A. Mathiesen. — II. Tenoris: H. Kahar, J. Kruus, Puurmann. — I. Bassis: H. Türnbaum, P. Kopwillem, J. Katerberg. — II. Bassis: J. Busch, J. Kõnd, J. Berg.

5. Udriku sega- ja neiukoor.

Koor on Wiru maakonnas Kadrina kihelkonnas Udriku wallas. Koori juhataja: M. Aidnik, kogukonna kirjutaja. Lauljad segakooris: Sopranis: neiud Natalie Rosalie Liemann, Kristine Aidnik, Mai Alas, Mai Doering, Marie Roomann. — Altis: neiud Marie Raadu, Anna Raadu, Anna Elisabeth Welsmann, Liisa Pappel, Leena Nante. — Tenoris: mehed Jakob Nante, Juhan Waller, Jaan Raadu, neiud Pauline Aidnik, Anna Marie Liemann. — Bassis: Joosep Eisenfeldt, Rein Lubi, Joosep Doering, Willem Aidnik. — Neiukooris: I. Tenoris: neiud N. R. Liemann, Kr. Aidnik, M. Alas. — II. Tenoris: neiud M. ja A. Raadu, L. Nante. — I. Bassis: neiud P. Aidnik, A. M. Liemann, M. Doering. — II. Bassis: neiud L. Pappel, A. E. Wels, M. Roomann.

6. Wäikse Ulila sega- ja meestekoor.

Asutatud Tartu maakonnas Puhja kihelkonnas Wäikses Ulilas. Juhataja K. Kiwi. — Lauljad segakooris: Sopranis: neiud M. Hermann, M. Mõts, M. Schmidt, J. Lõmmikson. — Altis: neiud M. Sirel, M. Kimmel, K. Sild. — Tenoris: mehed W. Sirel, J. Kiwi. — Bassis: mehed D. Schmidt, J. Mõts.

— Meestekooris: I. Tenoris: K. Kiwi, M. Mõts. — II. Tenoris: K. Mõts, D. Sild. — I. Bassis: J. Kiwi, W. Sirel. — II. Bassis: D. Schmidt, J. Mõts.

7. Wastse Kasaritsa meestekoor.

Asub Wõru maakonnas Rõuge kihelkonnas Kasaritsa Sammuka koolitoa juures. Juhataja: kooliõp. J. Sarapuu. Lauljad: I. Tenoris: Jaan Haagiwang, Peeter Pang. — II. Tenoris: Peeter Sarapuu, Peeter Udras. — I. Bassis: Peep Harak, Jaan Mikson. — II. Bassis: Jakob Oraw, Hindrik Sillaots.

Eesti mängukoorid.

2. Laiuse mängukoor.

Asutatud 1883. jõuluk. 28. p. Tartu maakonnas Laiuse kihelkonnas; 16 mänguriista ja nimelt:

1. Es-Wile
2. Es-Klarinett
3. B-Klarinett I.
4. B-Klarinett II.
5. Es-Pikolo à kornet
6. B-Perinett á piston
7. C (B)-Trompet
8. F (Es)-Trompet I.
9. F (Es)-Trompet II.
10. F (Es)-Altsarw I.
11. F (Es)-Altsarw II.
12. I. C (B)-Tenorsarw
13. II. C (B)-Tenorsarw
14. III. C (B)-Tenorsarw
15. Baryton
16. Tuba.

Juhataja kih.-kooliõp. Johann Kotli (ühtlasi ka koori asutaja). Mängijad on: 1) Jaan Aru, 2) Mart Helm, 3) Joosep Peebsen, 4) Jaan Woormann, 5) Jüri Bruus, 6) Mart Korts, 7) Jakob Wiik, 8) Jaan Lindus, 9) Juhan Nigul, 10) Hans Wiik, 11) Mart Stamm, 12) Hindrik Bruus, 13) Jüri Leitmann, 14) Kaarel Bruus, 15) Jaan Leitmann ja 16) Hans Peebsen ja Jüri Pärk puhuwad mõlemad tubad. — Kõik on ka ühtlasi koori asutajad liikmed. Kõik mänguriistad tuliwad maksma 420 rubla; nootisid on ka ju mõne hää rubla eest muretsetud.

3. Sangaste Laatre mängukoor.

Asutatud ligi kahekümne aasta eest Tartu maakonnas Sangaste kihelkonnas. Juhataja Joh. Kompus, kih.-kooliõp. Koor on tublisti tegewuses.

1) Es-Pikolo
2) B-Piston
3) B-Tiiwsarw (Flügelhorn)
4) Es-Klarinett
5) B-Klarinett (seisab)
6) Es-B-Altsarw I.
7) Es-B-Altsarw II.
8) B-Tenorsarw I.
9) B-Tenorsarw II. (seisab)
10) B-Bariton (seisab)
11) F-Bassipasun-B
12) Es-Trompet I } seisawad
13) Es-Trompet II } seisawad

Mängijad: 1) Peeter Koolmeister, 2) Kristjan Gross, 3) Peeter Saul, 4) Fromhold Gross, 6) Nirk, 7) Jaan Holst, 8) J. Kompus, 11) Peeter Ruubel.

4. Wägewa wiiulikoor.

Asutatud 1885 Järwa maakonnas Wägewal Tartu-Tapa raudtee ligi. Mänguriistad:

1) Wiiul I.
2) Wiiul II.
3) Wiiul III.
4) Wiiul IV.
5) Bratsche
6) Cello

Mängijad: 1) Johann Anelin, koori juhataja, 2) Fritz Anelin, 3) Jaan Küngas, 4) Kaarel Wöölmann, 5) Jaan Sein, 6) Jüri Otsa.

5. Worbuse mängukoor.

Asutatud 1880 Tartu linna ligi Worbuses.

1. Es-Klarinett
2. B-Klarinett
3. Es-Kornet
4. B-Piston I.
5. B-Piston II.
6. B-Trompet
7. Es-Altsarw I.
8. Es-Altsarw II.
9. B-Tenorsarw I.
10. B-Tenorsarw II.
11. B-Bariton
12. F-Tuba

Juhataja kooliõp. M. Teder. Mängijad: 1. M. Teder, 2. Aug. Soome, 3.

Mihkel Wanaaseme, 4. Karl Kiipsaar, 5. Joh. Sepa, 6. Mihk. Saag, 7. Jaan Matto, 8. Jakob Wanaaseme, 9. Jüri Kiipsaar, 10. Joh. Adams, 11. Jaan Freymann, 12. Mihkel Saag. — Koor on praegu tublis tegewuses.

Mujalt muusika elust.

Neiu Constanza Donita, Italia maalt pärit, paneb wiimastel päewadel oma ilusa lauluga kõikide südameid ilutsema. Ta tahta nüüd ka Italiast mujale maadele minna laulma.

Imelik operett. Üks Saksa komponist Karl Dibbern on imeliku toonitöö loonud: Selles olla päätegelaseks endine Bulgaria würst Aleksander von Battenberg.

Laulja adwokaat. Italia maal Rovigo linnas on ühel adwokaadil, nimega Dr. Baldini, wäga ilus tenori-hääl. Ta laskis seda harida ja wõttis õpetust, kuni wõis teatris ette laulda. Naljakas olnud aga tema kuuljaid waadata. Kõik kurjategijad, kelle eest ta oli kohtus seisnud, oliwad teda kuulama tulnud, ja kui ta just kõrget c-heli laulnud, antud talle suur auupärg kätte — allkirjaga: „Ühe wangist wabastatud mehe poolt." Laulja adwokaat on juba pakkumisi saanud mitmesse linna laulma tulla.

Rumänia kuninga proua on nii hästi suur kirjanik kui ka tubli muusikutundja. Hiljuti asus Bukaresti, Rumänia päälinna, kuulus muusikumeister Carneoli elama. Kroonitud muusikaarmastaja tahtis teada, kui kaugel tema muusikatundmises on ja kas ta hääl kõlbuline küllalt laulma, sest tema kodakondsed oliwad kõik temale ütelnud, et kuninga proua ilusamini laulab kui keegi teine naesterahwas maailmas, aga kõrge proua ei uskunud seda. Ta kartis õigusega, et ka muusikameister talle tõtt ei ütle, kui teab, kes ta on. Selle pärast pani ta lihtlabased riided selga ja läks muusikameistri juurde. See arwas lihtlabast nime kuuldes, et kuninga proua üks tütarlaps on ja katsus ta häält õige tublisti läbi. Siis ütles ta: „Hääl ei ole palju wäärt, wõiksite weidrates operettides naljalaulusid ja kergeid osasid laulda, ja ma wõiksin Teile seks õpetust anda, kui soowite." Kuninga proual oli nüüd otsus käes, andis mõned kuldrahad, nimetas kahwatawale meistrile oma nime ja läks kodu. Warsti laskis ta enesele mõned kerged operetid tuua, et säält laulusid õppida, mis tema häälele muusikameistri otsust mööda kõlbulised oliwad.

Leo XIII., nüüdne paawst ehk püha isa Roomas saab suwel oma 50-aastast preestri-jubileumit pühitsema. Selleks ametipühaks on paawstile juba enam kui 600 luuletust ja laulu saadetud. Kõige parem neist salmikutest walitakse wälja, pandakse muusikasse ning saab nime „Leo-hymnus."

Saksa rahwalaul oli, nagu Saksa lehed teatawad, Prantsuse walitsuse ajal Elsass-Lotringi maal koolides keelatud, sest et selle läbi Saksa waimu kardeti noortesse mõjuwat. Nüüd on Saksa ülema kooliwalitsuse käsu järele Saksa rahwalaul jälle igas koolis kõlamas.

Anton Rubinstein on Liszti asemele Brüsseli kuningliku akademia wälimiseks liikmeks walitud.

Max Bruch, üks Saksa kõige kuulsamatest heliloojatest praegusel ajal, on hiljuti jälle ühe suure laulelduse loonud, nagu neid juba enne mitmed on tema sulest wälja tulnud. Tema uus töö on waimustusega wastu wõetud.

Õhtul.

Sala-soowid, tõtake,
Tuule tiiwul rutake;
Sõudke õhtu eha walgel,
Jõudke koidu puna palgel
Kaugele!

Kuldakannel, kõlise,
Õrnal wiisil helise [mas,
Täht, see tark mul walgusta-
Kuu, see kallis kuulatamas
Waikseste.

Minu armsad, uinuge
Une hõlmas ellaste! [wilt,
Kustub täht wa'st taewa wõl-
Põgenen siis nõmme nõlwilt
Uinun ka. — Anna Haawa

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 19. марта 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus

Nr. 3. III. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adreß tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Kõige wäiksemad moosekandid.

Kes on need kõige wäiksemad moosekandid? Kas need on lapsed? Ei ma inimestest see kord kõnele. Ma kõnelen kõige wäiksematest moosekantidest elaja-riigist. Aga kas siis elajate seas ka muusika jüngrid on olemas? Jah on! Looja on tõesti mõnele loomale rohkem laulu ja mängu annet kinkinud kui teisele. Üks on osawam selles kunstis teisest.

Need kõige wäiksemad moosekandid loomade seas on kahte seltsi: 1) ritsikad ja 2) linnud. Ritsikate seas on kõige päält nimetada rohutirts. Tema laseb oma laulu kuulda. Küll ei ole temal toonisid palju tunda. Aga teraw kõrw leiab ometi kuulates, et temal tõesti helisid on ja et ta laulab nii hästi kui talle lauluannet on osaks antud. Teine tema lauluseltsimees on wana tuttaw kilk, kes oma häält inimeste majades kuulda laseb. Ka tema on enese kombel moosekant wõi õigemini laulja. „Kilgid laulawad", üteldakse ka Eesti keeles. Nõnda näeme siis, et laulmine ritsikate seas koguni tundmata ei ole, aga rohkem nendest kõneleda ei arwa meie waja olewat. Üksnes ühte imeasja peame praegu nimetatud ritsikmoosekantidest ütlema: Nende iluheli ei tule mitte suust, nagu eht mõni wõiks mõtelda, waid kõhu alt. Nendel on kõhu all wäiksed augukesed, mille läbi nad hingawad ja ka laulawad. Kui need augukesed kinni topitakse, siis sureb ritsik lämmatuse surma. Et ritsikad kõhuaugu abil laulawad, siis wõiks neid wäga hästi ka kõhurääkijate wõi weel ennemini kõhulauljate liiki lugeda. Olgu küll, et ritsikad ainult ühte tooni laulawad, aga laul ta ometi on. Mõnel ritsikal on ka kõrgem ja mõnel madalam hääl — noh muidugi, sopran, alt, tenor, baß peab laulukooris ikka olema.

Palju suuremad laulumehed on linnud. Nende seas on mõndagi osawat laulu oskajat. Kõige esiti on meie tuntud lõokene, armas kallis kewade kuulutaja. Eks ta laula ilusasti, armsasti! Eks ta täida oma helil meie südant rõõmuga ja meie kõrwa lõbuga! Ja ometi ütlewad helide tundjad, et lõokesel rohkem helisid suus ei ole kui kõigest neli. Nendega oskab ta aga wäga hästi ümber käia ja südameid rõõmustada. — Lõokese kõrwal on meie Eesti metsade armsam elustaja ja kõlastaja — lauluräästas. Ka temale on armsad helid kurku pandud, ja kaunil kewade ajal kuulab linnuarmastaja teda suure rõõmuga. — Meie maa ülem laulja metsades on aga meister ööpik. Selle wasta ei saa keegi teine metsa-moosekant. Temale on looja kõige ilusamad helid lauluks kurku pannud. Imestades kuulab teda kewadel kõrw. Ta on üksnes lehekuu-aegne laulja; muul ajal teda kuulda ei ole. Isaööpik on see, kes laulab, emaööpik on kuulaja ja ei laula mitte. Armastus naesesugu wastu on see, mis ööpiku keele kõlama paneb. Enamasti laulab ööpik wõitu teise isasega katsudes,

kumb ilusamini laulab j aneiule peiuks saab, sest ööpiku neiu walib enesele parema laulja kaasaks. Ööpikute seas on siis wiisiks, et neiu enesele peiu walib, kuna inimeste seas asi teisiti on. — Nende meie maa laulikute kõrwas ei tohi end naljalt lõunemaade linnud kuulda lasta. Üksnes kanari lind jõuab ööpiku ligidale oma kunstiga. Aga et teda meie maal üksnes toas on kuulda, siis jätame tast rääkimata.

Mõned looduseuurijad on ütelnud, et ritsikate ja lindude laul muud ei ole kui paljas looduse sund ja pääliskaudne häälitsemine. Aga lugu ei ole nõnda. Teised on sellele mõttele õigusega wasta astunud ja näidanud, et nende laul tõesti südame tundmuste awaldus on. Iseäranis tahawad nad laulu läbi oma rõõmu awaldada ja on kurwastuses wait. Armas on nende laul kõikidele, kes loodust ja laulu armastawad.

Ungari laulik Aleksander Petöfi ja naesterahwad.

Kirjutanud J. Parw.

(Järg.)

Mis Petöfi tundeluuletustele harilikust tundeluulest üle ulatawa tähenduse annab, on tema alatine wärske mõttekuju, rahwa loomuline keel ja suur ilurikkus. Waewalt keegi teine laulik pääle Petöfi on oma luuletustele niisugust rahwaloomulist tundmuse, oleku ja keelekuju anda suutnud. Petöfi luulekeeles ei ole midagi kunstlikku, ebaloomulist ehk kokkukärinat; tema luuletustest ilmuwa rahwalaulu loodusehääled mõjuwad nõiduwa jõuuga lugeja meelesse, ja niisama wangistab tema lihtlabane, kodune häälekõla imewõimul lugeja kõrwa. Wäga õigesti ütleb Saksa laulik Bodenstedt Petöfist, et tema meid koguni uude ilma wiib, kus aga tema käe kõrwal nagu kodus oleme. Kõik Petöfi luuletused on tema sisemise wõi wälimise elu pildid, kus meie tema mõtlemisi, tundmusi, wahetusrikkaid sactusi, koguni perekonda ja kudagi tundma õpime, nagu oleksime seda kõik temaga ühes mõtelnud, elanud, käinud . . .

Wist ei ole waja iseäralikult tähendada, et see suur tundelaulik, kes oma luuledes kord inimese loomu mõõtmata sügawused läbi käib ja kord jälle ilma nii meelitawas walguses näitab, et meie otse rõõmul hõiskama peame, ka armastuse kuristikust ja päiksepaistest laulab. Ehk ta küll tõsine wabaduse laulik oli, on ta siisgi ka armastuse magusust ja mõrudust tundnud. Lauliku süda on armule helde, ja Petöfi südame kohta tähendab see sõna iseäranis. Tema esimene paleus oli osaw näitlejanna Cornelia Prielle. Petöfi nägi Corneliat näitepõrandal, tema ilmumise ja osawa näitlemise läbi waimustatud, tormas ta pärast näitlemist näitlejanna juurde ja palus teda palawatel palwetel weel selsamal õhtul tema — naeseks saada. Nad sõitsiwad preestri juurde, kui see, nimega Michael Toth, tahtis silmnähtawalt ägedale paarikesele mõtlemise aega anda, sest ta tegi selle ettekäände makswaks, et tõrwaküündla walgusel ei tohtiwat kirikus laulatada. Armastajad läksiwad kodu — ja teisel hommikul oli armutuhin mööda. 1844 aastal hakkas Petöfi ühel Liszti kontserdil ühe wäga rikka pangahoidja tütart armastama. Teisel päewal palus ta awalikult isa käest tütrega paariastumise luba, aga ei saanud. Seda haawa näitab ta ilma waluta kannud olewat, sest ta laulab hääl meelel:

Enne ma armastin sinisilma
Aga mind jättis ta õnnest ka ilma.
Hakkasin musta siis tähelepandma,
Jumal saab temaga õnne wist andma.

Ja nüüd armastas ta kord seda „lumiwalget hingekest“, kord jälle teist „sõstrasilmalist tuwikest“. Luuletustes nimetab ta mitu niisugust pühendatud nime, nagu: Susanna Nagy, Bertha Mednyansky, ja Etelka Csapo. Need oliwad wist tema südame kuningannad. Sagedasti näib ka armu-jumal Amor tema wastu kare olewat, sest tema kannel laulab sagedasti, nagu:

Mis luhas läikwalt woolab,
On oja hõbe pind.
Ja kallikese palgel?
On kurwastuse hind!

See oja jookseku ikka.
Kus poole tee tall lääb.
Ta niisutusest kaldal,
Hulk õisi õitsma jääb.

Sa kallim pisart hoia,
Mis palgelt alla waob.
Ta niisutuse järel
Säält õieilu kaob. . .

(Järg tuleb).

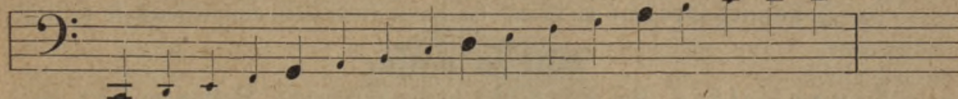
Mänguriistadest.

(Järg).

3. **Cello.** See on armas mänguriist, ja temast peetakse iseäranis selle pärast lugu, et tema heli wäga inimese ja nimelt mehe hääle sarnane on ning üli pehmelt ja lõbusalt kõrwa ja südamesse mõjub. Mänguriista nimi on õiguse pärast violoncello (ütle: wiolongtschello), aga lüheduse pärast hüütakse teda: cello (ütle: tschello). Noodid selle mänguriista tarwis kirjutatakse lihtlabaselt bassi-wõtmesse.

Cellol on neli keelt, nagu wiiulil ja wiiulal (bratschel). Need neli keelt on nõnda häälde pandud, et kõige kõrgem neist a on, aga just üks täis oktav wiiuli a-keelest madalam; teine jämedam keel on wiis tooni madalamal helil kui a ja kõlab siis d, just üks oktav madalamal kui wiiuli d-keel; kolmas weel jämedam keel on jälle wiis tooni madalamal, ta nimi on g, ja kõlab just oktav alamalt kui wiiuli kõige alumine ehk g-keel; kõige jämedam ehk alumine keel on jälle wiis tooni madalam ja on nimelt suure octavi c. Kui kõige alumise keele pääle üks sõrm pandakse, siis tuleb d-heli, kui kaks sõrme, siis e-, kui kolm sõrme, siis f-heli wälja; g-keelel üks sõrm tuleb a-, kaks sõrme tuleb h-, kolm sõrme tuleb c-heli wälja; d-keelel üks sõrm tuleb e-, kaks sõrme tuleb f-, kolm sõrme tuleb g-heli wälja; a-keelel üks sõrm tuleb h-, kaks sõrme tuleb c-, kolm sõrme tuleb d-, neli sõrme tuleb e-heli wälja jne. Selle järele tuleb cellole järgmine heli-redel üles panna:

4. ehk alumine keel 3. keel 2. keel 1. keel

Sõrmed: 0 1 2 3 0 1 2 3 0 1 2 3 0 1 2 3 4 jne.
Toonid: c d e f g a h c d e f g a h c d e

Kõik wiiuli kohta sündiwad sõnad sünniwad ka cello kohta. Mängides hoitakse cello'd istme ees püsti, naba põrandal. (Järg tuleb).

Eesti laulukoorid.

8. Paide linna segakoor.

Asutatud 1886. Juhataja M. Toomberg, kooliõpetaja kiriku koolis. Koori liikmed: Sopranis: neiud M. Jürisson, M. Ressar, J. Kuulberg, K. Kamm, A. Puchk ja A. Lippur. — Altis: neiud H. Saarpuu, M. Põlts, E. Wahrmann ja A. Kullama. — Tenoris: J. Saar, M. Saarm ja K. Thal. — Bassis: Th. Puchk, G. Kihlewett ja A. Türk.

9. Kaiu segakoor.

Asutatud 1881. aastal Harju maakonnas Juuru kihelkonnas Kaiu wallas. Koori liikmed: Juhataja: peremees H. Plink. — Sopranis: neiud Tiiu Ärin, Mari Preitoff, Liisu Kemmer. — Altis: neiud Johanna Kanter, Tiiu Aawer. — Tenoris: mehed Jaan Ärin, Jaan Piller. — Bassis: mehed Mats Karmann, Hans Lang, Aadu Piller.

Eesti mängukoorid.

6. Riia Eesti mängukoor.

Asutatud aastal 1886 lõikuse kuul. Koori juhataja K. Kasik. Mänguriistad:

1. Flauto g-raud
2. Clarinetto
3. 2 Violino I-mo
4. Violino II-do
5. Viola
6. Violoncello
7. Contrabass

Mängijad: 1) A. Tilk, 2) Ch. Hirt, 3) K. J. Kasik ja Anschkenewitz, 4) J. Tarning ja M. Goldschmidt, 5) E. Gutmann, 6) A. Maddauss, 7) F. Mägi.

Mujalt muusika elust.

Saint-Saëns (ütle: säng-sang)on üks praeguse aja kuulsam Prantsuse komponist. Ta on hiljuti uue laulelduse „Proserpine" loonud, aga sellel ei ole küllalt õnne olnud.

Prantslased ei ole enne ega ole ka nüüd Sakslaste sõbrad. See on siis ka loomulik, et nad Saksa meistrite tehtud laulusid hääl meelel ei laula ega kuule. Alles hulga wõitlemise järele on korda läinud mõnda Richard Wagneri lauleldust Parisis etendada, mis nüüd sünnib. Saab näha, kuda wastu wõtmine on.

Herra Stavenhagen, wististi meie maalt pärit, on Berlinis ja igal pool oma ära rääkimata osawa klawerimängu läbi kõigil pool suurt imekspanemist äratanud. Tema on üks Franz Liszti wiimne õpilane. Üks Saksa maa leht ütleb temast: „Kas peaks weel wõimalik olema, suuremad inimese sõrmede osawust näidata.

Christine Nilsson, maailmakuulus laululind, on teist korda mehele läinud, ehk ta küll juba 44 aastat wana on. Tema mees, grahw Miranda, on wanast kuulsast Hispania mõisniku-sugust. Pulmad muidugi toredad olnud ja õnnesoowijate seas olnud ka mitmed kroonitud pääd.

Ühel kontserdil on hiljuti Adelina Patti San Francesco linnas Amerikas 39,000 dollarit (praeguse rahahinna järele umbes 80,000 rubla) sisse wõtnud. See on kõige suurem sissetulek, mis seni ajani maailmas ühel kontsertil on sisse tulnud.

Dr. Johannes Brahms on Wien'i helikunstnikkude seltsi auupresidendiks walitud.

Tõtt ja nalja.

Õrn naljasõna. Kui armas olek kuulsa komponisti Rossini ja tema kaasa wahel oli, seda näitab järgmine ilus sõnawahetus. Rossini küsis oma kaasalt, kes teda tõbes truusti talitas: „Mis wahe on sinu ja seinakella wahel?" Abikaas ei teadnud wastust. Wiimaks seletas Rossini ise lugu: „Seinakell näitab mulle walutundisid, aga sina teed, et ma neid unustan."

Weider lugu. Saksa lauljanna Minnie Hauk andnud, nagu Amerika lehed jutustawad, Mehhikos Arizona riigis Tin-Kup'i alewis kontserti. Hulk Indianlaste päämehi tulnud ka kuulama. Kui kontsert mööda olnud, siis hakanud tõmmu-nahased päälikud eneste wahel liisku heitma, kelle kaasaks ilus lauljanna peaks saama. Minnie Hauk kuulnud seda, ja et tal lusti ei ole olnud Indianlase kaasaks minna, siis katsunud, et aga salaja minema saanud.

Adelina Patti on nüüd jälle Amerikas kontsertisid andmas. Hiljuti on ta New-Orleans'i linnas olnud ja kõiki oma linnu-häälega waimustanud. Kui ta ära sõitnud, siis tulnud üks klaweri-tegija ja ütelnud laulukuningannale: „Ma oleksin wäga õnnelik, kui Teie kõrge lauluwalitseja ühe klaweri minu poolt kingituseks wasta wõtaksite. Siin ta on." Sel silmapilgul tulnud teine klaweritegija ja ütelnud: „Auuline laululind, wõtke minu poolt üks klawer kingituseks, minu klawerid on paremad. Siin ta on." Waewalt olnud see walmis, tulnud üks tubaharmoniumi tegija ja ütelnud: „Kõrge laulupreestrinna! Wõtke minu harmonium kingituseks, on parem kui teiste klawerid!" Patti olnud kimbus. Korraga läinud raudtee rong minema ja päästnud Patti kimbatusest. Pillitegijad jäänud kõige pillidega üks teisele ammuli suuga otsa wahtima. Nõnda kõnelewad Amerika lehed.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 15. Апрѣля 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus

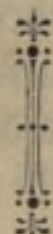
Nr. 4. **III. aastakäik.**

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. **K. A. Hermann.**

Ilmub kuus korda.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

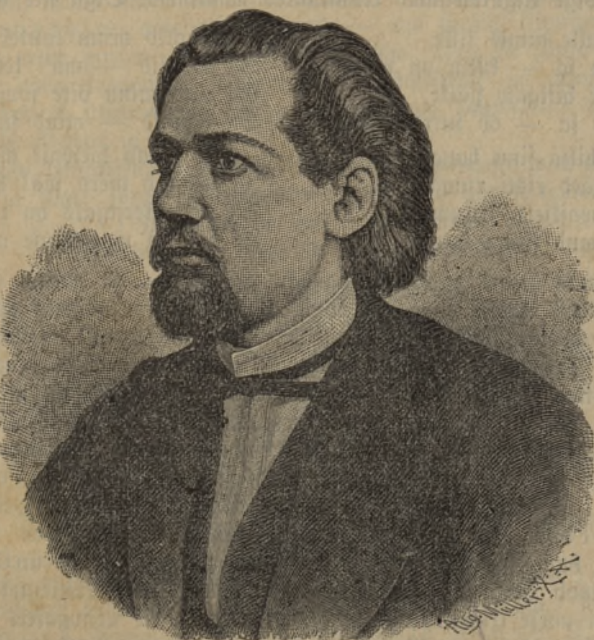

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

A. Kunileid.

Wähe on Eesti rahwal laululoojaid olnud. See ei ole ime. Eesti rahwa ajalugu ei ole mahti andnud, et suuremad helisünnitajad waimud wõisiwad tema seast üles tõusta ja suuri muusikalisi töösid sünnitada. Keegi aga ei salga, et Eesti rahwa seas mehi on, kellele suured muusikalised anded on osaks saanud, ja üksnes elu kitsused ja puudused on ees takistuseks, et sääraseid anded wiimaks wilja ei wõi kanda, mis neist küllalt wõiks loota.

Üks kõige kõrgeandelisemateist Eesti laululoojateist oli A. Kunileid, ehk nagu tema päris sündimise nimi oli, Säbelmann. Warane surm wõttis tema ära ja ei andnud aega talle suuremat hulka laulusid luua. Ka on suurem osa tema lauludest kaduma läinud. Wähe oma tehtud laulusid on tema meile päranda jätnud. Aga need laulud on meie wiiside warandusele kõige kaunimaks ehteks ega saa kaduma nii kaua kui weel Eesti laul maailmas helisev. Mis meil Kunileidist on järele jäänud, on järgmised laulud, mis ta ise on loonud: „Mu isamaa on minu arm", siis „Mu isamaa, nad olid matnud raske musta kattega", siis weel „Sind surmani küll tahan ma kallis pidada, mu õitsew Eesti rada", kõik kolm laulu meie unustamata luuletajatare L. Koidula sõnadega; siis weel „Mull' isa lapsel' rääkis küll mitmel waiksel ööl, kuis Eesti priiuspõlwe on ihkan'd nende meel", ja wiimaks „Maimukene, marjukene, jutusta mull' juhtumisi" mõlema laulu sõnad Linnutaja (C. R. Jakobsoni) tehtud. Nõnda ei ole meil siis Kunileidi enese loodud lauluwiisisid rohkem kui

A. Kunileid.
Sünd. talwekuu 10. p. 1845 surn. heinakuu 15. p. 1875.

kõigest wiis tükki. Need laulud on kõik selles raamatus leida, mille nimi on „Wanemuine kandle hääled“ esimene jagu Peterburis trükitud aastal 1869 ja teine jagu Tartus aastal 1871, mõlemad jaod C. R. Jakobsoni wälja antud. Pääle nende lauluwiiside on Kunileid weel mitmele Eesti ja Soome rahwawiisile hääled juurde pannud, mis ka enamasti nimetatud kahe jaoga raamatus leida on. Kõik need wiisid on meestekooris; segakoorile ei ole Kunileid ühtigi kirjutanud.

Oleme siin kohal jälle lühedalt meie ühte laulumeistrit meelde tuletanud. Selle meelde-tuletuse toetuseks anname lugejatele ka õndsa laululooja pildi, mis puusse-lõikaja wäga osawasti on teinud. Elulugu ei ole siin waja, sest selle oleme lühedalt juba II. aastakäigus „Laulu ja mängu lehes“ andnud. Meie soe soow on, et Kunileidi laulusid enam lauldaks, kui neid tänini on lauldud, sest pääle „Sind surmani“ on teised pea üsna tundmata ega leita neid iganes kontserdi-eeskawadest — wist et nad wähe rängad on. Peaks neid edespidi õige rohkesti lauldama.

Ungari laulik Aleksander Petöfi ja naesterahwad.

Kirjutanud J. Parw.

(Ots.)

Petöfi luuletustes on aga kõige tähtsamad „Etelka“ ja „Julia.“ Nende kuju on Petöfi oma suremata luulepärjaga ära ehtinud. Etelka Csapo oli wiieteistkümne aastane piigakene, keda Petöfi Pestis oma ägeda loomulise armuga armastama hakkas. Aga armunõuu ei kestnud kuigi kaua. Etelka suri, ja waene Petöfi oli meelt heitmas. Ilusa Etelka surnukeha oli nii õitsew, et Petöfi teda sugugi surnuks ei arwanud. Kolm ööd walwas ta puusärgil. Kui ta aga nägi, et Etelka tõesti enam üles ei tõusnud, siis andis ta ennast koguni walu ja kurbtuse kätte, mis teda rohkem aastat oma paelas pidas. Selle aja sees luuletas ta „Palmi oksad Etelka haual.“ Need luuletused on kõige liigutawamad leinaluuled maailmas. Olgu siis üks näitus:

Sa olid mulle ainus lille,
Nüüd närtsind sa — külm on mu elu!
Sa olid mulle hiilgaw päike,
Nüüd kustund sa — öö surmab minu!

Ma seisin hilja sinu haual,
Kui surnud; käed risti rinnal!
Nii waikselt, waikselt, liikumata,
Ja pisar külmand silma laugel.

Sa olid minu luulel tiiwaks,
Sa katkesid — ma'i lenda ial;
Sa olid minu õite soojus,
Sa kadusid — mind surmab rooste!

Nii seisab laewnik mererannal.
Ja waatab merd sääl hingewalul.
Kes teda kerjajaks on teinud
Ja kõik ta waranduse wõtnud . . .

Aga wiimaks arstis ajabalsam lauliku armuhaawa ja palju enamgi. Kui ta umbes aasta pärast Julia Szendreyd nägi, tundis ta nii palawat armu põues, et ta teda abikaasaks wõtta tõotas. Julia oli hoolsasti kaswatatud ja Ungari kirjandusega hästi tuttaw. Ühesugused laadid sidusiwad mõlemate wahele õrna olekut. Wana Szendrey wiiwitas lubaga kaua, sest ta kartis tütre kindluseta tulewikku — waese luuletaja naene, see oli isa hingerahule hirmutaw mõte! Wiimaks läks laulikul korda isa kangekaelsust murda ja 8. Septembril 1847 tõi Petöfi armastatud mõrsja kodu ja pidas pulmad ühes Ungari kõrtsis (wõõrastemajas.) „Mina ei ole asjata kõrtsilaulik“ kirjutas ta pärast pulme. Esimesed armunädalid elas Petöfi oma kaasaga sõbra grahw Teleki juures Koltos. Selles Siebenburgia külas elas laulik kõige rahulisemaid ja õnnelisemaid päiwi ja armastas abikaasat nõnda ütelda ebajumalikult. Seda kohta tänab Ungari kirjandus 28 laulu eest, mis luuletaja sääl lugutas ja milledes ta oma naese iludusest nii nõiduwalt laulab, et niisuguseid laule teist korda kirjanduses ei ole. Julia on Petöfi läbi suremata, nagu Beatrice Dante ja Laura Petrarca läbi. Oma pulmapäewal kirjutas Petöfi järgmised salmid:

Ma nägin naese armast naeru,
Ma nägin õhtu, nägin hommiku.
Ei tahagi muud enam näha
Ehk wähe küll, mis nägin ju.

Kes oleks ial usku wõinud,
Et juhtuwad mull' imelood:
Noh, on ka ikka kena asi,
Kui abikaasa kodu tood . . .

Aga Petöfi peab armastust ülemaks, kui oma auu. Ta laulab.

Et ma tubli laulik olen,
Seda usun ise ka.
Siisgi ära kiida mitte
Minu laule, kallim, sa.

Ja edasi, et tema luulete ilu kaasa kaunistest silmadest ja huultest, waadetest ja ilduusest tulla. Lõpul ütleb:

Jah, su päiksepaistses naerus
On weel suurem luuleand,
Kui mu tuhat wiies sajas
Laulus, mis ju kirjutan'd.

Petöfi kaasa oli ka tõesti ilusam ilusatest: mustjate silmadega, mustjate juuksetega, kõrge otsaesisega, peenikeste näojoontega ja ilusa, magusa suuga. Koltos oli see koht, kus Petöfi tähtsa, aimerikka laulu luuletas, kus mu seas ka järgmiselt üteldud oli:

Mu kallis kaasa, tule suutlema,
Waat lilleleht ja õied kadumas.
Su pää on täna minu rinnal, homme,
Mu haual wast ja oled nõrkemas.
Kas paned käed siis külma haua ümber,
Ja kahitsed mind tõesti südamest?
Wõi teise tõotus sinu südamele
Uut õnne tooma mure päewadest?

Ja kui sa wiskad endast leinaloori,
Mu risti ümber teda pane sa.
See looriga sa kutsud warjuriigist,
See wälja, kes sind pidi kaotama.
Ei wõi su pisaraid ma kuiwatada,
Mis walad walus oma hinge seest.
Siis toon ma tema oma waikse kambri,
Ja palwetan sääl üksi sinu eest!

Ja kui Petöfi 11. Juulil 1849 suri, siis wiskas tema abikaas ka leinaloori ära — just nii, kudas laulik oli ette aimanud. Ta on Ungari ülikooli prohwessori Arpad Horvathiga abielusse astunud — aga kaebab liigutawates salmides oma esimese kuulsa mehe surma. Oh imelik naese süda! Jah, ka Julie Petöfi-Horvath on luuletajanna; tema luuletused tunnistawad mõtterikkust ja õrnu tundmusi — ja siisgi ei suutnud ta üksinda oma mehe surma haawa kanda — ta otsis troosti ja tuge teise mehe kõrwal ja leidis!

Kui wäga iseäralikud peaksiwad küll Julia tundmused olema, kui ta Petöfi luuletusi sorib ja säält järgmise laulusalmi leiab, mis Petöfi temaga jumalaga-jätmiseks luuletas:

. . . Mu noor ja ilus kaasa, Jumal sinuga!
Mu õnn, mu arm, mu elu üksi oled sa!

Eesti laulukoorid.

9. Puhja (Kawilda) meestekoor.

Asutatud Tartu maakonnas 1884 aastal jõulukuus. Juhataja R. Peerna. I. Tenoris: D. Arak ja J. Kenkmann. — II. Tenoris: D. Normann. — I. Bassis: K. Arak. — II. Bassis: K. Normann ja Puidak.

10. Rõngu meestekoor.

Asutatud 1886 aastal lehekuul Tartu maakonnas. Juhataja K. Lampson. I. Tenoris: L. Rosenfeld, A. Leesik ja K. Lampson. — II. Tenoris: J. Tulf. — I. Bassis: G. Kriipsaar ja H. Urb. — II. Bassis: E. Lampson ja K. Juur.

11. Toosikatsi meestekoor.

Asutatud aastal 1883 Wõru maakonnas Räpina wallas Toosikatsi külas. (Wiimasest rahwapidust Setu koori all tuttaw.) Koori juhataja: kooliõp. J. Puksow. — I. Tenor: J. Songi ja W. Kliimann. — II. Tenor: J. Songi ja K. Kirotar. — I. Bass: H. Anderson ja H. Zernask. — II. Bass: J. Puksow, P. Kirotar ja H. Liskman.

Eesti mängukoorid.

7. Kaagwere mängukoor.

Asutatud 1886 aasta algul Wõnnu kihelkonnas Tartu maakonnas. Juhataja Chr. Märks. Mänguriistad:

1. B-Piston	4. I. ja II. B-Tenorsarw	7. Bariton
2. Es-Piccolo	5. Es-Trompet	8. F-Tuba
3. Es-Clarinett	6. Es-Altsarw	

Mängijad: 1) Chr. Märks, 2) Peeter Freiberg, 3) Ernst Wanemb, 4) Karl Wahi ja Jaan Salomon, 5) Jaan Peek, 6) Jaan Reili, 7) Jüri Ilu, 8) Heinr. Wahi.

8. Otepää Neeruti mängukoor.

Asutatud 14. märzil 1886 Tartu maakonnas Otepää kihelk. Neeruti wallas. Juhataja G. Brücker. Mänguriistad:

1. Terz-flöte	5. B-Piston	9. B-Bariton
2. Es-Clarinett	6. Es-Trompet	10. F-Tuba
3. I. ja II. B-Clarinett.	7. I. ja II. Es-Altsarw	
4. Es-Piston	8. I. ja II. B-Tenorsarw	

Mängijad: 1) Joh. Brücker, 2) G. Brücker, 3) Joh. Wihm, 4) ? 5) Jaan Ott, 6) Will. Ott, 7) Jaan Kulberg, Joh. Ilwes, 8) Jüri Ott, Jaan Raamat, 9) Joh. Grossschmidt, 10) Samuel Illak.

Mujalt muusika elust.

Uued ooperi-etendused. Anton Rubinstein on nõuuks wõtnud Peterburis uusi ooperi-etendusi asutada, milles üksnes Wene helimeistrite loodud lauleldusi tahetakse kuuldawaks teha ja ei midagi wõõraste rahwaste meistrite töödest laulda. Selle tarwis on juba rohkem kui 50,000 rubla hr Rubinsteini kätte kokku tulnud, mis kingitud on.

Sofie Menter, seni ajani professorinna Peterburi konservatoriumis, läheb nüüd sest ametist ära. Üleüldse lahkuwad mitmed Saksa sugu õpetajad Peterburi muusika-ülikoolist ja Wene muusika-seltsist.

Dimitri Slawjanskij-Agrenjew on praegusel ajal Wene kõige kuulsam ja osawam koorijuhataja, kes oma kooriga nii hästi Wene kui wõõral maal rääkimata palju kiitust on leidnud ja Wene rahwalaulu ilu rohkem kui keegi teine näidata osanud. Tema pühitses üle minewal kuul Moskwas oma 25-aastast laulujuhataja ametipäewa, ja sellest wõeti muidugi pea terwel Wene maal osa.

Ferdinand Möhring, tuntud Saksa lauluwiiside looja on jürikuu 19. p. Wiesbadenis ära surnud.

Mistreß Roze, Inglise kuulus lauluneid, tahtnud wangist wabaks lastud kurjategijate kasuks Manchesteris kontserti anda, et neid aidata wiisakat elu algada. Aga just kontserdi päewal tahtis ta end asjast lahti teha. Wangid ei tahtnud kontserdi rahatulust ilma jääda, läksiwad hulgani mistreß Roze korterisse ja tõiwad laululinnu wägisi õladel kontserdi saali, kus ta muidu ei pääsnud, kui laulis. Neiu ütles weel pahaselt: „Sääraste inimeste kasuks ei laula ma ialgi enam." Selle pääle ütles üks wang: „No noh, miks mitte; kanti teid ju küll ingli-kätel kontserti."

Adelina Patti on oma wiimasel reisil Amerikas kolmel kuul kontsertide läbi täitsa 250,000 dollarit (ligi poolmiljoni rubla) sisse wõtnud.

Wana wiiul. Rotterdamis on laste mänguasjade hulgas üks kallis, Italia kuulsama wiiulitegija Stradivari tehtud wiiul üles leidud, mis aastal 1724 tehtud. Stradivari wiiulid on kõige paremad maailmas.

Verdi komponeerida praegu laste laulusid Italia koolidele.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 10. Іюня 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus

Nr. 5. III. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Üks nägemine.

Kõndisin kord ilusas Taara mäe metsa salgus. Puud oliwad lopsakaid rohelisi lehti täis. Lilled oliwad õitsmas. Linnud lõõritasiwad lahkeid lugusid. Wihma oli mõne tunni eest sadanud, aga nüüd paistis päikene armsamal hiilgusel. Kõik oli nii wärske ja kosuw. Tasane õõtsuw õhk lehwitas puude lehti. Kallis rahu hingas üle metsa, kallis rahu tuli ka minu hinge. Mulle tuli muistne aeg meelde. Mõtlesin, kuda siin kord Eesti laulujumal Wanemuine oli taewast maha tulnud. Istusin istmele. Mõteldes läks mõni magus pilk mööda.

Korraga kohas mets kõwemini. Tuule hoog läks läbi haljaste oksade. Mu mõttes mõlkus: „Mets kahab, liikumas on puud, õhk annab õhul kõrgel suud, oh mõtle siis, sa inimus, et ligi sul on jumalus!" Nõnda mõteldes läks mets mu ees heledaks. Ma tõstsin waimus omad silmad üles. Nüüd nägin taewa-alust hiilgawaks minewat. Pilwed särasiwad, nagu oleksiwad kallid kiwid olnud.

Wiimaks ilmus pilwedes kõrgel hiilgaw ingli-kombene kuju. Õhk õõtsutas teda edasi. Nägu paistis tal nagu päike. Riided oliwad walged kui lumi. Seljas oli tal seitse särki ja kuus kuube, nõnda oli wõimalik palistustest lugeda. Nägu oli küll wana, aga helde ja täis jumalikku wäge. Tema ümber õõtsusiwad õhus taewalised waimud.

Ikka madalamasse maa poole laskis ennast jumalik hiilgaw wana rauk. Minu üle ihu käis jumi seda näitust nähes, haruldast ilu imetsedes. Kuldne kannel säras ta käes, nagu oleks ta mängule walmis. Jumalik rauk jõudis alla Taara endisesse hiide. Siin jäi ta murule puude all püsti seisma. Kõik tema saatjad waimud astusiwad tema ümber. Mets oli täis heledust ja säramist, puude lehed lokkasiwad iseäralises paistes. Jumalik rauk waatas tõsisel näol Taara mäel ümber. Siis ütles ta oma saatjate wastu: „Waadake, lapsed, siin kohal käisin ma muistsel ajal Eesti rahwast oma jumaliku kandle-mängu- ja lauluga lõbustamas ja rõõmustamas. Armas oli see aeg. Wagasti kuulas rahwas minu mängu ja laulu. Nüüd on siin kõik Taara mägi teiseks ja wõõraks läinud. Sääl seisab mäe äärel suur maja, kus haigeid terweks tehtakse. Natuke üle tee on hoone, kus raske-jalastele abi antakse. Kohe selle kõrwal on ehitus, kus inimeste keha sisemist ehitust uurima õpitakse. Eemalt paistab torn, kus taewa tähti tundma õpitakse. Kõik wäga kena ja üsna kasulik. Nende ligi on suur aherwarars, endisest ajast üle jäänud katoliki kiriku waremed. Siin seisab ka üks mälestusesammas ühele Saksa mehele, kes teaduses kuulus oli. Mind on siin koguni ära unustatud. Minust ei ole siin kuju ega märki. Keegi ei tunne mind siin."

Mina tõusin pingilt üles ja julgesin kummardades ligemale minna. Jumalik rauk märkas mind ja ütles mulle: „Inimese laps! Sa waatad mu otsa. Kes sa oled?"

Mina wastasin: „Ma olen, oh jumalus, sinu auustaja, kes su laulu ja mängu kõigest hingest armastab.“ Tema ütles, kuna ta nägu lahkeks läks: „Kas tõesti, tunned sa siis mind?“ Ma kostsin: „Jah, ma tunnen sind, kõrge jumalus! Sa oled see, kes Eesti rahwale laulu ja mängu annet kinkis.“ Jumaliku rauga nägu läks weel lahkemaks, ja ta ütles: „Kas Eesti rahwas ka mind weel mäletab?“ Mina wastasin: „Jah on weel neid Eesti rahwa seas leida, kes sind auustawad ning armastawad ja sinu tagasitulekut igatsewad.“ Ara rääkimata heldusega kõneles jumalik rauk: „Inimese laps! Mine ütle mu Eesti rahwale, kes minu lapsed on ja kellele ma laulu ja mängu annet olen kinkinud, et ma nende juurde tagasi tahan tulla, kui nad minu laulusid laulawad ja minu mängusid mängiwad. Minu laulud ja mängud on need, mis rahwa suhu weel wanast ajast on jäänud ja ka need, mis Eestlased, minu laululapsed, sünnitawad. Kui nad neid eneste lõbu-pidudel ja kooslaulmisel ette häälitsewad, siis tahan mina ise sinna ilmuda ja oma waimu kõikide üle wälja walada ja nende laulu taewalisel kombel helisema panna. Wii kõikidele mu lastele, kes mind meeles peawad, palju tuhat terwisid. Jää ise ka terweks!“

Jumalik rauk tõusis ühes oma saatjatega jälle üles pilwede poole. Ma kuulsin taewalist kandle häält ja jumalikku laulu heli pilwedelt alla kõlawat, kuhu juurde saatjate armas tasane kaaslaul helises. See oli Eesti laulujumal Wanemuine, keda ma näinud olin, ja tema saatjad oliwad Eesti laulu wõimu waimud. Nad kadusiwad mu silma eest pilwedesse, ja mina läksin täis tundmust kodu. Loodan, et Wanemuine igale Eesti pidule pea tuleb.

Lühike muusika ajalugu.

Uuem aeg.

Kui Orlando di Lasso aeg möödas oli, siis jäi ka Hollandi maa muusik waiksemaks ja ei mõjunud Europas nii palju. Hollandlaste asemele astusiwad Italilased ja Sakslased muusikat edendama.

Üks nendest, kes muusikat kõige rohkem teaduse najal edendas ja kelle juurest kõige rohkem tema aja üksipoolsus wälja paistab, oli C l a u d e G o u d i m e l (ütle: klood gudimell) Prantslane Burgundist. Tema sündis 1500. aasta ümber ja tapeti aastal 1572 Bartholomeusse ööl, sest et hugenottide poole hoidis. Tema elas oma suurema osa eluaega Italias Rooma linnas ning oli sääl esimene paawsti kapellmeister, kirikukomponist ja ühe muusikakooli direktor. Tema mõju Italia maal oli nii suur, et kõik muusik üksi tema tahtmise järele käis ja nõnda kõik laulsiwad ja mängisiwad, nagu tema tahtis.

Suur pahandus tuli sellel ajal selle läbi kiriklikusse muusikasse, et sagedasti üsna ropud ilmalikud laulu wiisid kirikus lauldi, mis selleaegse muusika ära rikkus. Suured jumalateenistuse laulud „missad“ komponeeriti üsna kerglaste wiiside üle. Selle pärast kogusiwad kord katoliki kirikuwürstid ja piiskopid aastal 1562 Trienti kokku ja tegiwad otsuseks, et kiriklik muusik pidi puhastatama. Selleks, nii lepiti kokku, pidi üks tubli muusikatundja palutama, et see siis muusika kirikutes jälle tõsisele ja auuwärilisele järjele awitaks ja puudused parandaks. Selle töö pääle waliti pärast ära rääkimata kuulsaks saanud meister Palestrina. Temale üteldi otsekohe: „Puhastage kiriku-laulusid, et meie mitte jumala-teenistuse ajal tantsutükka kuulda ei saa, sest nüüd on see nii hulluks läinud.“ (Järg tuleb).

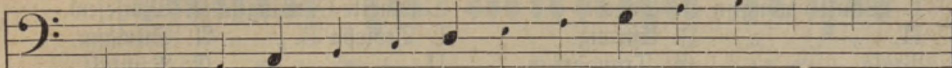
Mänguriistadest.

(Järg).

4. **Kontrabass.** See bassiwiiul on wiiulite seast kõige pikem ja rohkem mehe pikune Teda mängitakse nagu cello'd, paksem ots põrandal. Riistal on suured pak-

sud keeled pääl, neli tükki, mida poognaga tõmmates hüüdma pandakse. Neljal keelel, kui nad häälel, on järgmised helid alamalt keelelt ülemale minnes:

0 1 2 0 1 2 0 1 2 0 1 2 3

E f g	A h c	D e f	G a h c d e
alumine 4. keel	keskm. 3. keel	keskm. 2. keel	ülemine 1. keel.

Sääl, kus selles tabelis 0 seisab, on tühi keel, kus 1 seisab, tähendab, et üks sõrm selle keele pääle tuleb panna, kus 2 seisab, tähendab, et kaks sõrme panna, siis tuleb soowitud heli wälja. Tühjade keelte nimed on siis, kui ülewalt algame, G, D, A, E: Kui poognaga nende üle tõmmatakse, tulewad need helid iga kord wälja. Et õiged toonid iga kord tuleksiwad, on muidugi teada tähele panna, et sõrmede wahed siin mitu korda laiemad on kui wiiulil wõi cellol.

Wäga tähele panna on ka, et kontrabassi neli keelt ja noodid üleüldse kõrgemale kirjutatakse kui nad helisewad. Seda on selle pärast waja, et muidu kontrabassi noodid kõik all bassiwõtme abikriipsudes oleksiwad, mis paha on kirjutada ja mängimisel raske ruttu waadata. Selle läbi, et noodid oktawi kõrgemale kirjutatakse, tulewad nad aga kõik enamasti wiie kriipsu wahele. (Järg tuleb.)

Eesti laulukoorid.

12. Allmäe asutuse segakoor.

Asutatud aastal 1886 Kaukasias, Stawropoli kubermangus, Aleksandrowski maakonnas ja on praegu täies tegewuses. Koori juhataja C. Rewend, köster ja kooliõpetaja. Koori liikmed: Sopranis: neiud Maali Roos, Maria Sawest, Miina Talli, Leena Teelemann ja noorik Liisu Neekolts. — Altis: noorik Miina Kitsel, neiud Mari Saft, Maria Leppik, Anna Martinson ja Miili Puumann. — Tenoris: Gustaw Wõhma, Mart Eljas, Juhan Saamel ja Peeter Puumann. — Bassis: Jüri Reinholt, Jakob Roos, Joosep Pundi ja Christjan Jakobson.

13. Kuresaare Eesti seltsi meestekoor.

Asutatud 20. oktobril 1886. Juhataja kooliõp. P. N. Kashewnikow. I. Tenoris: A. Thomsohn, H. Hein, K. Raud. II. Tenoris: K. Treimann, P. Meyer, E. Mürsohn. I. Bassis: P. Kashewnikow, juhataja, J. Kingissepp, A. Berg. II. Bassis: K. Allik, L. Kallas, L. Tõnsohn, J. Kunninglik.

14. Kroonlinna Eesti Häätegewa seltsi meestekoor.

Asutatud Kroonlinnas 1886. Laulujuhataja Aleksander Eferdt, ka esimese tenori laulja. I. Tenor: Samuel Hennoh, Eduart Lappe. II. Tenor: Karl Wilkmann, Aleksander Juustus. I. Bass: Karl Aaron, August Eferdt. II. Bass: Jaan Praanow, Aleksander Haamer, Hans Essola.

Eesti mängukoorid.

9. Liewenthali mängukoor.

Mängukoori asupaik on Liewenthali asutuses, Batalpaschinskij kreisis, Kubani maakonnas, Kaukasuse mägede ligi. Mänguriistasid on kuus, kõik wiiulid. Üks on cello ja teine contrabass. Juhataja Karl Ramm. Mängijad: Karl Kalmus, Joosep Kangur, Jakub Kask, Aleksander Böckler, Mart Raja ja Karl Ramm.

10. Paide mängukoor.

Asutatud 8. juunil 1886. Riistad ja mängijad on järgmised: Koori juhataja ühes ka

I. Wiiuli	mängija	J. Saar.	Clarinette C.	mängija	K. Moisejew.
II. „	„	J. Estrong.	I. Tromba B.	„	A. Silmann.
Viola	„	G. Traugott.	II. „	„	E. Reintalt.
Contrabass	„	W. Thal,	Altsarw F.	„	K. Baumwerk.
Wile D.	„	K. Kihlefeldt.	Tenorsarw B.	„	R. F. Waarmann.

Sõnumid ja teatused.

Waheajal on Eestlaste maal kaks tähtsat pidu ära peetud, mis uuesti sellest märku annawad, et meie raahwa seas muusika-elu lõpnud ei ole. Need kaks pidu oliwad Harju maakonna laulupidu Tallinnas jaanikuu 13. ja 14. ning Wõru maakonna laulupidu Wõrus jaanikuu 14. ja 15. päewal. Mõlemad pidud läksiwad ilusasti korda, ja osawõtmine oli õige rohke ja elaw. — Muidu on ka maal wäga mitmel pool kontsertisid, näitemängusid ja näitemüükisid laulu- ja mänguga olnud, nõnda Kaagweres, Räpinas, Otepääs, Sadukülas, Puhjas ja mujal. — Rahwapiduks, mis 16. augustil Tartus Wanemuises ära peetakse, on 20 laulukoori ligi 300 lauljaga ja 5 mängukoori endid üles andnud.

Mujalt muusika elust.

Jyväskylä linnas kesk-Soome maad oli jaanikuu 1. ja 2. päewal suur laulupidu, millest ligi nelisada lauljat ja kakssada mängijat osa wõtsiwad. Kuuljaid olnud pääle 7000. Laul olnud wäga ilus ja puhas.

Paberist orel. Mailandis on wäljanäitusel orel, mis täiesti paberist on tehtud — nii häski torud kui muu kraam, ja üksnes löötsad on nahast.

Kena amet. Dr. Langer, kes Leipzigi ülikooli laulu-juhataja terwel elu-ajal on olnud, on wanaduse pärast senisest ametist lahkunud ja on Saksi kuningriigi ülemaks orelite järelwaatajaks pandud.

Neiu Ottiker ja Henrik Westberg, soprani ja tenori-lauljad Kölnist, on Peterburi Saksa teatri näitlema kutsutud, kumbgi saab 8000 rubla aastas.

Kolm kunstnikku. Hiljuti olnud Madridis kolme kuulsa Hispanlase auuks pidusöök: Üks oli maailmakuulus wiiuli-mängija Pablo de Sarasate, teine suur tenorilaulja Gaffare ja kolmas — pullidega maadleja Mazzantini. Esimesed mõlemad on kohe oma kunsti näidanud, aga kolmas lubanud ligemal pulli-wõitlusel seda teha, sest et pidusöögil pulli ei olnud, kellega oleks wõinud maadelda.

Kristina Nilsson, kuulus Rootsi laululind, on waheajal Hispania grahw Miranda'le kaasaks läinud. Grahw olla waene, aga kaasa 5 miljonit rikas. Kaasa walitseda ise oma waranduse üle.

Teresina Tua on Amerikasse läinud ja saab sääl 220 wiiulikontserdi eest umbes 65,000 rubla ja pääle selle kõik reisi- ning söögi- ja korteri-kulud nende kontsertide asutaja poolest.

Weider mängukoor. Numea saarel Maailmameres, kuhu Prantsuse riigi walitsus kurjategijad saadab, on sääraste wangide seas mängukoor asutatud, kes õige kenasti mängida. Hiljuti on selle mängukoori wilepuhuja — üles poodud.

Rossini luud, mis seni Parisi kirikuaial maetud oliwad, on säält wälja kaewatud ja tema sünnilinna Florenzi wiidud. Mitmed Parisi tähtsad mehed andsiwad pühalikult surnu meistri keha Italia saadikutele Florenzi wiia.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 4. Іюля 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

Nr. 6. **III. aastakäik.**

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. **K. A. Hermann.**

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Ühe Eesti laulu ajalugu.

Aasta 1873 oli Eesti elus kaunis wagane. Iseäralist liikumist ega tähtsaid asju ei tulnud ette. Ta oli otse kosumise aasta, mil Eesti rahwuslik ärganud waim nagu haljendaw põld wõis lokkada. Mingisugune tuju ega erakond, ei politika ega omakasu ja auu lämmastaw tuhin ei takistanud seda kosumist. Kõik need mehed, kes see kord Eesti kirjandust ja kunsti edendasiwad, elasiwad üks teisega kõige armsamas rahus ja soojemas sõpruses. Nende kogumise paik oli see kord noor alles hiljuti asutatud Kirjameeste selts. Suur, aastal 1869 isa Jannseni poolest asutatud laulupidu mõjus armsasti Eesti laulusse ja elusse. Dr. J. Hurt juhatas Kirjameeste seltsi, kellest iseäralise armastusega isa Jannsen, Dr. Weske ja ka mina, all nimetatud, osa wõtsiwad. Weske oli alles hiljuti Tartu tulnud Saksa maalt, kus ta Leipzigi ülikoolis doktori auunime oli saanud ja sellega oma õppimise lõpetanud. Mina tulin ka selsamal aastal Tartu ja nimelt Peterburist, kus ma $2^1/_2$ aastat kooliõpetajaks olin olnud. Tartus algas Eesti noorte meeste seas, keda kaunis hulgakene oli, armas ja lahke läbikäimine. Neist noortest meestest on iseäranis nimetada Jürmann, Kerg, Kurrikoff, Kallas, Niggol, Kunder ja hulk teisi.

Nende noorte meeste seas oli agar tegewus Eesti kirjanduse edendamises ja sellest osa-wõtmises. Tegi keegi mõne kirjatöö, siis loeti ja räägiti see ühes koos läbi. Dr. Weske oli osaw salmide sünnitaja ja pani meile teistele mõnegi wäga ilusa salmiku ette, mis muist nüüd rahwa suus on, muist aga unustusesse jäänud; aga ka Kurrikoff ja Kunder sünnitasiwad mõndagi kaunist luuletust, Eesti Postimees awaldas nimelt esimese sulest palju mõnusaid lugulaule (balladisid), kuna Kunder tundeluuleid loi. Mina püüdsin enese poolest nii palju kui wõimalik neile luuletustele wiisisid luua. Teised, nagu Jürmann, Kerg, Kallas, Niggol, oliwad teaduslikult tegewad.

Seda wiisi armsas ja kaunis tegewuses läks aasta lõpule, ja jõulukuu jõudis kätte. Selle kauni kosutawa tegewuse wili kõlab nüüd mitmesgi laulus Eesti rahwa suus. Kõige tuttawamaks aga kõigist neist laludest on saanud laul „Minge üles mägedelle". Ma ei arwa mitte üleliigseks, kui lühedalt selle laulu saamise siin jutustan.

Ühel ilusal talwisel jõulukuu alguse päewal tuli Weske minu juurde Goldmanni korteri, kus mina see kord elasin. Ta ütles minule umbes nõnda: „Waata, Hermann! Mina luuletasin uue salmiku; ta on mulle enesele õige meele párast. Loo sina temale wiis juurde, et teda wõimalik oleks laulda. Oota, ma loen ta sulle warsti ette." Neid sõnu üteldes astus ta kesk tuppa, wõttis paberi-lehe, mille pääle salmik oli kirjutatud, kätte ja luges waimustusel salmiku minule ette. „Noh, mis sa ar-

wad?" küsis ta, kui oli läbi oli lugenud, „kas lood wiisi juurde?" Mina wastasin: „Miks mitte. Teen seda nii hästi kui wõin." Muidugi teada ei wõinud ma sel silmapilgul wiisi walmis teha. Weske läks ära, kui olin lubanud wiisi temale ette laulda, nii pea kui ta walmis on.

Silmapilgul kohe wiisi üles kirjutada ei ole kellelgi wõimalik, ja wiis, mis wägisi paberi pääle topitakse, ei ole loomulikult sündinud, ei tal wõi soojust olla ega wõi ta siis ka südant sütitada. Tahab luuletaja wõi helisünnitaja tõesti waimustada, siis peab ta ise ootama, kuni waim ta pääle tuleb. Ka minule ei tulnud paaril päewal parajat wiisi meelde. Lugesin aga sõnad läbi ja mõtlesin nende pääle.

Jõulukuu 5. päewal tuli äkisti wiis neile sõnadele minule meelde. Ruttu istusin laua äärde ja kirjutasin ta niisama ruttu paberisse. Mängisin ta läbi, arwasin: „Ehk sünnib!" Pärast laulsin ta Weskele ette. Tema hüüdis täis waimustust: „Oh, ilus wiis! Laula ta mulle seni ette, kuni teda mõistan." Pärast on Weske seda wiisi ühte puhku seltskondades ette laulnud. Esimest korda ilmus ta Eesti Postimehe kalendris. Nüüd oskab teda iga laps.

Pärast poole on ajaleht „Walgus" ja tema järele ka „Sakala" püüdnud näidata, et see wiis mitte minu südamest wälja ei ole tulnud, waid olla A. Klauwelli Saksa wiisi järele tehtud. See ei ole õige, ja ei ole nende ütlemine muust kui pahast meelest tulnud. Alles umbes neli aastat pärast laulu loomist leidsin üsna kogemata ühest Saksa raamatust wiisi, mille sõnad wähe Weske sõnade sarnased on ja millest Weske siis mõned selle salmiku mõtted on wõtnud; enne arwasin, et sõnad täitsa Eesti omad on. Umbes wiis aastat pärast seda leidsin Saksa keeles ühe teise wiisi, mille Klauwell oli teinud. Nõnda ei wõinud mina siis mujalt wiisi saada, kui enese südamest. Wiis on täitsa minu, kuna Weske sõnad Saksa keele põhjusel on saanud, aga nii kenaks Eesti keeles muutnud, et salmik üsna Eesti oma on. Jäägu see laul armsaks mälestuseks Eesti rahwa suhu kõlama — armsaks mälestuseks armsast ajast, mil kallis ühendus kõiki Eesti poegi täitis.

Eesti laulikud.*)

Esimene järk: Wanemad laulikud.

Otto Wilhelm Masing.

sünd. wiinakuu 28. p. 1763 — surn. paastukuu 2. p. 1830.

Masing ei ole küll palju luuletanud, aga tema tööd on enamasti uuema aja nõudmiste järele loodud. Küll on ka enne Masingi mõni laulik olnud, kes Eesti keeles laulis, aga need laulud on Eesti keele loomule wõõrad, ei ole uuema aja nõudmiste järele loodud, selle pärast jätan need nimetamata ja algan Eesti laulikuid Masingist pääle. Ahrens kirjutab Masingist: „Tema pääle tuleb nagu sündinud Eestlase pääle waadata, sest ta isa oli köster, tema ise kõneles Eesti keelt (emakeelt); selle läbi tuli see, et ta pärast Eesti keeli (Eesti waimus) mõtelda mõistis." Sellest selgub, et Masing esimene oli, kes Eesti kirjanduse põllul rahwa meeles ja keeles töötas. Tema tööjõud oli wäga suur ja imekspanemise wäärt, sest sel ajal, mil Masing töötas, ei olnud see mitte kerge. Masing oli kirjanduse aluse ehitaja; temast ehitatud aluse pääl ehitatakse nüüd edasi. Wastaste poolt tehti temale wäga palju takistusi, seda tõendab Masing ise ühe salmiga „Pätsi" laulus:

Seda igal ajal nähtud,
Et sel ikka waewa tehtud,
Kes kui targem tõega
Rahwast püüdnud walgusta.

*) „Laulu ja mängu lehes" pidi üksinda noorte laulikute kirjeldus ilmuma, aga mitmepoolsete soowimiste pääle ilmub enne wanemate laulikute kirjeldus ja selle järele nooremad laulikud. Siis on töö täielisem ja tähtsam. J. Parw.

Masingi lauliku külge waadates peame õiglaselt tuunistama, et ta mitte sündinud laulik ei olnud, aga sellegi pärast on tema laulud uue-wormilised ja rahwakeelelised. Nii näituseks tema „Lõikuse laul", milles wäga ilusad rahwaloomulised mõtted on. Riimid on läbistikku keskmised ja sagedasti wäga puhtad, nagu: tunnid, sunnid; hüüab, püüab; sõita, wõita; paela, kaela; korjanud, orjanud; jõuuta, nõuuta; jne. Aga Masingi suurem tööpõld on lugunduses; sääl on ta wäga palju õpetlikka töösid teinud ja oma kirjadega rahwast harinud ja walgustanud. Teda kihutas tuline isamaa armastus taga. Masingi kohta kirjutab weel endine Tartu elementarkoolmeistrite seminari inspektor Jürgenson: „Masing on ning jääb Eesti Kirjameeste teiseks Makabeuseks (s. o.: wasar, haamer). Wägewasti on ta rahwa waimu liigutanud, sest et ta rahwa waimu tundis ja tema keelt põhjani mõistis." — Kalliks jääb igale Eestlasele Masingi nimi, Masingi mälestus, sest ta oli walgus pimeduses ja armastus põlgamises. Tema wiimased sõnad oliwad:

„Ma olin isamaa sõber!

(Järg tuleb.)

Mänguriistadest.

(Järg).

5. **Kannel** (Harfe) on keelpill ehk mänguriist, mida mitte poognaga ei mängita, waid näppudega. Ta on kolmekandiline, ja üks külg on õõnes. Keeli on tal umbes 30, mõni kord weel rohkem. Need pandakse nõnda häälele, et kõik c-duri toonid suurest c-st kuni 3-kriipsulise d-ni wälja tulewad. Kui muudest duridest tahetakse mängida, siis timmitakse kõik keeled ümber. Pahema käe näppudega mängitakse bassi ja wahehääli, parema käe näppudega soprani ehk wiisi. Kõiki nelja ehk wiit häält wõib mängida. Noodid kirjutatakse niisamati kui klawerile. Teda pruugitakse laulu kaasmänguks ehk ka mängukooris üksikute jagude juures.

Sellega sugulane on ka **Eesti kannel**, mida weel Wõru maal mängitakse. Eesti kandlel on wäga ilus heli. Temal on ka paarkümmend traatkeelt, mõni kord wähem, mõni kord rohkem. Temaga wõib üksnes g-duris mängida. Kui teda hästi uurida, siis wõiks talle nõnda toonisid sisse panna, et igas helitõuus mängida wõiks. Teine kord räägime temast rohkem.

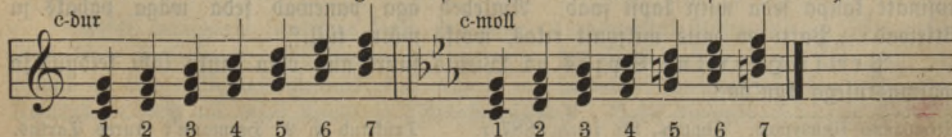
Nende kahega sugulane on **pedal-kannel**, milles jalgnõuude abil ka kõiki pooli helisid wõib mängida. Muidu on ta teise kandle moodi. Heli on kandletel wäga armas.

(Järg tuleb).

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Moduleerimise ehk ühest helitõuust teisesse minemise juures on wäga tähtjas see wahe, mis duride ja mollide wahel on, ja seda on tarwis tähele panna. Juba enne oleme õpetanud, et iga moll ühepaljuste märkidega durist poolteist tooni madalamal seisab, see on neljandal poolel toonil kohalisest durist. Nõnda on siis näituseks c-dur ning a-moll ilma eesmärkideta; g-dur ning e-moll ühe ♯-ga; d-dur ning h-moll kahe ♯-ga; a-dur ning fis-moll kolme ♯-ga; e-dur ning cis-moll nelja ♯-ga; h-dur ning gis-moll wiie ♯-ga; — f-dur ning d-moll ühe ♭-ga; b-dur ning g-moll kahe ♭-ga; es-dur ning c-moll kolme ♭-ga; as-dur ning f-moll nelja ♭-ga; des-dur ning b-moll wiie ♭-ga jne. Durid on tõsise ja rõõmulise muusika tarwis, mollid on kurbliku ja leinalise muusika tarwis. Mis wahe on aga duri ja molli wahel nootides? Kolmkõlad on nimelt koguni teist wiisi. Wõtame näituseks c-duri ja -molli:

Sellest tabelist näeme, et duris ja mollis üksnes kaks ainust kolmkõla, nimelt 5. ja 7. astmel ühed on, aga teised kolmkõlad on koguni teist wiisi: 1. astmel on wahemine toon duris e, aga mollis es; 2 astmel on duris ülemine toon a, aga mollis as; 3. astmel on duris alumine toon e ja ülemine h, aga mollis es ja b; 4. astmel on duris keskmine toon a, aga mollis as; 6. astmel on duris alumine toon a, ülemine e, aga mollis as ja es. Just sellesama wiisi järele ja kohaselt on ka igas teises helitõuus nimetatud toonid mollis pooltooni madalamad. Otsigu õppija kõik kolmkõlad mollides üles duride omadega kõrwu pannes. (Järg tuleb).

Eesti laulukoorid.

15. Kaiu segakoor.

Asutatud 1881. Harju maakonnas Juuru kihelkonnas Kaiu wallas. Koori liikmed: Juhataja: peremees H. Plink. Sopranis: neiud: Tiiu Arin, Mari Preitoff, Liisu Kemmer. — Altis: neiud: Johanna Kanter, Tiiu Aawer. — Tenoris: mehed: Jaan Ärin, Jaan Piller. — Bassis: mehed: Mats Karmann, Hans Lang, Aadu Piller.

16. Tüütsmanni meestekoor.

Asub Wõrn maakonnas Wastselinna kihelkonnas. Koori liikmed: Juhataja K. Sarnit. I. Tenoris: K. Sarnit, P. Liiw. II. Tenoris: G. Prants, P. Liiw. I. Bassis: P. Rüster, S. Udras. II. Bassis: K. Prants, J. Udras.

Eesti mängukoorid.

11. Leenhowi wiiuli-kwartett.

Asupaik Leenhow Hallistes. Juhataja: O. O. Mägi. Pillid:

Flöte mängija	O. O. Mägi.	Viola mängija	J. Tõnnisberg.
I. Wiiuli „	H. Lellep.	Cello „	H. Saarm.
II. Wiiuli „	E. Jensen.		

12. Kuusalu mängukoor.

Asutatud 1870. a. G. Bergmannist ja J. Priimannist. Asub Harju maakonnas Kuusalu kihelkonnas Kolga wallas. Mänguriistad:

1. F-Klarinett	5. B-Piston II.	9. Es-Altsarw II.
2. C-Klarinett	6. B-Trompet I.	10. B-Bariton
3. Es-Klarinett	7. F-Trompet II.	11. Es-Tuba
4. Es-Kornet	8. B-Tenorsarw I.	

Juhataja: Ed. Treesen. Mängijad: 1. Ed. Treesen, 2. J. Priimann, 3. J. Soosõrw, 4. G. Gengelbach, 5. Karu, 6. J. Esenberg, 7. K. Leppik, 8. Joh. Treesen, 9. J. Lõuke, 10. M. Rookmann. — Koor on tublis tegewuses.

Mujalt muusika elust.

Preili Augusta Holmes Parisis on ilusa ooperi komponeerinud. Haruldane asi naesterahwa poolest.

Adelina Patti ukse taha pandud hiljuti üks wäike laps järgmise kirjaga: „Teil ei ole last, minul on neid wiis. Wõtke see laps wasta ja kaswatage ta üles!" Patti ei ole wasta wõtnud, waid saatnud leitud laste majasse, wist arwates, et ehk tosinate kaupa seda wiisi lapsi saab. Ajalehed aga panewad seda wäga pahaks ja ütlewad: „Patti on wiis miljonit rikas, wõiks wõtta küll."

Preili Hermine Spies on Wienis suurt auu oma laulu läbi leidnud ja waimustusega kuuldud.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 30. Іюля 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

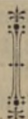
Nr. 7. III. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Dr. Friedrich Silcher.

Küll on Sakslastel palju iluhelide sünnitajaid olnud, aga üksgi ei ole oma laulude nii wäga oma rahwa suhu ja südamesse jäänud kui Friedrich Silcher. Üksner Franz Abt jõuab wähe tema järele. Silcheri laulusid oskab ja tunneb iga Sakslane, olgu ta noor wõi wana, madal wõi kõrge, waene wõi rikas.

Silcheri elu on niisama lihtlabane kui tema laulud. Ainult oma hoolsa õppimise läbi tõusis ta alamalt ülemale. Ta sündis aastal 1789. jaanikuu 28. p. Schnaithi külas Schorndorfis Würtembergi maal. Tema isa oli sääl külakoolmeister. Pojal oliwad hääd anded muusika tarwis. Isa õpetas teda esiti, siis wõttis ta teiste käest õpetust. Hakkas abikoolmeistriks Stuttgartis, siis kooliõpetajaks Schorndorfis ja pärast Ludwigsburgis. Wiimaks läks ta aastal 1815 Stuttgarti tagasi muusikuõpetajaks ja sai wiimaks oma tubliduse pärast aastal 1817 Tübingi uniwersiteedi muusikdirektoriks kutsutud. Selles ametis anti talle ta tubliduse märgiks Doktori-auunimi. Sesse ametisse jäi kuni 1860. aastani, mil ta wanaduse pärast ameti maha pani ja rahulisti tahtis eluõhtut maitsta, aga surm tuli juba selsamal aastal lõikusekuu 26. päewal ja pani iluhelide meistri silmad kinni.

Nagu üteldud üksgi teine ei ole jõudnud Silcheri järele teha rahwawiiside komponeerimises. Küll oskas ta rahwa suust wiisisid korjata, küll neid ise luua. „Ich weiß nicht, was soll es bedeuten," „Ich hatt' einen Kameraden" ja sarnaseid suur hulk teisi tema loodud laulusid on nii tuntud kui seda waewalt wõib teistest lauludest ütelda. Ka teised rahwad nagu Italilased, Daanlased, Rootslased, Soomlased laulawad palju tema laulusid. Niisamati ei ole Silcheri nimi Eesti rahwagi seas sugugi tundmata. Tema laulud on lihtsad aga üli wäga südamesse mõjuwad ja on wäga Saksa rahwa loomu päralised.

Eesti laulikud.

(Järg.)

Dr. Friedrich Robert Fählmann.

Sünd. jõulukuu 21. p. 1799 — surn. jürikuu 10. p. 1850.

Eesti wanemate laulikute seast, kes enne Kreutzwaldti elasiwad, on Fählmanni nimi kõige hiilgawam. Fählmann on see mees, kes Eesti rahwa kõige ilusamad, õrnemad ja tunderikkamad muinasjutud ilusal ja luulelisel rahwakeele murrakul üles kirjutas ja neid nii wiisi unustuse hõlmast päästis. Eesti kirjanik E i s e n kirjutab

Fählmannist: „Otsegu kena kewade pika, wangistawa talwe järele külma kanget jõudu murrab, maad ja mered katete kütkest päästab ja nurmed ja wäljad mulla põuest ilusaid lillesid ja õisi paneb kaswatama, nõnda murdis F. R. Fählmanni tegewus endised alatumad arwamised Eesti rahwa kohta; awaldas maailmale, missuguse elukewade lilled ja õied Eesti rahwa waimuwaranduses asuwad, ja istutas neid rahwa südamest wälja noppides maailma wäljale õitsema ja waatajaid rõõmustama. Fählmannini ei teatud kaugemal meie rahwa waimulistest toodetest midagi. Fählmann aga oli esimene, kes Eesti rahwa põhjatuma waranduse kaewanduse awas, säält kulda ja hõbedat wälja oowas, seda haritud ja õpetatud maailma ette kandis ja nõnda Eestlastele koha luulerikaste ja ilutundwate rahwaste liiki muretses. Kõrgemale kui kõiki Eesti poegi enne ja kaua aega pärast teda tõstab teda ta ütlemata terane waim ja terane mõistus, kindel meel ja tubli keel." — Pääle luuletuste ja muinaslikkude tööde on Fählmann ka teadusepõllul töötanud ja iseäranis ka Eesti keelt uurinud ja uuendanud. Laialdased igapäewased toimetused kulutasiwad tema aja ära (Fählmann oli tohter), muidu oleks ta wast nii mõndagi tööd ja toodet ilmutannd ehk teinud. Fählmann korjas ka Kalewipoja laulusid rahwa suust ja oleks terwe Kalewipoja loo ise wälja andnud, kui mitte surm wahele ei oleks tulnud ja tööd walmis teha ei oleks keelanud. Tema surma järele sai Kreutzwald kõik tema kirjandliku päranduse enesele, sest nad oliwad truud südame-sõbrad, Selle kirjandliku päranduse hulgas oli ka palju Kalewipojast, mida Kreutzwald suurendas, täiendas, juurde korjas ja siis täielikult wälja andis. Nii on mõlemad isamaapojad selle tähtsa rahwa lugulaulu juures palju waewa näinud.

Fählmanni luulelised tööd on iseäranis selle poolest tähtsad, et nad esimesed sünnitused Greeka salmi-mõõdul on. Nendest on „Piibu jutt" ja mõned mõttesalmid wäga terawmõttelised. Fählmanni luuletusi ja ja juttusid teeb tema iseäralik rahwalik keel üli armsaks ja lõbusaks. Õppigu tema töösid iga noor suguwend aegsasti tundma (nad on saada „Eesti rahwa Biblioteek nr. 23" ja elulugu „Tähtsad mehed I.") ja kirjutagu tema nime kuldsete tähtedega oma südamesse; sest ta oli suur isamaa ja rahwa sõber sellel ajal, mil seda häbiks arwati!

„Lootus, jumala täht sina, sa kutsud mind,
Kuhu mõni ju läks rõõmuga hõisates.
„Tere! näen ma sind jälle,
„Tere, õnnistatud isamaa!"

(Järg tuleb.)

Eesti laulukoorid.

17. Sindi wabriku meestekoor.

Asutatud aastal 1877. Koor asub Pärnu mk. Sindi wabrikus. Praegune juhataja on kooliõpetaja J. Linde. Lauljad on järgmised: I. Tenoris: Kristian Kirschbaum, August Toffer, Jakob Järits. — II. Tenoris: Jüri Jantson, Toomas Reinfeld, August Tum. — I. Bassis: Johann Toffer, Hendrek Kirschbaum, Karel Künnap. — II. Bassis: Hans Türk, Aleksander Blumfeldt, August Reimann, Kristian Gustavson.

18. Iisaku laulukoor.

Asutatud 1868. a. Wiru maakonnas Alutaguses, Iisaku kihelkonnas. Praegused liikmed on: Sopranis: Agathe Klement, Gust. Klementi abikaasa, neiud Anna Awel, Ida Heimberg, Mathilde Heimberg, Aleksandra Heimberg, Olga Waakmann, Emma Waakmaan, Emilie Ellert. — Altis: Helene Kikajoon, Elisabeth Männimägi, Louise Waakmann, Ida Waakmann. — Tenoris: Woldemar Heimberg, Taniel Reisberg, Ed. Karafin, Joh Karafin. — Bassis: R. Th. Hansen, P. Sarw, Anton Kreenmann, Bruno Treilmann, J. Käert.

19. Tilsi segakoor.

Asutatud 1877. a. Põlwa kihelkonnas. Juhataja Peter Tumm. Lauljad discantis: Leena Peemut, Liisa Ehin, Mari Kusnets, Mari Lauk, Friedrich Tumm. — Altis: Anna Naböir, Leena Ilmas, August Treier. — Tenoris: Jaan Mitt, Mihkel Roos. — Bassis: Juhan Kelp, Juhan Wauk, Jakob Peemut, Peter Pihl.

Eesti mängukoorid.

13. Woka mängukoor.

Asutatud 1885. a. Wiru mk. Jõhwi kihelkonnas Woka wallas. Kooskäimise koht Woka kogukonna koolimajas. Mänguriistad hr O. D. Wirkhaus'i läbi Saksa maalt tellitud. Kooril on 12 mänguriista, nimelt:

1. Kornet (Piccolo) Es.	4. Klarinett B.	9. ja 10. 2 altsarwe Es.
2. Piston B.	5. ja 6. 2 trompeti Es.	11. Bariton
3. Klarinett Es.	7. ja 8. 2 tenorsarwe B.	12. Tuba F.

Koorijuhataja: kohalik kooliõpetaja Joh. Sarap. Mängijad: Alexander Martin Saar, Mart Saar, Anton Reelo, Gustaw Reelo, Paulus Eljas, Mihkel Eljas, Madis Hannus, Johan Hannus, Daniel Hannus, Hans Wodja, Jaan Wodja, Gustaw Randt.

14. Iisaku mängukoor.

Asutatud 1877. a. Wiru maakonnas Alutaguses, Iisaku kihelkonnas. Koorijuhataja R. Th. Hansen, kihelkonna kooliõp. ja köster. Mänguriistu on 20 ja nimelt:

1. Terz-wile	8. III. B-kornet à piston	15. Bariton
2. Es-klarinett	9. I. Es-trompet	16. Tuba
3. I. B-klarinett	10. II. Es-trompet	17. Suur trumm
4. II. B-klarinett	11. I. Alt-sarw	18. Wäike trumm
5. Es-kornet à piston	12. II. Alt-sarw	19. Bekid
6. I. B-kornet à piston	13. I. B. Tenor-sarw	20. Triangel.
7. II. B-kornet à piston	14. II. B. Tenor-sarw	

Mängijad on: 1) R. Th. Hansen 2) P. Sarw 3) T. Reisberg 4) T. Hindrikson 5) Ferd. Sabalotni 6) Wol. Heimberg 7) A. Kreenmann 8) J. Puusepp 9) A. Kaarlõp 10) P. Reiska 11) Ed. Reiska 12) J. Woormasik 13) A. Sabalotni 14) Ed. Rääsk 15) A. Heimberg 16) G. Klement 17) J. Heimberg 18) M. Reinow.

Mujalt muusika elust.

Paulina Lucca on Baieri asekuninga käest kuldauuraha kunsti edendamise eest saanud. — Ta läheb Amerikasse ja saab 10 kontserti eest 30,000 rubla.

Inglased püüawad ka oma laulusid ja ooperid laulda. Selle tarwis on tänawu Londonis ettewalmistusi olnud. Inglaste muusik ei ole seni suur asi.

Laulupidud Saksa maal hakkawad jälle enam moodi tulema. Mitu aastat järgi mööda ei saadud suuremat koori kokku. Üksgi ei wõtnud osa. Aga nüüd hakkab Saksa maal meeste laul uue wäega helisema. Nõnda on 18. ja 19. (30. ja 31.) juulil suur laulupidu 1700 lauljaga Lübecki linnas ära peetud. Lehed on täis kiitmist ja waimustust selle pidu kohta. Ta näidanud kord jälle Saksa laulu wõimu. Pidu laulujuhatajat kapellmeistert Häsler'i kroonitud auupärjaga ja kantud kätel. Laulud olnud kõik Saksa komponistidest. Teine ilus pidu 800 lauljaga olnud 22. juunil Reichenbergis, 5. ja 6. juulil kolmas Rudolstadtis 2000 lauljaga ja 19. juulil neljas Schneebergis 1200 lauljaga. Nõnda siis neli suurt laulupidu lühikese ajaga!

Würstlik komponist. Saksen-Koburg-Gotha herzog Ernst on ühe laulu loonud ja selle Strassburgi meeste lauluseltsile saatnud. Selts tõstnud teda enese auuliikmeks.

Rikas komponist. Parisi Rothschildil, kes nagu teada üks kõige rikkam inimene maailmas on, on wäimeheks baron Franchetti Italiast. See põhjatu rikas õnnelaps komponeerinud hiljuti ooperi. Kuda see on, seda on raske ütelda. Aga et rikka mehe ooperit mängitaks ja kuuldaks, siis on ta 12 teatri-maja linnades Italias üheks õhtaks üürinud ja laseb neid ühel ja selsamal õhtul oma ooperit mängida. Päältkuulujatel olla piletid ilma hinnata, nagu kergesti arwata. Muidugi, muidugi, sest siis ei ole kuuljate puudust.

Victor Nessler, kes waheajal wäga raskesti haige on olnud, on jälle terweks saanud ja elab Gadsweileris.

Verdi on Santa Agatas Italia maal oma kuluga wäikese hospitali ehitada lasknud, kus waesed ilmad maksuta haiguse ajal ulualust ja talitust leiawad.

Dr. Hans v. Bülow annab mängukooriga Bremenis ja Hamburgis suuri kontsertisid.

Gounod on hiljuti wäga ilusa kiriklikku laulu (messe) komponeerinud ja seda on Reims'i kirikus ka wäga ilusasti lauldud.

Johann Hofmann, praeguse aja kõige noorem klawerimängija, alles 9-aastane poisike, äratab kõigel pool suurt imekspanemist oma mänguga. Ta mängida nii täiel helil, nagu mõni wana mees. Tema kõrwaline ja weel noorem on üks Amerika tütarlaps Pauline Ellice, mängib ka juba kontsertides ja tuleb Europa maale.

Leon Delibes, Prantsuse komponist Parisis on wiimasel ajal ilusad laulelduseb loonud.

Preili Lola Beeth, Ungari maalt, on wiimsel ajal wäga kuulsaks laulus saanud. Nüüd laulab ta Wienis keiserliku koja teatris.

Thomas Koschat on uuemal ajal Saksa maal tubliks rahwawiiside seadjaks ja loojaks peetud. Elab Leipzigis.

Eugen d' Albert mängib Kölnis suure kiitusega kontsertidel klawerit. See noor mees on ühte puhku weel rohkem kuulsamaks minemas. Ta nägu on alles nii noor, et hiljuti Parisis ametnik ei uskunud, kui ta tahtis oma lapse sündimist üles anda: „Tulgu lapse isa ise," ütles ametnik. „Mina ise olen isa," ütles Eugen d' Albert pool häbenedes. „Soo, wõi nii."

Proua Ssawina on praegu kõige kuulsam Wene näitlejatar. Peterburis äratab ta palju waimustust. Hiljuti mänginud ta Kaukasias Tiflises. Sääl on teda nii auustatud, et pärast näitemängu teda näitelawale lillepärgade alla tahetud matta. Kui ta teatrist kodu läinud, siis wõtnud noored mehed teda kätele ja kandnud kortterisse. Linna uulitsad olnud auutulesid ja bengali-paistust täis. Hiskamine ja auu mõjunud nii proua Ssawinasse, et ta kodus tüki aega minestuses olnud.

Erik Meier-Helmund Peterburist on wiimasel ajal Saksa maal oma tehtud laulude läbi nii kuuksaks saanud, et teda esimeseks laulude loojaks arwatakse. Praegu on ta Leipzigis ja komponeerib ooperit.

Tänases lehes on laul „Minge üles mägedelle" minu, see on K. A. Hermann'i ja A. Klauwell'i tehtud wiisis lugejatele kõrwu ette pandud nimelt nr. 54 ja 55. Et on üteldud, minu wiis olla Klauwelli järel tehtud, siis wõiwad nüüd muusikatundjad ise järele waadata, kui palju need laulud üks teise sarnased on. Mina ei leia säält muud kui et 3/4 takt ja mõned triolid on wähe üks teise moodi. See on aga kogemata juhtumine, mis laulu salmiku ühesuguses rithmuses põhjendatud on. Muidu on mõlemad laulud täitsa isemoodi.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 8. Сентября 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

Nr. 8. **III. aastakäik.**

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Daniel François Esprit Auber.

Kõige suurematest laulelduste komponistidest on Auber (ütle: obäär) maailmas esimeste seas nimetada. Tema oli nii hästi were kui ka waimu ja wiimaks ka muusika poolest iga pidi ja täiesti Prantslane. Waewalt wõib keegi teine iluhelide looja töö-rikkuse poolest ennast Auberi kõrwa seada.

Mõnigi kord on seda nähtud, et suure andega inimene wäsimata hoole ja püüdmise läbi nii kaugele jõuab, kui ta enesele on eesmärgiks wõtnud. Niisuguse kindla tahtmisega inimene oli ka Auber. Tema oli 28. januaril 1782. aastal Caen'i linnas Normandie maakonnas Prantsuse maal sündinud. Isa, kes kaunis jõukas kaupmees oli, soowis, et poeg Daniel tema jälgedes pidi käima. Aga poja mõtted käisiwad koguni teisele poole, kui kauplemise ja raha sissewõtmise pääle. Asjata püüdsiwad wanemad teda sest tagasi hoida. Ei awitanud! Noorele mehele läks wiimaks korda end koguni muusika wõimule pühitseda. Ta õppis ja uuris wäsimata. Hääd anded ja usinus wiisiwad wiimaks noore mehe nii kaugele, et ta oma õnne ooperite komponeerimisega katsuma hakkas. Esimene lauleldus, mis ta ilmale sünnitas, kandis nime „Lumi". Mida külmemat asja laulelduse nimi ütles, seda soojemalt ehk palju enam palawamalt wõeti tema esimene töö wasta. Peagi mängiti teda kõigis Prantsuse näitemajades, ja ei kestnud kaua, siis mängiti teda ka mujal maadel. Et selle läbi Auberi nimi korraga kuulsaks oli saanud, seda on hõlbus arwata. Üks lauleldus teise järele tuli tema sulest wälja, üks ilusam kui teine. Meie ei taha mitte siin kõiki tema lauleldusi nimetama hakata, sest neid on palju. Üks teise järele tuliwad laulelduse Auberi waimust, ja ta on neid rohkem kui kolmkümmend tükki loonud. Selle läbi on tema nõnda ütelda Prantsuse rahwa suure oo-

D. Auber.
Prantsuse komponist, snd. 28. jan. 1782, sr. 12. mail 1871.

peri kõige suuremaks ja tähtsamaks edendajaks ja loojaks saanud. Kõige kuulsamaks tema laulelduste on saanud „Müürsepp ja lukksepp", „Kuradi wend", „Kuradi osa", „Pruut", „Wanne", „Walerahategijad" jm. Kõigist neist üle käib aga „Portici keeletu", lauleldus, mis täis kõige suuremat hääälestuse ilu, tõelise sisuga. Et kõik need ooperid Auberile ka raha ning auu sisse tõiwad, see on kerge arwata. Aga ka nalja-muusikas ja naljalaulelduste on Auber suurel wõimul tegew olnud, ja tema lustilised ning tihti tantsutaktilised laulelduste wiisid on tuhandeid ja miljonidgi end rõõmustanud ja lõbustanud ja rõõmustab ja lõbustab weel praegu. Suurem osa tema laulelduste sõnu on kuulsa Prantsuse luuletaja Scribe loodud.

Aastal 1842 pani Prantsuse walitsus teda tähtsasse ametisse, see oli Parisi konserwatoriumi juhatajaks ehk direktoriks. Sesse ametisse jäi ta kuni 1857. Siis sai ta weel Prantsuse walitsuse käest keiserliku kapellmeistri auunime ning ameti. Parisis oli ta elamine, ja Parisis ka elu ots. Surm pani suure meistri silmad 12. mail 1871 kinni. Tema laulud ja laulelduseb kõlawad nii kaua näitemajades ja lauljate suus, kui laulmine üleüldse armas on. (Tänases numbris on üks tema laul ooperist „Portici keeletu". Laulu päälkiri „Laulatuse laul".)

Eesti laulikud.

(Järg.)

Dr. Friedrich Reinhold Kreutzwald,

sünd. jõulukuu 14. 1803 — surn. lõikusekuu 13. 1882.

Nende meeste seast, kes Eesti rahwa kuulsust teiste haritud rahwaste hulgas kõige suuremal wõimul äratas, on Kreutzwald kõige esimene. Alles Kreutzwald on maailmale näidanud, et wäikene Eesti rahwas aastatuhandete eest elawate haridusrahwastega ühesugusel järjel on olnud, ehk ka weel eesgi. Mis Indlastele nende Mahabarata, Greeklastele nende Homeruse Ilias ja Odyssee, Sakslastele nende Nibelungenlied, Soomlastele nende Kalevala on, seda on Eestlastele täies tähenduses nende „Kalewipoeg". „Need on waranduseb, mis põlwest põlweni kestawad. Kadunud, ammu kadunud on wana Greeka rahwas maa päält, aga mis nende laulik Homerus ligi kolme tuhande aasta eest Iliase ja Odyssee lauludesse üles pannud, see elab täna päew ja annab Greeka rahwa terawa waimu üle otsust ja paneb iga meest imetlema. See on kulla hunik, mis Greeklased kõige maailma haritud inimestele päranduseks on jätnud, kulla hunik, mis aastatuhandete jooksul ei wähene, nii palju kui säält ka wõetagu. Ja niisugune waranduse auk on Eestlastegi Kalewipoeg, mis Kreutzwald Eesti rahwale uuesti kinkinud ja mis kauemaks maailma jääb, kui inimese-sugu põlweb. Wäiksed Soome ja Eesti rahwad wõiwad õnne kiita, et nad oma rahwa warandusega, Eestlased oma Kalewipojaga ja Soomlased oma Kalevalaga, kõige tähtsamate rahwaste rinnale wõiwad astuda ja nende kõrwas seista. Ja mõnigi rahwas waatab kadeda silmaga Eestlaste ja Soomlaste pääle, et temal mitte niisugust suurt rahwaluuletust ei ole kui Eestlastel ja Soomlastel."

Ja laulik Kreutzwald oli see, kes niisuguse suure ja kalli pärandusе oma rahwale kinkis. Tema kõige suuremaks tööks jääwad „Kalewipoeg", „Eesti rahwa ennemuistsed jutud" ja „Lembitu". Need on waranduseb, mis maailmast ei kao. Aga pääle nende on Kreutzwald weel palju töösid teinud, iseäranis luulepõllul. Nimetame mõned: „Wiru lauliku laulud", „Rahunurme lilled", „Tuletorn", „Wanne ja õnnistus" jne. Küll ei ole nendes töödes mitte algupäralisi, aga siisgi on eestistus wäga ilus ja mõtted sügawad. „Wiru lauliku lauludes" on enamasti kõik Saksa luuletaja Lenau laulud. Nad on enamasti kurwaloomulised ja haledad, ainult mõni üksik laul on elawam ja kõlawam. Haledalt ja kurwalt laulab ta:

Oh waiki, waiki, kandlekeeled!
Ei ole enam kewade,
Kus südant täitsid armumeeled —
Sääl lootuspuu nüüd õilmeta.

Oh puistke, tuuled, lille-riismed,
Mu armastuse põrmule,
Kui üks kord wäsind sammud, wiimsed,
Mind wiiwad waikse-rahusse. . .

Rahwa suhu ei ole Kreutzwaldi lauludest palju läinud, sest nad on kunstlikud ja rasked. Kreutzwald oli selle pärast esimene, kes Eesti rahwa waimule raskemaid palukesi seedida andis, kui seda enne tehti. Aga sellega tõstis ta ühtlasi ka Eesti kirjandust kõrgemale ja haritumale olekule. Eesti kirjandus on Kreutzwaldiga otsegu hiilgama hakanud ja Eesti nimi suremataks saanud. Mis on aga selle suure waimu palk? Kas on Kreutzwaldi haual auusammas? Kui kellegile Eesti pojale auusammast tahetakse ehitada, siis peaks see just Kreutzwald olema. Wõib olla, et Kreutzwaldil auusammas nüüd walmis oleks olnud, kui mitte nii winged tuuled Eesti rahwa ja isamaa üle ei puhuks ja mehed ennemalt sääl töötaksiwad, kus nende töö midagi wilja kannab, kui nad niisuguseid ametid ju asutusi enese kätte wõtawad, kus nende töö mitte wilja ei kanna waid ohakaid. Eesti Kirjameeste selts peaks Kreutzwaldi auusamba ehituse enese hoolde wõtma ja annete kogumise teel korda saatma. — Aga siisgi pean sellest mõttest taganema, kui selle pääle waatan, et Kirj. selts olewikus niisuguseks on jäänud, et küllalt kirjawaragi aidata ei jõua. Kes wõtab siis selle töö enese pääle? Tähtsamad ja tublimad Eesti mehed peawad seda tegema, muud nõuu siin ei ole. Selle pärast armsad suguwennad! Mõtelge juba kord Kreutzwaldi auusamba pääle ja ehitage Kreutzwaldile isamaa ja rahwa kustumata auuks auusammas! (Järg tuleb.)

Eesti laulukoorid.

20. Arukũla segakoor.

Asutatnd 1886. a. Harju maakonnas. Juhataja kooliõp. Timotheus Kuusik. — Sopranis: neiud Leenu Korpmann, Kristina Bussmann, Leenu Pähkelmann. — Altis: neiud Liisu Neidorf, Marie Küti. — Tenoris: T. Kuusik, Johan Promann. — Bassis: Üliõpilased Aleksei ja Nikolai Janson.

21. Piometsa segakoor.

Asutatud 1884. a. Harju maakonnas Türi kihelkonnas, Piometsa wallas. Juhataja kooliõpetaja M. Laur. Koori liikmed; Sopranis: neiud A. Antoff, L. Usar, L. Krabi, A. Käfig, M. Westrik. — Altis: neiud M. Saarm, E. Minkuwits, A. Simson. — Tenoris: M. Teder, J. Wiilberg, R. Saarm. — Bassis: H. Käfig, O. Antoff, K. Minkuwitz, P. Parker.

22. Himmaste meestekoor.

Asutatud 1877 a. lõikusekuul Wõru maakonnas. Esimene juhataja Joh Hämelane. Lauljad: I. Tenoris: Joh. Lõokene, Gustav Freimann. — II. Tenoris: Jaan Wiisk. — I. Bassis: Joh. Hämelane. — II. Bassis: Peeter Kiisk.

Täiendatud 1881. a. Juhataja Joh. Hurt, kooliõpetaja. Lauljad: I. Tenoris: Joh. Lõokene, Peeter Hurt. — II. Tenoris: Jaan Kiisk, Jaan Hurt. — I. Bassis: Joh. Hämelane, Jaan Kuus. — II. Bassis: Joh Hurt, P. Kiisk.

23. Himmaste segakoor.

Asutatud 1881. a. Juhataja Joh. Hurt, kooliõp. Tegi kolm aastat tublisti tööd, siis tuli neiude poolest muutusi ette, ja koor puhkas poolteist aastat; nüüd on jälle täies korras. Lauljad: Sopranis: neiud Sohwi Hurt, Mari Keerd, Liisa Sell, Leena Keerd, Ann Kaha, Mari Jaht, noorik Kadri Lõokene. — Altis: neiud Ann Piho, Mari Piho, Mari Hurt, Mari Hämelane, Ann Keerd. — Tenoris: Jaan Kiisk, Jaan Kuus, Jaan Hurt, Mihkel Kaha, Jakob Keerd. — Bassis: Peter Rettel, Joh. Piho, Saamuel Hurt, Troffe Sell, Saamuel Plak.

Eesti mängukoorid.

15. Noodi mängukoor.

Asub Jaagupi kihelkonnas. Mänguriistad:

Des-piccolo	F-trompet	
Es-klarinett	B-tenorisarw	C-tuuba.
B-klarinett	Es-altsarw	

Mängijad: H. Jakson, H. Henrikman, M. Will, J. Will, J. Henrikson, H. Pikkoor, J. Krusem.

16. Malla mängukoor.

Asub Wiru maakonnas, Nigula kihelkonnas, Malla wallas. Juhataja kooliõp. H. Krikmann. Kooril on 15 mänguriista:

2 wiiulit	Pikolo kornet	C-bariton
Terts-flöte	B-piston kornet	C-tuuba
Es-klarinett	B-waldhorn	Suur trumm
B-klarinett	B-tenorhorn	Wäike trumm.
	Es-althornid I., II.	

Mängijad: Karl Grünberg, Nikulai Schnell, Juhan Freudenheim, Mihkel Ruberg, Juhan Pärn, Nigulas Jurtom, Joonas Jurtom, Alexander Aarik, Eduard Klasberg, Joosep Eino, Jaan Mäe, Mihkel Mäe, Otto Krikmann, August Krikmann, Hans Krikmann.

Mujalt muusika elust.

Bergamo linnas, kus kuulus helilooja Donizetti sündis ja suri, on linna walitsus nõuuks wõtnud Donizettile auusammast teha.

Richard Wagner olnud enne tihti raha puuduses, nii et ta süüagi ei ole jõudnud osta. Aga kui raha sisse tulnud, siis unustanud kõhu koguni ära ja ostnud seda, mis kõige rohkem ihaldanud.

Proua Viardot-Garcia on Mozarti käsikirja ooperist „Don Juan" enese omaks ostnud. Haruldane kiri on palju raha maksnud.

Lady Hedwig Campbell, noor Argylli herzogi lahutatud naene, tahab näitlejate hulka minna. Tema endine äi ütelnud: „Nõua, mis tahad, aga ära komejandiks hakka, see ei sünni Inglise suurtele inimestele, nagu sina oled." Selle pääle wastanud noor ilus naesterahwas: „Pole minul teiega asja. Saage teatridirektoriks, siis ehk astun Teie teenistusesse."

New-York'i linna Saksa ooperimaja ei ole oma kuludega wälja tulnud. Kulud olnud ühe aasta jooksul 445,000 dollarit (umbes 750,000 rubla), kuna tulud 235,000 dollarit olnud. Aga rikkad mehed anda nii palju juurde, et ooper ikka edasi elab, kuna Inglise ooper koguni pankrotti olla jäänud.

Angelo Neumann on Saksa maa kõige suurem ooperite direktor ja toob iseäranis Richard Wagneri ooperid kuuldawale. Ka selle lehe toimetaja on tema asutatud ooperid Leipzigis kuulamas käinud. Neumann asutab nüüd Berlinis laulelduft.

Seda ja teist.

Wastastikku õnnetus. Ühe nooditrükkija juurde tuleb noor komponist, pakub oma nootisid trükkida. Trükkija sügab kõrwataguft, kui kuuleb, et laulude looja kaunist hinda oma töö eest nõuab ja ütleb: „Noh katsume ehk läheb, aga ma kingin siin teile ühe uuri, andke mulle oma töö selle eest odawamalt." Kingib uuri. Raamat ilmub. Aasta pärast juhtub laululooja trükkijaga kokku ja ütleb: „Mis uuri olete mulle kinkinud, ta ei käi, lükkan, aga paigastgi ei lähe!" Trükkija wastab: „Wai nii, aga teadke, et ka teie raamat — ei lähe."

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 1. октября 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

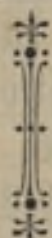
Nr. 9. III. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse adreß tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Iseäraline wiiuli-mängija.

Aasta 1820 ümber pani üks Prantslane oma wiiuli-mängimisega terwet maailma imestusesse. Selle mehe nimi oli Aleksander Boucher (ütle: bushee). Ära rääkimata oli tema osawus wiiuli pääl. Kuuljad oliwad sagedasti üsna juhmid tema ilnhelide kuulmise imestamisest. Loodus oli temale nagu kogemata mängides just keiser Napoleoni I. näo ja keha andnud. Seda oskas Boucher ise wäga targasti oma kasuks tarwitada. Tema ütles, et see sarnasus teda isamaalt wälja ajab. Ka ütles ta: „Mina olen niisama suur sõjamees ja päälik nagu Napoleon, üksnes selle wäikse wahega, et minu lahingiwäli on kontserdisaal ja minu wiiul mu sõjawägi." Suurt wiiuli-mängijat Louis Spohri kuuldes ütles ta: „Kui mina Napoleon olen, siis on tema Moreau."

Temal oli kombeks oma kõige ilusamaid wiiuli-tükka iseäraliste kunstnäpetega ja tempudega sekka teisendada, nõnda mängis ta mõni kord sekka poogna seljaga, siis jälle natuke roobi taga, mõni kord wiiulit selja taga hoides jne. Kõik aga sündis nii ilusasti kokku, et kuuljad imestusest wälja ei saanud. Üksnes tema abikaasal, kuulsal kandle-mängijal Celeste Gallyo'l, oli säärastel puhkudel raske kaasa mängida, sest et see oma mehele kandlel alati kaasa mängis ning tihti kimbus oli, sest et niisugusel wigurikohtadel wiiul kandlega ei tahtnud hästi kokku kõlada.

Karl Maria von Weber, kuulus Saksa komponist, andis kord Berlinis kontserti, milles ka Boucher ühes mängis. Boucher oli aga enesele tinginud, et ühes tükis, mis ta ette mängis, wõib oma pääst mõned wiguritükid sisse mängida. Sellel ajal pidi Weber, kes klaweriga mängis, wait olema, kui Boucher jalaga kopsates märki andis. Kui see silmapilk oli kätte jõudnud, jättis Weber klawerimängu seisma. Imeks panes kuulis tema ja teised kuuljad nüüd kõik sugu hääli; kord wärises hääl wiiulis, nagu mitmes orelis wärisewad helid, siis tegi Boucher näppudega wiiulil ilma poognata imelisi hääli, siis kuuldi wiiulist sepahaamri paukusid ja trummi mürinat, siis tuli nagu rahesadu kõik sugu wiisisid Weberi ooperist „Priikütt." Üle pää kaela oli wiiulil iga sugu duridest ühestteisesse minemist, siis lindude ja muid helisid, wiimaks ära rääkimata rutulist ülewalt alla ja alt ülesse jooksmist helides kuulda. Wiimaks aga kaotas wiiulimängija lõnga käest ja ei saanud enam endisesse tükisse tagasi tulla. Aga ta oskas nõuu leida — pani korraga wiiuli käest ära, astus pool wihase pool naeratawa Weberi juurde ning hakkas tema kaela ümbert kinni ja hüüdis päält kuulda liigutatud häälega: „Oh suur meister, ma armastan sind, ma kummardan sind." Kontserdil-olijad oliwad esiti täis imekspanemist selle üle, aga ei pannud seda sugugi pahaks, waid hakkasiwad ka hüüdma: „Elagu Weber!" ühes wiiulimängijaga, ja siis läks mäng jälle edasi.

Teises kontserdis jättis „wiiulimängijate Napoleon“ korraga mängu seisma, kui tal enese arwamise järel üks koht hästi ei läinud ja ütles walju häälega ise enesele: „Oi, Boucher, see ei olnud sinu wääriline, nii sandisti mängida, mängi weel kord!“ Ja ta mängis kohta teistkorda. Kontserdi wiimaseks numbriks oli ta ühe oma komponeeritud rondo wõtnud, millesse ta lõpul weel pääle selle pääst mõne wiguri tahtis teha. Mängukoor mängis ühes, aga sellel kohal pidi see wait jääma, ja kui wigur mööda, siis pidi mängukoor jalaga kopsatamise järel jälle tükki noodi järel edasi mängima. Kontsert oli juba kaunis kaua kestnud, kui wiimne nummer hakkas. Mängijad oliwad wäsinud ja igatsesiwad õhtule minna. Kui siis see wigurikoht, milles Boucher oma ära rääkimata suurt osawust üles näitas, käes oli ja pikaks wenis, paniwad mõned mängijad oma riistad käest ära ja läksiwad oma teed. See tegi, et mõne minuti pärast mitte ühte mängijatgi enam sinna ei jäänud, waid kõik läksiwad ära. Boucher, kes oma mängutujus ja waimustuses sellest midagi ei märganud, tõstis juba enne wigurikoha lõpmist jala üles, et sellega aegsasti märki anda. Ta oli siis kindel, et, kui jalga maha kopsab, mängijad ühes mängiwad. Jalg lõi ka kopsti mööda põrandat, aga — mitte ühte piuksu mängu ei tulnud selle järele. Ehmatades waatas Boucher enese ümber ja nägi nüüd, et kõik mängijad ära oliwad läinud. Kontserdi kuuljad hakkasiwad suure häälega naerma; juhmil wiiulimeistril ei jäänud muud nõuuks kui paha tüki juurde hääd nägu teha ja wiimaks ligi naerda.

Hästi lööbud.

Wanast Preisi Pritsust on küll igaüks kuulnud ja teab tast midagi rääkida. Järgmine on ka üks lugu temast. — Wanal Pritsul, pärisnimega Friedrich II., oli kapellmeister wana elatand Johann Quantz, kes wile (flöte) - puhuja oli. Et kuningas Prits ise hästi wilet puhus, siis armastas ta Quantzi wäga. Quantz aga oli niisama tubli wilepuhuja kui teraw naljamees. Ühel õhtul, kui kuninga ligemad sõbrad oliwad Rheinsbergi lossi kuninga juurde muusikalist ja seltslist lõbuõhtut pidama tulnud, juhtus Quantz kogemata juttu ajades ütlema, et teda keegi ei wõi juhmiks ega segaseks teha, olgu ka kõige ootamatam asi. Kuningas kuulis neid sõnu, pööras end kõneleja poole ja ütles ähwardawa sõrmega naljatades ning naeratades: „Quantz, Quantz, seda pead mulle weel enne tõeks tegema.“ Quantz kostis õige auuwäärilise tõega: „Majesteet, ma olen igale proowile walmis. Sellega lõppis see kord jutt. Mitu päewa läks mööda; et kuningas enam sest ei rääkinud, siis näis asi unustatud olewat.

Ühel päewal oli lossis kontsert, mil Quantz pidi wilega soolod mängima, mis kuningas kuulda tahtis. Kui Quantz oma puldi ette astus, leidis ta selle pääl suure paberitüki, millel järgmised sõnad suurte tähtedega kirjutatud oliwad:

„Johann Quantz on üks eesel. — Friedrich II.“

Ilma et Quantz nägugi kortsu tõmbas, pööras Quantz paberilehe kokku tahtis ta rahuga tasku pista, kui kuningas, kes teda terawasti silmitses, hüüdis: „He, Quantz, mis ta sääl peita tahab? Näidaku ta mulle seda sedelit!“

„Majesteet,“ kostis Quantz, „minuga on keegi paha nalja teha tahtnud. Ei maksa sest ühtigi tähele panna.“ — „Oi, oi,“ wastas kuningas päält näha imestades, „lugegu ta ometi ette, mis sääl on kirjutatud.“ — Quantz kummardas ja ütles: „Kui Teie Majesteet seda soowite, siis ei tohi wasta panna.“ Pikkamisi tegi ta paberitükikese lahti ja luges hästi walju häälega ning rõhuga: „Johann Quantz on üks eesel, Friedrich teine!“

Kõik külalised lõiwad kahwatuks, ja mõned teenrid paniwad nagu tahtmata käe mõõga külge. Üksi kuningas jäi wagaseks. Naeratades astus ta Quantzi ligi, kes auu pakkudes seisis, ja ütles siis talle häämeelelisel õlale koputades: „Hästi üteldud, armas Quantz! Aga teine kord ärge kohe nii jäme olge!“

Eesti laulikud.

(Järg.)

Johann Woldemar Jannsen.

Üks kõige tähtsamatest Eesti rahwakirjanikkudest on wastuwaidlemata Jannsen. Kes selge ja erapooletu silmaga Jannseni laialise tööwälja pääle suudab waadata, see peab tõsiselt tunnistama, et Jannseni tööjõud omal ajal arwamata suur oli. Jannsen tungis oma sulega just rahwa südamesse. Ei nähta meie ajal sarnast kirjanikku, kelle mõju rahwa kohta nii üli suur oleks kui Jannsenil oli. Seda tegi muidugi tema kõigist teistest kirjanikkudest isesugune keel ja kirjawiis, mis nagu rahwa südamest oli wõetud. Jannsen pani kõik oma waimujõuu kirjandusesse, nii et meie küll sügawamas auu- ja tänutundmuses oma praegu elawa hallipäälise kirjaniku poole ülesse peame waatama. Meile on weel õnneks antud oma suure kirjaniku wanu päiwi näha. Mõteldagu ainult auutundmuses nende pääle!

Jannseni wõiksime kui laulik peaaegu Saksa rahwalauliku Bürgeriga wõrrelda. muud kui nii palju tuleb wahet teha, et Bürger wähe enam sündinud laulik näib olewat. Jannsen on arwamata palju laulusid loonud, niihästi waimulisi ja ilmalisi, aga kõigist neist lauludest — pääle waimuliste — paistab osalt silma, et nad rohkem tehtud kui loodud on. Aga mõnigi laul tunnistab ka suuremat ja sügawamat luuleandi. Rahwas on tema laulusid suure rõõmuga laulnud ja lugenud. Ja rahwas ei armasta mitte kõrgeid paleuslisi mõtteid, waid lihtsaid ja oma-loomulisi lugusid. Ja just sellel põllul on Jannsen kõigist teistest tublim olnud. Jannsen ei kirjutanud mitte tulewikule, waid enese ajale, milles ta elas ja töötas. Tema tööd sünniwad selle ajaga wäga mõnusasti kokku.

Jannseni kohta annab tähtis Ungari isamaapoeg ja uurija akad. Dr. Hunfalvy järgmist otsust: . . . „Jannsen seisab oma rahwa waimlise elu ja ajakirjanduse eesotsas. Tema töö on ainult üles ehitaw, mitte maha kiskuw.“ Jah, üles ehitaw on tema töö olnud, kes wõiks seda salata? Ei tema mässanud kuumawereliste mõtetega ega ässitawate ettewõtetega. Mehiselt astus ta oma wastaste wastu platsi asjalikkude põhjustega; kibe ja üleliigne pilkamine, mis ainult wihawaenu sünnitab, ei ole teda wist küll ialgi wõitlema waimustanud.

Jannseni luulelisi waimutöösid laulab weel praegu rahwas igal pool. Mälestagu aga lauljad selle mehe nime auuga, kes weel meie keskes elab ja oma rahwast weel praegugi töötawat näeb, ehk küll ka aeg ja haridus mitmesuguseid uusi teesid rahwa tööpõllule on rajanud, mis osalt õigele ja osalt eksitawale sihile wiiwad. . . Ma tean, et „Laulu ja mängu lehe“ lugejad selle soowiga rahul on, kui ma nendega kaasas sügawamas tänutundmuses ja auupakkumises elatanud Eesti laulikule ja kirjamehele hüüan: „Ta elagu!“

(Järg tuleb.)

Mänguriistadest.

(Järg).

6. Gitarr. See on keelpill, mida ilma poognata mängitakse ja nimelt näppudega tõmmates. Gitarril on kuus keelt. Häälele pandakse need keeled mitmel wiisil. Kõige pruugitawamad on järgmised kaks wiisi I. ja II. all:

I. 1 2 3 4 5 6 II. 1 2 3 4 5 6 III.

e a d g h e d g c g h d

Nagu neist nootidest näha, loetakse gitarri keeli alt üles poole: 1., 2., 3., 4., 5. ja 6. keel. Siin noodi-tabelis on tühjad keeled üles pandud. Kui wahetoonisid tahetakse saada, siis on tarwis parema käe sõrmi nende keelte pääle waotada, kust need hääled wälja tulewad; nõnda on näituseks 5. ja 6. keele wahel helid c ja d seda wiisi wõtta, et 5. keele pääle c juures üks sõrm ja d juures kaks sõrme waotatakse; nõndasamati wõetakse helid, mis teiste keelte wahel seisawad. Nimetada on, et gitarri noodid wiiuliwõtmesse kirjutatud on, aga et nad oktawi sügawamalt kõlawad. Gitarriga wõib mitmel häälel korraga mängida. Kui kunstlikumaid mitme-durilisi tükka mängitakse, siis on häälde-panek I. all parem; aga tükkide juures, mis üksnes c-, g- ja d-duris on, sünnib II. alune häälde-panek paremini. Häälte ulatus on III. all, alt kuni üles läbi kõigi toonide, ära üteldud — ja nimelt kõige alam ja ülem toon.

(Järg tuleb.)

Eesti laulukoorid.

24. Kreenholmi segakoor.

Asutatud märzi-kuul 1887 a. Narwa linnas. Juhataja M. Weismann. Koori liikmed: Sopranis: neiud Susanna Aleksandrine Karu, Liisa Junts, Maria Woormantschik. — Altis: neiud Liisa Mooses, Maria Lessussaar, Anna Kleemet. — Tenoris: M. Weismaun, Kaarel Kleemet. — Bassis: Aleksander Weismann, Peeter Saarman, Thomas Teffu.

25. Kawastu walla segakoor.

Asutatud 1885 Wiru maakonnas Haljala kihelkonnas. Juhataja kooliõpetaja J. Priedenthal. Koori liikmed: Sopranis: L. Raudleberg, W. Kuusmann. L. Wortheil, M. Rehberg, L. Kormann, M. Priedenthal. — Altis: M. Wortheil, A. Raudleberg, L. Weilmann. — Tenoris: J. Tamberg, J. Wilberg, A. Elents, — Passis: K. Altmann, K. Rehberg ja A. Elents.

26. Wäikse-Jaani meestekoor.

Asutatud 1886 Wiljandi maakonnas Rõika wabriku ligidal. Juhataja köstri herra P. Koolon. Lauljad: I. tenor: Jüri Kiis ja Jaak Kiis. II. tenor: kihelkonna kooliõp. J. Koorit ja koolm. J. Leppik. I. bass: koolmeistrid J. Käosaar ja J. Pass. II. bass: P. Koolon ja J. Pihlak. Koor on õitswas tegewuses.

Eesti mängukoorid.

17. Wara-Matjama mängukoor.

Asutatud 25. juunil 1886 Tartu maak. Wara wallas, Maarja-Magdaleena kih.

I. wiiuli	mängija	F. D. Liblik.	Cello	mängija	G. Pärtelpoeg.
II. „	„	K. Pedak, ja J. Lepp.	Wile C.	„	E. A. Liblik.
Viola	„	K. Lätt ja K. Lepik.	Clarinette C.	„	J. Wuks.

Prantsuse kõrge-sarw B (Cornet a Piston Französisch-Parinet) mängija A. W. Liblik.

Altosarw F mängija — L. Wuks.

18. Halliste mängukoor.

Asutatud 1885. Kaarli wallas, Halliste kihelkonnas, Pärnu maakonnas. Koori juhataja M. Ilus.

1. Wiiul I.	mängijad	M. Ilus ja P. Leksin.	6. Klarinett I. C.	m.	H. Laarman.
2. Wiiul II.	„	J. Saarm.	7. Klarinett II. C.	„	P. Illus.
3. Alto	„	Sisask.	8. Tromba I. D.F.G.	„	M. Jorjen.
4. Suur wiiul	„	H. Saarm.	9. Tromba II. A.B.G.	„	M. Pääsuke.
5. C-Wile (suur) D-Piccolo	m.	J. Laarman.	10. Tenorbass A. ja B.	„	J. Laredei.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 4. Ноября 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.
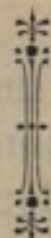
Nr. 10. III. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Albert Gottlieb Methfessel.

Nimi Methfessel on ka Eesti rahwa seas tuntud. Tema on Saksa maa laulukomponistide seas esimeses reas. Ta sündis porikuu 6. p. 1785 Ilm'i linnas Scharzburg - Rudolstadti würstiriigis. Wara hakkas ta muusikat armastama. Juba 9-aastases wanaduses mängis ta kirikus orelit ja komponeeris wäikesi laulusid. Ta pidi pärast kirikuõpetajast saama, käis gymnasiumi läbi ja tuli Leipzigi ülikooli. Siin aga hakkas ta muusikaõpetaja Schicht'i juhatusel üksnes muusikat õppima ja lõi 1809 kirikuõpetajaks saamisest koguni lahti. Rudolstadti würst andis talle abi Dresdenis Italia mehe Ceccarelli juures weel enam õppida. Aastal 1810 tuli ta Rudolstadti, kus ta würsti koja lauljaks ja muusikuseks sai. Siia jäi ta kuni 1822. Siis läks Hamburgi, kus ta mitme lauluseltsi juhataja ja muusikaõpetaja oli, kuni ta 1832 Braunschweigi würstlikuks kapellmeistriks kutsuti. Tema kõrwakuulmine hakkas aega mööda kaduma, ja selle pärast pani ta 1842 oma ameti maha. Pärast kaotas ta ka silmanägemise, aga elas siisgi õige kaua. Ta suri 1869. aastal paastukuu 23. p. Heckenbeckis Ganderheimi juures. Tema laulud helisewad Saksa rahwa suus edasi. Kõige tuttwamaks on Eesti rahwa seas tema wiis „Eesti maa mu isamaa" saanud Friedrich Kuhlbarsi sõnadega.

Karu ooperis.

Selle aastasaja algusel mängiti suurte linnade näitemajades ooperit, nimega „Piimatüdruk," mis Prantsuse helimeister Duni oli loonud. Selles laulelduses tuleb ette, et üks karu peab näitelawal waatajate ette astuma. Kütt tuleb siis ja laseb karu maha ning laulab: „Jah, wõit, nüüd kuri elajas on maas, küll armastus ta maha põrutas jne." Londonis mängiti seda tükki ka. Üks noor meheke, nimega Brown, ehtis end iga kord karu nahaga ning mängis siis karu õige hästi. Ühel päewal tuleb üks tundmata noor mees ja küsib: „Kas teie olete Brown?" — „Olen küll, mis siis?" — „Laske täna õhtu mind enese asemel karu mängida!" ütleb wõõras. — „Seda ma ei tohi, peate direktori käest luba küsima." — „Seda ma ei taha, lubage ise." — „Aga ma ei tea, kas Te oskate hästi karu tükki teha," kahtleb Brown. „Küll ma oskan," wastas teine, „Teie saate minuga rahul olema. Mina ei tee Teile häbi. Olen 7 õhtut küll näinud, kuda Teie tegite. Ma pean tunnistama, et Teie wäga hästi karu tükki tegite, see oli päris loomulik ja elaw karu." — Karu mängija oli selle kiituse üle wäga rõõmustatud ja ütles: „Oh, see ei ole mitte midagi: kui näeksite, kuda ma pärdikut ehk ahwi teen, siis paneksite weel enam imeks; siis olen kui pärdik kunagi; weel paremini teen elewanti, kellele, et ta suur elajas on, ma üksnes üheks jalaks olen, aga minu tehtud jalg on palju parem kui teiste tehtud

jalad," suurustas teatri alam mängija Brown. — „Hää küll," ütles wööras, „aga kas wõin mina täna õhtu karu teha?" — „Ei tea, kas tohin — "— „Ütelge, kui suur on Teie palk õhtuse karu tüki tegemise eest!" küsis wööras. — „Kolmkümmend penssi (kopikut)," wastas Brown. — „Aga mina annan Teile kolmkümmend guineed (rubla), kui mind lubate karu teha." — „Oh seda raha tahaksin enne näha," hüüdis Brown kahtlemisega. — „Siin ta on", hüüdis wööras ja luges raha wälja. — „Oh sa heldeke, kolmkümmend guineed, mis karu wõib säärase mee wastu panna!" — „Noh kas wõin karu mängida?" — „Wõite muidugi, muidugi! Ma ootan Teid riiete toas, kus Teile karu naha ümber panen, et keegi ei näe." — „See on hää, kaup kindel."

Õhtul oli teater puupüsti täis päältwaatajaid. Karu wõeti suure rõõmuga ja käsi laksutades wastu. Neljajalgne tegi oma tüki hästi, hoopis paremini kui enne. Igaüks pidi arwama, et wana päris mesikäpp ise wäljas. Pääaltwaatajad ütlesiwad: „Täna teeb Brown asja iseäranis hästi!" — Karu läheb aga weel täielisemaks iga uue liigutusega. Iga järgu järel kutsutakse kiites käsi plaksutades ka karu wälja. Karu tuleb, kummardab ja läheb jälle seinte taha. Lõpeks tuleb wiimane ots, kus karu maha lastakse. Brown õpetab weel wöörast, kuda teha, ja mesikäpp läheb ette. Ta läheb küti kallale. See laseb püssiga paugu. Karu peab nüüd tüki sisu järele surnult maha langema — aga seekord an mesikäpp kangekaelne — ei sure, waid läheb mõmisedes küti kallale, nagu tahaks teda naha- ja lihaga nahka panna. „Langege maha" sosistab küti mängija. Karu teeb, nagu ei kuuleksgi. „Kas langete wõi ei", sosistab kütt süda täis. Ei aita! — „Oot sa mesikäpp!" hüüdis kütt. Nüüd püüab kütt püssipäraga karu maha lüüa. Aga karu ei karda. Waatajad naerawad, et watsad wabisewad. „Pagana Brown, mis tempu te teete, langege ometi maha ja tehke end surnuks!" kähistab kütt. Aga karu ei kuule, waid kaapab küti kraest kinni, tõmbab ta põrandale ja ronib ta selga ning hakkab — laulma: „Waat wõit, nüüd kuri kütt on juba maas, ning karu tema wasta maad küll wirutas." Ära rääkimata naer tõusis, mis alles aega mööda waikis, kui karu suust ikka heledam laul kuulda oli. — Kuuljate seas üteldi: „Kuulge, kuulge, karu laulab!" Wagane aeg tuli, ja igaüks kuulas kõrwad kikis. Ikka ilusamaks, kenamaks, helisewamaks läks laul. Karu laulis kaunimini kui kütt. Kui laul otsas, hüüti täis waimustust, et karu pidi weel korra laulma. Siis kadus ta seinte taha. Kuuljad plaksutasiwad kiites käsi. „Ette, karu ette, laulge weel kord!" Käte plaksutamine ei tahtnud lõppeda; aga karu — ei tulnud. Mindi otsima: Et kusagil! Näitejuht astus ette ja ütles: „Auulised kuuljad! Karu tegija on kadunud, ei leita kusagil." Kõik täis imestust.

Teisel päewal loeti ajalehtedes: „See, kes eila karu nahas nii ilusasti ja naljakasti on mänginud ja pärast wäga ilusasti on laulnud, ei ole keegi muu olnud kui suurt sugu würsti Westerlandi poeg, kes natukene nalja tegi. Pärast on aga see noor würst ka mõnda laulu komponeerinud.

Eesti laulikud.

(Järg.)

Lydia Jannsen, Koidula.

Waluline mälestus tuleb Eesti ööpiku nime nimetades meelde. Alles aastal 1886 wiis kare surm meie tähtsama tundelauliku hauda. Koidula on küll surnud, aga tema mälestus ei sure ial — ei unune armsam ööpik oma rahwa meelest. Tema oli t õ s i n e tundelaulik. Tema laulud on rahwa südames. Kui imelik on sagedasti saatuse ja looduse salalised teed! Kirjaniku Jannseni tütar Lydia pidi oma isa waimuanded pärima ja nende kaasas weel kõrgemaid tundmusi Loojalt omandama, et siis nendega oma rahwa meelt lõbustada ja liigutada! Ja Koidula on seda suurel mõõdul

teinud. Kõrgeandelise laulikuna tegi ta ka weel palju teist kõrwalist kirjatööd, mis oma hääduste ja iluduste poolest esimeste tööde sekka tulewad lugeda, mis aga ial kirjapõllul ilmunud. Koguni imelik on selle pääle mõtelda, kudas Koidula juba noorelt kirjatööd tegema algas. Selle pärast awaldas Kreutzwaldgi Koidula kohta järgmist: „Teda on Wanemuine ise kätkis kiigutanud!"

Palawamat soowi ei ole küll kellelgi kirjanduse sõbral kui seda, et Koidula tööd ühes koos ilmuksiwad ja sellega mitmetele teistele kirjanikkudele eeskujuks wõiksiwad olla. On ju näha, et Eesti rahwale õrnasugulisi lauluööpikka ärkama hakkab. Ma mõtlen sellega Anna Haawa ja Roosi pääle. Wist on neid Koidula kaunid tööd waimustanud, mõlemaid, sest nad kaebawad Koidulat kustumatalt taga ja peawad tema töödest kõrget lugu, nagu teisedgi. Kas aga nemad Koidula surma haawu nii pea rahwa südamest kustutada suudawad, jääb igaühe enese hooleks otsustada.

Ungari kirjanik Hunfalvy kirjutab Koidula kohta järgmised sõnad: „Koidula (Lydia) on wäga ilus neiu. Kõrge otsaesine, selged ja suured sinised silmad ja lahtiselt walendawad juuksed annawad talle iseäralist luulelist ilu. Kudas näha, on ta ka emale köögitalituses abiks." Selle pääle tõlgib Hunfalvy Koidula kirjutatud uudisjutu „Ojamölder" Ungari keelesse ümber (aga ainult sisu) ja waatab selle pääle arwustuslise pilguga.

Mõned Koidula laulud on nii ilusad ja tunderikkad, et neid lugedes lugeja süda otse soojaks läheb. Nad liigutawad inimese meelt ime-wõimuga, sest nendes on eluõhk ja luulelehk ise. Niisama on ka Koidula teised tööd täis õrnust ja armsust ja mõned kohad nii rahwuslikud-luulelised, et sellesarnaseid weel ühegi kirjaniku waim ei ole loonud. Haruldase igatsuseõhuga ja tundetulega laulab ta:

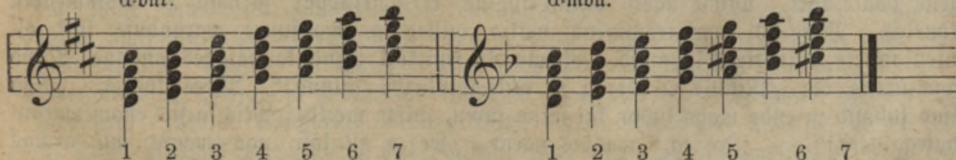
„Meil aia äärne tänawas,
Kuis armas oli see!
Kus kasteheinas põlwini
Me lapsed jooksime. . .
Kust wanataat käe kõrwal mind
Tõi tuppa magama.
. . . Aeg tuli! — Maa ja mere pääl
Silm mõnda seletas:
Kuid pool nii armas 'polnud sääl
Kui küla tänawas.

Ja kui armas ei ole wana isa Jannseni seletus lugeda, kus ta Koidula lapse east järgmist ütleb: Jannsen kirjutanud oma laua juures. Lydia tulnud sinna ja küsinud: „Isa, kellele sa kirjutad?" — „Oma Eesti rahwale, laps." — „Isa, kui mina suuremaks saan, siis tahan mina ka Eesti rahwale kirjutada." Oh kui rohkesti on ta oma sõna pidanud! Tõesti ei too meile aeg nii pea enam Koidula sarnast ööpikku, kes Eesti metsas ja murul nii sooja isamaa- ja rahwa-armastusega laulaks, kui tema. Rahu ja tänu tema põrmule! (Järg tuleb.)

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Just nagu kolmkõlad, nõnda on ka nelikõlad (septim-akkordid) mollides wäga teist wiisi kui durides. Paneme siia näituseks tabeli üles:

Õppija saab järele mõteldes sellest antud nooditabelist isegi hõlpsasti wälja, mis wahe siin duri ja molli nelikõlade wahel on. Uurigu ta see järele ja otsigu hoolega nelikõlad kõigis durides ja mollides üles ja pidagu nad unustamata meeles.

(Järg tuleb.)

Sõnumid muusika-elust.

Alfred Reisenauer on ühe uue koguni noore klawerimängija nimi, kes oma mänguga ilma imestama paneb. Alles poole aasta eest ei teadnud keegi temast midagi, aga nüüd läheb igaüks teda kuulma, kellel iganes wõimalik. Selle lehe ilmumise ajal annab Reisenauer Tartus kontsertisid.

Peterburi konservatorium ehk muusika ülikool pühitses minewal kuul oma 25-aastast alustuse mälestusepäewa. Tähele panna on, et maailma kõige suurem klawerimängija Anton Rubinstein selle kõrge kooli alustaja ja esimene direktor oli, waheajal juhatasiwad teised seda kooli, aga nüüd 25 aasta pärast on jälle Anton Rubinson selle tähtsa asutuse direktor ja ülem. Pidust wõttis ka koolide minister Deljanow ja suur hulk teisi auukandjaid osa.

Amalie Joachim, Saksa maa kuulsam laulude laulja, laulis neil päiwil ka aula saalis Tartus kahel kontserdil.

Seda ja teist.

Wana Niklas oli Wieni linnas näitemängijate tubli õpetaja ja koolitaja. Tema oli wäga tujukas mees, ja kui ta pahaseks sai, siis sõimas nii jämeda suuga, et kole oli kuulda. Ei pidanud mees siis enam midagi mõõtu. Õpetuse toas pidas ta enesele ilusa kõrge peegli kuldraamiga. Igale uuele õppijale ütles Niklas esiotsa: „Aga hoidke, et te minu peeglit katki ei tee.“ Üks tema õppijatest oli pagana wigurimees ja tegi kord seebiga paari joont üle peegli. Niklas nägi neid jooni ja mõtles, et peegel katki on. „Kes wõrukael on minu peegli katki teinud?“ kisendas ta. Ei keegi wastanud. „Kes pergel tegi seda?“ karjus ta teist korda. Ei paremat kostust ühti. „Noh, on ta katki, siis mingu ta ka pira ja pinna puruks,“ kirus Niklas ja wirutas nuiaga peegli puruks, et klirises. — Teine kord oli ühel näitemängijal mängides kübarat waja. Et tal enesel kübar just ei sündinud, siis palus ta Niklase kübara. Aga mäng läks wäga sandisti. Niklas, kes mängu juhataja, wihastas kangesti. Mängija tuli tagasi, pani Niklase kübara warna, ilma et Niklas seda nägi. Pärast tuli Niklas juurde ning hakkas kärkima: „Pagana päralt! Küll Teie mängisite täna sandisti nagu talu-poiss, kes esimest korda näitelawale astub! Uih häbi teile!“ Näitleja waidles tulist wastu, sai wihaseks nii, et ta oma kübara wastu lauda lömaks lõi. „Ah soo“ kirus Niklas, „wõi mängite sandisti, ja nüüd rikute ka weel minu kübara ära. Oot, oot, seda ma ei jäta.“ Ta läks warna juurde, tõmbas enese kübara ja lõi ta nii lotsiks, et ta enam kuhugi ei kõlbanud. Alles hilja sai ta aru, et ta teise mehe kübara asemel enese oma oli ära rikkunud.

Ettewaatlik naene. Üks kuulus weel praegu elaw muusikameister ja komponist wõttis teist kord naese. Mnidu hää südamega mees, on aga tihti tujukas. Aga kes kuulsat meest saada tahab, see peab ka ta tujudega rahul olema. Selle pärast ei pannud noor naene imeksgi, kui mees päris, et kui tema peaks enne surema, siis peab naene end ka maha laskma ja ühes surema. Naene lubas seda ning andis selle pääle kätt. Mõne aasta pärast juhtus, et abielupaar surmast ja testamendist kõneles. Mees tõi oma testamendi wälja, milles ta oma suure waranduse kõik oli üleüldistele asutustele lubanud. Naene oli seni kõik tujud kannatades kandnud. Nüüd aga urises ta: „Minule ei ole sa ju midagi pärida jätnud!“ Mees kostis: „Aga sina lubasid ju enda maha lasta, kui mina suren, tuleta meelde! Mis sa siis enam warandusega teed!“ — „Ja, ja,“ wastas naene, „see on ju tõsi, aga waata, mu armas mees, mis ma siis teen, kui ma ennast — surnuks ei trehwa?“ Mõni päew pärast seda kõnet oli abielupaar naese tahtmise ja nõudmise järele — lahutatud. Nägi ära, et mees tõesti tema surnukslaskmist nõudis, ja mis pääasi — päranduselootust ei olnud.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 5. Ноября 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

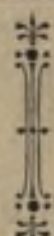
Nr. 11. III. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise- raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Hector Berlioz.

Nagu kellelegi inimesele andeid on antud, nõnda ta kosub. Suured mehed ei ole iga kord sugugi suure rahaga nii kaugele jõudnud, kui nad jõudsiwad, waid nad on oma hoolsuse läbi ja õnne tähe juhil kätte saanud seda, mis nad nõudsiwad ja soowisiwad ja millele neid nende süda sundis.

See sünnib iseäranis hästi Prantsuse suure komponisti Hector Berlioz (ütle: bärlioo) kohta. See suur muusikamees sündis jõulukuu 11. päewal 1803 Cote Saint André linnas Isère maakonnas. Alamad koolid käis Berlioz ruttu läbi, ja isa soow ja tahtmine oli, et poeg pidi tohtriks õppima. Poeg läks ka Parisi ülikooli. Aga juba lapsest saadik elas tema waim muusika kunstis. Ta lõi end arstiteadusest lahti ja hakkas muusikat õppima. Selle sõnakuulmata meele pärast wõttis isa kõik oma abi temalt ära. Noor mees oli pea nii kaugel, et näljasurm silma ees oli. Suure waewaga jõudis ta ühes teatri-kooris bassilaulmisega elu näljasurmast päästa. Sääl läks talle õnneks konserwatoriumi õpilaseks heita ja säält ka wähe abi saada. Aastal 1830 wõitis Berlioz komponeerimises suure auuhinna. See oli tema parema elu hakatus. Auuhinna läbi oli tal wõimalik Italia maale minna ja sääl muusikat edasi õppida. Siin sai Rooma linnas see kord sääl olewa Saksa meistri Mendelssohn'iga tutwaks. Teda aga Beethoven'i ja Mendelssohn'i õpilaseks ütelda, nagu seda Saksa kirjades tihti leiame, on tühi paljas kõne. Berlioz oli nii wäga iga pidi juba nii suur waim ja wõimumees muusika põllul, et asjata oleks teda mõne teise mehe orjaks pidada. Berlioz on wägew ja suur helide ilmutaja. Kaks aastat elas Berlioz Italias ja komponeeris suure symfonia „Harald en Italie". Kui ta Parisi tagasi tuli ja selle suure mängutüki ette laskis mängida, siis paniwad Prantslased seda ütlemata imeks. Niisuguseid helisid ei olnud Prantsuse maal weel kuuldud, niisuguseid kokkukõlasid mänguriistades ei oleks keegi aimata wõinud. Siin oli juba kuulda, et Hector Berlioz kõige suuremaks mänguriistade kuningaks saab. Nüüd komponeeris ta weel mitu suurt symfoniat, aga ei tal olnud õnne nendega. Igal ajal oma waim, igal ajal ka oma muusik. Berlioz oli mänguriistade seadmises nii oma aja ette jõudnud, et teda päälsekaudsed kuuljad ei mõistnud. Mitmed tema symfoniad wilistati wälja ja pilgati ära. Aastal 1843 käis Berlioz Saksa maal, siis Belgia, Inglise, uuesti Saksa ja 1848 wiimaks weel Wene maal. Igal pool wõeti teda suurema auustusega wasta kui Prantsuse isamaal. Prohwet ei ole armas isamaal, see läks ka tema kohta paraku täide. Ehk küll ta käsi pahemini käis kui ta teeninud, ei jätnud ta muusikat järele. Ta kirjutas raamatu mänguriistade pruukimisest. See raamat on weel praegu kõige suurem ja täielisem selles asjas. Keegi ei osanud ega oska täna päewani mängukoori nii ilusasti sisse seada ja nii armsaid hääli sest wälja saada kui tema. Temast

on 30 suurt mängutükki järele jäänud, mis kõik ära määramata ilu täis ja täitsa meistri-tööd on. — Mänguriistade kuningas Hector Berlioz suri paastukuu 9. päewal 1869. Alles nüüd hakkawad Prantslased aimama, kui suur isamaa-poeg tema oli ja teewad talle suurt auu ja mälestuse-sambaid, kuna ta eluajal tihti põlgtust ja puudustgi kandis. Üksgi kõrgema muusika kontsert ei lähe ilma tema tükkideta mööda. Ära rääkimata sügaw on tema muusikaliste mõtete rikkus.

Kahju teeb targaks.

Kuulus operettide komponist Jakob Offenbach oli kord Wienis. Uhel päewal tuli üks noor mees tema korterisse. Mees oli kahwatu ja haiglase näoga ning kogeldas mõned mõistmata palumise sõnad. „Kes Te olete?“ küsis Offenboch, kellel noorest mehest hale meel oli. „Mina olen endine Pesti linna teatri klarineti-mängija,“ wastas noor mees. „Haiguse pärast jäin ma hääst kohast ilma. Küll wõitlesin ja püüdsin, ei saa enam edasi. Siis mõtlesin Teie pääle, kallis kõrge meister, ja kunsti-osaliste wahel“ — Offenbach, kellele need sõnad wist meele järele oliwad, ei lasknud noort meest otsagi kõneleda, tõmbas ruttu rahakoti taskust wälja ja andis kahwatule mehele wiis kuldnat (pea niisama palju rublasid). „Sähke, noor mees“, ütles ta pehmelt, „keegi ei pea ütlema, et Offenbach üht endist klarineti-mängijat on hädasse jätnud.“ — Aasta pärast seda oli Offenbach Parisis. Ühel päewal teatati talle, et ees toas üks noor mees tema kodumaalt wäga temaga kokku saada soowib. Offenbach laseb noore mehe oma juurde kutsuda. „Andke andeks, et Teie juurde olen kippunud“, algab wõõras rääkima. Mina olen endine Karlsruhe teatri bassiwiiuli-mängija. Haiguse pärast kaotasin koha. Ei mul ole jõudu ega raha enam, ja siis mõtlesin, et kunsti-osaliste wahel —.“ Offenbach'il oli, nagu oleks ta noort meest kusagil näinud. „Oodake“, ütles ta sõnast kinni wõttes, „ma tulen silmapilk jälle tagasi!“ Ühe minuti pärast tuli Offenbach teisest kambrist wälja, suur bassi-wiiul käes, mida ta ise wäga ilusasti mängida mõistis. „Kui bassiwiiuli-mängija olete, siis mängige mulle warsti midagi ette.“ Karlsruhe endine bassiwiiuli-mängija kahwatas ära, nagu lubjatud sein, siis lõi ta punaseks, nagu kuke hari, kogeldas ümisedes paari sõna mokkade wahelt. Tal mehikesel ei olnud eluajalgi bassi-wiiulit mängida olnud. Ei jäänud muud üle, kui katsus, et toast wälja ja putkama sai. „Oleksin Wienis“, ütles Offenbach, „ka niisamati klarinetti mängida lasta katsunud, siis ei oleks ma oma wiiest kuldnast ilma jäänud.

Kõrgete inimeste sõnad.

Maailma kõige kuulsamal laululinnul, Adelina Patti'l, on üks tuulutaja (Fächer), millega palawas ruumis enesele wõib wilumat õhku lehwitada. Moeks on tihti, et säärastele tuulutajatele tutwad ja sõbrad mälestuseks oma nimed ühes mõne muu sõnaga kirjutawad. Patti tuulutajal on teiste seas ka hulk kroonitud päede käsikirjasid pääl. Praegune Wene Keisri Majesteet Aleksander III. on sinna järgmised sõnad kirjutanud: „Midagi ei anna sääraast rahu kui Teie laul; ka põgenema aetud metsaloomale annaks ta kohe rahu tundmust.“ Saksa maa keiser Willem on kirjutanud: „Kõigi aasta-aegade ööpikule.“ Austria keiser Franz Josef on ühes abikaasaga ükskes oma nime kirjutanud ja kuupäewa, mil Adelina Patti Wieni keiserlikus lossis laulis. Hispania kuninganna Christina on järgmised sõnad märkinud: „Kõige armsamale Hispania naesterahwale kuninganna poolest, kes uhke on teda enese alamate arwu lugeda.“ Belgia kuninganna on mõned taktid nootisid tuntud „Musu-walsist“, mis Arditi komponeerinud, sisse kirjutanud. Inglise kuninganna ja India keisrinna

Victoria sõnad on iseäranis täis waimustust ja käiwad nõnda: „Kui tõsi on, mis kuningas Lear ütleb, et tasane hääl naesel ilus asi on, siis olete Teie, mu ilus Adelina, kõigist naestest kõige ilusam ning armsam."

Kõrgete inimeste muusikalisest andest.

Praegune Wene Keiser Aleksander III. on wäga suur laulu ja mängu sõber; iga kuulsamat lauljat ja mängijat, laulu- ja mängu-koori kuulab Majesteet hääl meelel; aga ei mitte üksnes laulu ja mängu armastaja 'pole ta, waid oskab ka ise ilusat muusikat sünnitada ning on nimelt suur ja osaw waldhorni (metsasarwe) puhuja ja on auujärjepärijana selle mänguriistaga koguni laululinnu Nilssonile kaasa mänginud; ka on mänguõhtuid Anitschkowi paleis peetud. — Saksa maa elatanud keiser Willem I. armastab ka wäga muusikat; iganesgi ei puudu ta näitemajas, kui Patti laulab ja tänab lauljat pärast etendust. — Inglise kuninganna Victoria armastab ka muusikat, ja tal on enne wäga ilus hääl olnud; tema lauluõpetaja Lablache ütelnud kord, et kui Victoria mitte Inglise maailma-riigi walitseja ei oleks, siis oleks ta wist walitseja laulu-riigis. Tulewane Inglise kuninganna Wales'i printsess, Wene keisrinna õde, on suur klawerimängija. — Italia kuninga proua Margherita on ka laulu ja mängu armastaja, ning armastab Wagneri muusikat: ta on palju selleks abi andnud, et selle Saksa meistri muusikat Roomas ette kantakse. — Brasilia keiser Dom Pedro annab oma taskust nii palju raha, et päälinnas Rio de Janeiro's maailma pääl kõige parem Italia ooper wõib kõlada. — Rootsi kuningas Oskar on suur bassi-laulja, ja tal on wäga ilusasti haritud bassi-hääl; ta on muidugi teada wäga tubli nooditundja ja laulja. — Koburg-Gotha herzog Ernst on juba õige kuulus komponist ja on mitu ooperit loonud, mis näitemajades etendatakse.

Seda ja teist.

Rossi, kuulus Italia näitleja mängis kord tükki Othello, kes Moora mees on. Mängus tuleb ette, et Othello oma naese ära tapab. Wienis waatas seda tükki üks päris Moora maa must mees ja ütles, kui Othello näitelawal oma naese oli surnuks pistnud: „Ei, wennike, nii ei tee keegi must mees." Seda ta wist küll tohtis ütelda.

Kena sõna. Anton Rubinsteinist kõnelewad ajalehed wäga kena sõna. Üks küsinud temalt, kui ta Inglise maal Liverpoolis kord kontserti andnud: „Kas Teie, auustatud herra Rubinstein, Hispania maal Hispania keelt kõnelesite?" Rubinstein wastanud: „Ei kõnelenud, ma ei oska Hispania keelt." Küsija küsib edasi: „Kas siis aitasite end Prantsuse keelega läbi?" „Rubinstein kostnud: „Ei ka seda, sest seda keelt sääl palju ei kõnelda." Küsija tahab aga weel enam teada ja küsib: „Aga millega aitasite end sääl siis läbi?" Rubinstein wastanud: „Klaweriga." Tõsi küll, sest selle keelt mõistab igaüks ilmas.

Kawal. Ungaria mustlased mängiwad sagedasti wäga ilusasti. Kui terwe koor neist mängib, siis korjab üks neist kuuljate käest taldrekuga mängu eest raha. Et rahakorjaja mitte korjamise ajal mõnda tengakest kawalalt ära ei warastaks, sest wargima on mustlane tuline meister, siis on mustlased seda kawalama tüki wälja mõtelnud wargust wõimatumaks teha. Nad annawad enne korjama-minemist korjajale paremasse kätte taldreku, kuhu sisse päältkuuljad raha panewad, ja pahemasse kätte — elawa kärpse, mida korjaja elawalt peos peab hoidma ja tagasi tooma, siis teawad teised, et wargust ei sünni.

Iseäralik surm. Austria keiser Leopold I., kes 1701 suri, armastas kõigest südamest mängu ja laulu ja loi ka ise helitöösid. „Ma soowiksin muusika helil

surra." kuuldi teda mõnigi kord ütlewat. Seda peeti esiti naljaks. Aga kui pärast kord wiimaks tõesti ta surma tundis tulewat, laskis ta oma pihti-isa tulla, ja kui ta sellega oli palwet teinud, käskis ta oma mängukoori kõrwalisesse tuppa tulla ja mängida. See sündis, ja wagasesti heitis keiser muusika helidel hinge.

Nokkimine. Kui 1885 aastal kuulsa Italia meistri Verdi ooper „Alzira" Neapelis mängiti, siis tõmbas proowidel bassiwiiuli mängija Dragonetti mitmes kohas nagu teretades mütsi pääst ära. Verdi laskis küsida, mis see tähendab. Dragonetti wastas: „Ma teretan wanu tutwaid." Sellega ta tahtis ütelda, et ta paljude laulude kohtasid olla teistest ooperitest kuulnud ja et Verdi siis oma ooperi teiste järelt on käpanud, see on wõõraste wiiside järel teinud. See ei olnud küll muud kui nokkimine. Kui Verdi oleks käpanud, siis ei oleks ta praegu mitte maailma esimene helimeister.

Alma Fohström, Soome ööpik, andis jälle Tartus mihklikuul kontserti. Asjata oleks siin jälle uuesti tema hääle ja laulu ilu kirjeldama hakata. See on nii suur, et see üle kõigi sõnade käib. Alma Fohström on üks esimestest ja suurematest laululindudest, seda näitas ta ka see kord jälle. Ka tema õde Elin on wäga ilusa häälega laulja ning andis Tartus kontserti, mis kahjuks sandil ajal oli ja selle pärast wähe inimesi kokku tuli.

Jenny Lind täitis aastatel 1845—1853 terwet maailma imestusega, mis tema ära rääkimata ilus laulmine äratas. Tema oli sündinud Rootsi maal. Kõige rohkem laulis ta Londonis ja pärast Amerikas, kus ta Bostonis Goldschmidtile mehele läks ja siis koguni waikseks ja wagasesti kuni seni ajani elas. Nüüd on ta 19. okt. Londonis ära surnud. Ta oli mitu miljonit rikas.

Jenny Lind, hiljuti Londonis surnud maailmakuulus laululind, oli muidu wäga hää südamega inimene, aga, nagu naesterahwalt seda leida olla, mõnigi kord õige tujukas ja siis ka õige — jämegi. Nii tal olnud kord paha tuju, ja just selle ajal tulnud üks tema imestaja ning austaja kuulsa laululinnu juurde. Kartes astunud wõõras tuppa. „Mis te tahate?" küsinud Jenny Lind pahas tujus. „Tahtsin Teid maailma-kuulsat lauljat näha ja tundma saada," wastas wõõras alandlikult. Laululinnul oli juba mitu sarnast wõõrast enne käinud, ja pahas tujus olew laulja ei tahtnud kedagi enam näha". „Waadake, see on minu eespoolne külg" ütles ta ja pööras siis selja, „ja siin on mu tagapoolne külg. Jumalaga." Laulja läks teise tuppa ja jättis wõõra juhmilt seisma. Kas laululind hästi tegi? Ei ma usu! Aga tuju sest ei küsi. — Sellegi pärast ei olnud asi siin weel nii sant, kui kord ühe kuulsa komponistiga. See komponeeris just kõige paremas joones, kui korraga üks wõõras teda waatama tulnud. Komponist wihastanud eksitamise pärast nii, et wõõra wälja toast wisanud kõhuli sõnniku hunniku otsa, mis toa ukse ees.

Weider nali. Suurtel muusikameistritel on alati omaduseb olnud, mis mõni kord üsna naljakad. Kuulus Hans von Bülow kutsutud kord Meiningi näitemaja mängukoori juhatama. Kooril olnud 52 mängijat. Bülow tulnud, 52 pliiatsit pakis käes. Need kinkinud ta mängijatele ja ütelnud: „Nende pliiatsitega tähendage kohad ära, mida tarwis minu tahtmisel muuta." Pea läks Bülow säält ametist ära, ja tema asemele tuli keegi, kes ta sõber ei olnud. See tuli ka 52 asjaga sisse, üteldes: „Sellega pühkige Bülowi muudetud kohad ära," ja kinkis igale mängijale tüki — gummi.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 14. Декабря 1887. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

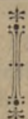
Nr. 12. **III. aastakäik.**

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. **K. A. Hermann.**

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

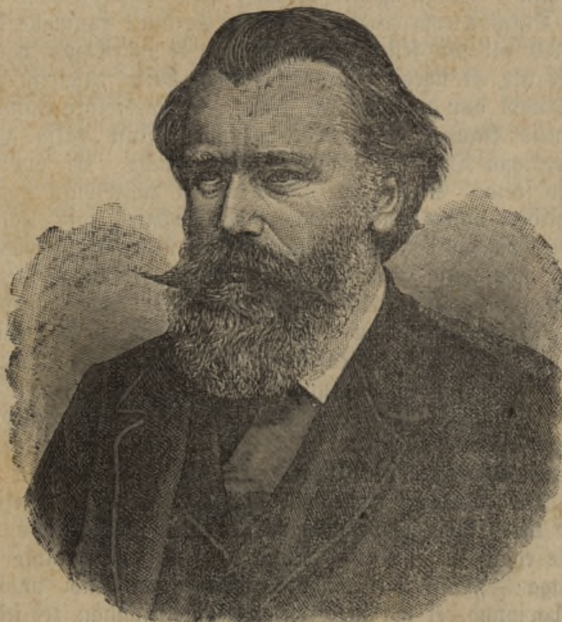
Tellimisi wõtab iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse adress tellimise- raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Johannes Brahms.

Johannes Brahms on Saksa maa heliloojate ja komponistide hulgas praegu kõige esimene. Kõik, kelle helitööd ehk tema omadest weel wõiksiwad üle käia, on juba mulda läinud. Johannes Brahms on aga praegu, mil seda kirjutame, täies ja tublis mehe-eas ja saadab oma iluhelide töösid ikka uusi wälja üle ilma. Üksgi mängukontsert, mida suured mängijad annawad, ei lähe mööda, ilma et mõni tema töödest kuuldawale toodaks.

Johannes Brahms on sündinud lehekuu 7. päewal 1833. aastal Hamburgi linnas. Tema isa oli kontrabassi wiiuli-mängija säälses linna näitemajas, aga oskas ka mitut muud pilli mängida. Isa käest sai siis juba Brahms tublid hakatust. Pärast wõttis ta weel teistelt palju õpetust ning läks ruttu edasi. Suured anded ja suur usinus aitasiwad Brahms'i peagi muusikalise täiuse teele: Nii hästi komponeerimises kui ka klaweri ja teiste riistade mängimises sai Johannes Brahms osawaks ja suureks meistriks.

Aastal 1853 käis Brahms Ungari maa kuulsa wiiulimängija Remenyi'ga kontsertisid andmas; neil kontsertidel pandi Brahms'i wäga ilusat klawerimängu imeks. Selle abil sai ta peagi wiiulimängija Joachimi, klawerimängija Lißt'i ja komponisti Robert Schumann'iga tuttawaks. Iseäranis wiimane kirjutas tema üle nii waimustatud wiisil ühes palju loetud muusikalises ajalehes, et juba selle läbi tema nimi oleks kuulsaks pidanud saama, sest Schumann oli see kord Saksa komponistide esimeses reas, ja oli ka suur klawerimängija.

Johannes Brahms.
Maailmakuulus komponist sünd. lehekuu 7. p. 1833. a.

Sellegi pärast ei jäänud ka Brahms'il raskused tulemata. Schumann'i sõbrad heitsiwad kõik tema sõbraks, aga hulk oli ka neid, kes wastased oliwad ja ei Schumann'i ega Brahms'i ei sallinud. Ka oli ajalehti, kes Brahms'i nii maha kritiseerisiwad, nagu ei oleks ta mitte helilooja nime wäärtgi; tema mängud ja laulud leiti nii sandid olewat, et neist ei olla tarwis kõneledagi. Need ajalehed ütlesiwad koguni, et temal sugugi annet komponeerimiseks ei olla ja et parem oleks, kui ta laulude ja mängu-tükkide loomise koguni seisma jätaks. Aga kudas on lugu nüüd? Brahms on Saksa maa elawate komponistide hulgas waidlemata kõige esimene, ja kõik niisugused kisendajad ja wastased on häbiga wait jäänud. Brahms on eksimata oma teed edasi läinud ja kõrgeks meistriks tõusnud.

Kas peame nüüd lugejatele Brahms'i helitööde nimesid kõiki hakkama ette harutama? Ei seda ole tarwis. Kui keegi tema mängusid wõi laulusid soowib saada, siis mingu mõnda Saksa raamatupoodi, säält näidatakse talle, nii palju kui tahab, selle meistri töösid ette — küll mängutükkisid kui ka laulusid. (Meie oleme tema töödest „Laulu ja mängulehes" I. aastakäigus nr. 36 kõigest ühe Ungari tantsu-laulu toonud, aga saame edespidi lugejaid weel enam tema tööga tutwaks tegema.)

Brahms on, nagu üteldud, praegu nende ridade kirjutamise ajal weel täies elueas ja tublis tegewuses olew mees, ja tema poolest on wist weel palju iluhelitöösid loota.

Kuda Türgi naesterahwad muusika-õpetust saawad.

Felicien David, maailma-kuulus Prantsuse komponist ja klaweri-mängija, käis ka Egiptuse maa päälinnas Kairos, kus ta Egiptuse endise kuninga Mehemed Ali hääd meelt äratas, sest ta oskas ütlemata ilusasti mängida. Kuningas soowis nüüd, et David mõnele tema naestekoja liikmele klaweri-mängu õpetaks. Noor Prantslane oli täis rõõmu, et kuningas seda soowis ja wõttis soowi hääl meelel wasta. Nagu teada ei luba Türklased muidu iganes wõõrast meesterahwast oma naestekotta minna. Egiptuse maa on Türgi ülema walitsuse all ja Egiptuse kuningas igakord ikka Türklane. Mehemed Ali oli just selle poolest kuulus, et tal ilusad naesed oliwad. Aga ta walwas ka selle üle, et ühegi wõõra silm tema hulka tuwikesi ei näinud. Seda suurem oli siis Davidi auu ja rõõm, et tema pidi naestekoja ilusaid elanikkusid näha saama ja koguni neid klawerit mängima õpetama. Just palju palka ei pakkunud kuningas küll mitte, aga David ei waadanud selle pääle. Ei andnud talle kuningas prii-eeslitgi tunnile sõita. Siisgi tuli David karwa päält õigel ajal kuninga paleisse, higine, wäsind, ähkides, nudis-himulik, imet näha oodates, mis talle silma ette pidi tulema. Palei wärawa juures wõttis naestekoja ülem wahtmeister klaweriõpetaja wastu ja tegi teda oma nelja alama wahiga tuttawaks. Nagu teada on, just nagu piibel Persia kuninga naestekoja wahtidest jutustab, et nad kohitsetud mehed olnud, seesamane lugu ka Türgi suurt sugu meeste ja kuningate naestekodade wahtidega.

Kui David oli kohioinastega tutwaks saanud ja kõnelema hakanud, siis ütles wiimaks ülem waht. „Noh nüüd wõib tund algada." David ütles: „Minugi pärast, ega mul midagi selle wasta ei ole, aga kus siis need tunni-wõtjad kuninga-prouad on?" Ülem waht kargas wihaseks ja hüüdis: „Mis, giaur (ristitud koer), kuda julgete Teie Kuninga Majesteedi Mehemed Ali prouadest rääkida! Meile peate tundisid andma!" „Kas Teile?" kogeldas David, kes asjast õieti aru ei saanud. „Muidugi meile," ütles ülem waht, wastu, „õpetage meile, mis õpetada on, küll meie siis prouadele edasi õpetame." — Nüüd aga sai Prantslase süda täis, ja ta hüüdis meele pahaga: „Wõi teile oinastele pean mina tundi andma. Seda ma ei tee. Mina olen harjunud, et ma neile enestele õppust annan, kes seda peawad saama. Sel kombel ei anna ma iganes mitte poolt tundigi. Jumalaga!" Ütles ja läks oma teed — lootuses petetud, et ta Türgi tuwikesi ning ilusaid inglikesi näha saaks.

Mujalt muusika-elust.

Marcella Sembrich, maailma-kuulus Poola laululind, annab nüüd Saksa maal kontsertisid igal pool waimustust äratades.

Heinrich Zöllner, endine Tartu ülikooli muusika-direktor ja nüüdne Kölni linna meestekoori juhataja, on uue ooperi, nimega „Faust," Goethe sõnade järele komponeerinud. Münchenis on see laueldus suure kiitusega teatris ette lauldud.

Peeter Tschaikowski, maailma-kuulus Wene komponist, tahab uuel aastal januari-kuul Saksa maale minna ja Berlinis kortserdi anda, milles ta enese helitöösid enese juhatusel ka Sakslastele kuulda tahab anda. Nimelt on need tükid mängukoorile.

Benjamin Godard, Prantsuse helimeister, on uue ooperi „Jocelin" kirjutanud, mis Brüsselis tahetakse laulda.

Saint-Saens, kuulus Prantsuse komponist, on uue ooperi komponeerinud, mis Lille linnas mängitakse.

Verdi tahab weel ühe ooperi nimega „Romeo ja Giulietta" kirjutada, mis aastal 1889 peab walmis saama ja mängitama — just 50 aastat pärast tema esimest ooperit, mis 1839 mängiti. Sellega tahab wana elatanud kunstnik oma rikast muusikalist elu lõpetada.

Uus muusika selts on Konstantinopelis asutatud, kes üksnes Türgi komponisti Armeno Tehohadshani helitöösid mängida tahab ja selleks Türgi ja Egiptuse maal ümber reisib.

Proua Annette Jessipoff, maailma-kuulus Wene klawerimängija, annab tänawu talwel Saksa, Hollandi ja Schweizi maal kontsertisid.

Seda ja teist.

Iseäralik ehmatus. Tallinnas elas 1865. kuni 1878. aasta wahel wäga osaw klaweri-mängija ja -õpetaja Johannes Klipp. Kõik Tallinlased pidasiwad sellest mehest wäga lugu. Kui Klipp kontserdil mängis, siis oli alati kuuljaid küllalt, ja nende arw, kes Klippi käest õputundisid wõtsiwad, oli suur. Tema sissetulek oli hää. Kahju üksnes, et ta tujukas mees oli ja iga kord punkti pääl oma tundisid ei andnud, mis ta andma pidi. Selle läbi ei saanud ta Tallinnas enam elada ning tuli Tartu, kus ta lugu paremini ei läinud. Wiimaks ei saanud ta enam sugugi tundisid, ja kui ta abikaas oli ära surnud, siis jäi ta nii wiletsaks, et ta wiimaks köikidest maha jäetud oli ja nii ka suri. — Kui Klipp alles Tallinnas suures auus oli ja palju õpetust andis, siis olin ka mina, selle lehe toimetaja, tema kooliline aastal 1869, ja need wähesed tunnid, mis mina tema käest sain, oliwad küll wäga õpetlikud ja tublid, ning mul on Klippi haua põhja tänada tema õpetuse ja lahkuse eest. Kuda wiisi Klipp mõni kord oli, sellest andku järgmine lugu tunnistust. Kord wõtnud üks suurt sugu preili Klippi käest klaweritundisid. Tunnid olnud ikka hommiku wara, ja mõni kord ei ole Klipp weel sängist wäljasgi olnud, kui juba peenike preili klaweritundi tulnud. Klipp on siis sagedasti woodist klaweritundisid andnud, sest et magamisetuba just saali kõrwas oli. Preili mänginud saalis, ja kui ta mõne wea teinud, siis hõiganud Klipp kõrwalisest toast: „Pea, pea! Tehke paremini!" Nõnda olnud lugu ka ühel hommikul. Wist olnud preili sandisti õppinud ja teinud palju wigasid. Klipp kärkinud teisest toast woodist ja läinud ikka enam kannatamataks. Kui aga wigade tegemine ühte puhku pahemaks läinud, siis läinud Klippil kops üle maksa, ja ühe hirmsa wea järele karanud ta sängist wälja ning, unustades, et ta püksata ja särgi wäel oli, jooksnud sta saali kisendades: „Pagana päralt, see oli kole wiga!" Aga waewalt näinud suurt sugu preili särgi wäel olewat Klippi, siis pannud ta hirmsas ehmatuses punuma ning jätnud noodid ja wea kus see ja teine. Kas ta weel edespidi tundi tulnud, seda ei ole ma kuulda saanud.

Tao rauda, kui ta palaw. Londonis kord olles sai Anton Rubinstein ühe kirja, milles üks „ametiwend muusikus“ temalt wäga haledasti abi palus. Rubinsteini süda läks haledaks, ning ta andis palujale 10 naela sterlingi (umbes 100 rubla). See oli kuninglik kingitus. Aga natuse aja pärast tuli teine kiri, kus kingisaaja weel rohkem palus, sest et sellest küllalt ei olla. Rubinsteini meelest oli asi nüüd kahtlane, ja ta ei andnud enam raha. Siis tuli kolmas kiri täis kurjust ja sõimu, et Rubinsteiu raha ei anna. Rubinstein laskis kirjasaaja enese juurde kutsuda. Üks wäike wärisew ja wabisew mehike astus stsse, et suurel klawerimängijal hale meel tuli. „Miks te minu kingitusega rahul ei ole?“ Wärisedes ja kogeldades ütles mehike: „Oh suur muusika-meister! Mina olen rahul küll, aga mu naene ajas mind ja ütles: Kes palja kerjamise-kirja pääle kohe 10 naela sterlingi kingib, see on kas liig helde wõi pool hullu, ja teda on tarwis nii palju pigistada, kui aga wõimalik.“ Et kerjaja rohkem kingitust ei saanud, on kerge mõista.

Klaweritunnis. Wäike armas 8-aastane tütarlaps istub klaweri ees. Klahwid ei taha päha jääda. Tunniandja, kes alati rahapuuduses, püüab klahwisid rehkenduse abil õpetada. Ta ütleb: „Waata, siin an kahte sugu klahwisid, mustad ja walged. Mõtle nüüd, et minul on ühes taskus 7 rubla, need on walged klahwid; siis mõtle, et minu teises taskus on 5 rubla, need on mustad klahwid; kui mitu rubla mul nüüd on?“ Wäike neiu ütleb aga ruttu, kui ka mitte klawerist kõneledes: „Aga näidake, kas Teil ka nii palju raha on.“ Lapse wanemad, kes ligi, hakkawad heleda häälega naerma; kas tunniandja ka, ei seda jutt ütle.

„Laulu ja mängu lehe“ lugejatele.

Tänase numbriga lõpetab „Laulu ja mängu leht“ oma kolmandat aastakäiku. Kahe ja poole aasta jooksul on kolm aastakäiku wälja tulnud. Nõnda on siis „Laulu ja mängu leht“ rutemalt wälja tulnud kui tema kohus oligi ja enam andnud kui ta lubas. Wäsimata tahab ta tulewal aastal ilmuda ega taha milgi kombel seisma jääda, ehk tal küll wähe osawõtjaid ja rohkesti — waenlasi on, kes wiimased ta wiimast otsa ootawad. Raske uskuda, aga tõsi on see, et ka ühel muusika lehel wastaseid on. Just selle pärast palume kõigest südamest „Laulu ja mängu lehe“ wanu sõpru ning armastajaid, et nad nii lahked oleksiwad ja teda ka edespidi oma tellimistega toetaksiwad ise teda tellides ja uusi tellijaid juurde kutsudes. Meie ainus wäike muusika leht ei wõi ega tohi uinuma jääda, waid peab wäprasti Eesti lauluwara rohkendama, Eesti rahwale ja isamaale jõudu mööda lõbu ja ilu pakkuma ja waimu-haridust edendama. Hind jääb „Laulu ja mängu lehel“ ikka wana wiisi 1 rubla aastas posti kaudu ja 80 kopikat ise ära tuua. Tellimised ja kirjad, mis „Laulu ja mängu lehe“ kohta tulewad, palun otse minu, Dr. K. A. Hermanni, nime pääle saata. Tulewal aastal tahab „Laulu ja mängu leht“ ka enam lugemise wara eest hoolt kanda ja kui jõud jaksab, ikka ka mõne kuulsa mehe pildi tuua. — Palun tellimisega rutata, et teaksin lehtede arwu ja adressisid trükkida. Tuhat terwist ja tublid jõudu Eesti laulu ja mängu armastajatele.

Tartus, jõulukuul 1887. **Dr. K. A. Hermann.**

„Laulu ja mängu lehe“ päälkirja ja registri anname uue aastakäigu esimese numbriga neile wanadele tellijatele, kes edasi telliwad. — Enne laulmist palume järgmisi trükiwigu parandada: laulus nr. 6 on sõnad kõige all „Temale tõtake kõik pal-“ järgmise lehekülje kõige ülemise liini soprani sõnad 3. kuni 6. taktis. — Lehekülg 59 esimeses liinis ja taktis on tenori h asemel a laulda. — Laul nr. 37 ei ole mitte 4 weerand waid 3/4 taktis esimene jagu. — Laul 72, 3. wiirg, 4 noot alumises hääles ei pea a, waid peab ais olema. — Nimetame weel, et kolme häälega laulud siin raamatus nii on seatud, et nad niisama täjesti kõlawad, nagu nelja häälega lauludgi.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 16. Декабря 1887. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus

Laulu ja mängu leht.

Noodi jagu.

Laulude Juhataja.

(Lühendused: mk. = meestekoor, sk. = segakoor, 2 h. 3 h. = kahe-, kolme-häälega, w. = wiiulitükk.)

		Nr.	Lhk.
Aleksandri marss	w.	23	35
Anna sa armuga	sk.	7	12
Auu olgu Jumalale kõrges	sk.	89	121
Eesti maa üle kõige ta	sk.	34	48
Ei maa pääl kõrrel	sk.	90	122
Ei mingit siin ilmas	sk.	27	40
Helde Issa taewa sees	mk.	81	112
Hüwad on küll	sk.	30	43
Hyväthän kaikki	sk.	30	43
Jää Jumalaga	mk.	66	87
Ikka, ikka edasi	sk.	94	126
Ilus kuldne kewade	sk.	14	20
Isa, kuule mind	2 h.	57	76
Isamaa hiilgawalt pinn.	mk.	1	1
Issand, me Jumal	sk.	61	80
Ju koitu kumab	sk.	37	51
Ju õhtu kellad	3 h.	77	108
Juhhei :,: lilleke	sk.	38	52
Kaks selget silma	sk.	52	72
Kallis ja kaunis	sk.	47	64
Kaswataw, kaunistaw	mk.	93	125
Kewade tuul, kui	sk.	29	42
Kodumaa, kosu sa	mk.	95	129
Kui ju kewadene ilu	mk.	18	25
Kui Kungla rahwas	sk.	50	67
Kui lähen käima	sk.	74	98
Kui ma noor ja meel	sk.	59	78
Kui sa kuulsid	mk.	80	110
Kui tahad rõõmsalt	mk.	85	117
Kus haawik haljendab	mk.	46	63
Kus ma wiibin rõõm.	sk.	92	124
Kus oleks ma?	mk.	44	60
Kuule, kuis hüüawad	sk.	45	61
Kuule, laulmas on	sk.	43	58
Küll mitu maad	3 h.	88	120
Küll mõni kord	mk.	32	46
Laula lahkelt keelekene	sk.	78	109
Lauljad, lähme jalutama	mk.	20	27
Leinake, rahwad	sk.	3	5
Leinas üle nõmme	sk.	73	96
Looda üksnes	mk.	82	43
Maga :,: une rahul	sk.	51	71
Ma kewadel kord k.	sk.	35	71
Masurka	w.	11	16
Meid hoia häda eest	sk.	58	77
Meil rõõmu pääw on l.	mk.	64	86
Mere pääl ma sünd. olen	mk.	36	50
Miks leegid lökkel	sk.	87	120
Miks sa leinad, l.	mk.	68	89
Miks sa nutad, l.	mk.	16	23
Minge üles mägedelle	mk.	54	74
Minu armas isamaa	sk.	62	81
Minu süda, ära	mk.	67	88
Mis laulu laine l.	sk.	39	53
Mis sa nopid, neiukene	sk.	86	118
Mu kodune kohake	mk.	53	73
Mu süda, miks	mk.	63	85
Muru äärel toa taga	sk.	40	54
Mõista :,: mu õeke	mk.	56	76
Mühisewa mere ääres	3 h.	33	47
Neiukene, sarasilma	mk.	48	65
Nüüd ilm on widewikul.	sk.	25	37
Nüüd kõrgel mäe rinnal	sk.	60	79
Nüüd tähed taewas p.	mk.	79	110
Oh ilus neiu	mk.	42	56
Oh tere sa, hõbene kuu	sk.	24	36
Oh rõõmu :,: meil' Kr.	3 h.	72	98
Oh waikne magus õhk	sk.	12	17
Oh uinu waikselt	sk.	99	134
Oh õiska, maailm	sk.	76	107
Ojakene, kuhu sõuad	mk.	84	115
Ojakene, woolad	mk.	31	45
Olgem rõõmsad, Kr.	sk.	4	7
Ootan :,: oma kodu	sk.	65	86
Õndsad :,: on, kes taew.	sk.	69	90
Pääw sõuab päewa jr.	2 h.	91	123
Päike weereb, õhk o. õ.	2 h.	26	39
Puna palgel poisikene	mk.	83	114
Polka-masurka	w. nr. 10, lhk. 16. ja	17	24
Rühime rändama	mk.	75	101
Sa metsa mine kõndima	sk.	98	133
Sääl wäljal õitswad	sk.	11	55
Sumedasel suwea'al	smk.	22	30
Suwi armas, tule sa.	mk.	5	9
Süda, mis waewab sind	mk.	21	29
Tasa maailm hingab	sk.	96	130
Tasa :,: tuulekene	mk.	49	67
Tasa :,: tuulekene	mk.	71	93
Täht, heledam sa	sk.	9	15
Tänu sull', Issand	sk.	2	3
Te, armsad linnukesed	mk.	19	26
Tulge Issandale	sk.	6	9
Tulge kokku, Eesti pojad	mk.	8	13
Uuel aastal abi anna	sk.	100	135
Üks paigake siin ilmas	mk.	28	41
Üks roosike on tõusnud	sk.	70	92
Üles, isamaa	mk.	15	22
Waadake wälja, Jaanilill	sk.	13	19
Waad'ke meest, kel häda	sk.	97	131
Waad'ke, rohke rukis	mk.	55	75

Waimulikud laulud on: Kristuse tulemise ja jõulu laulud nr. 70, 72, 76, 89. Uue aasta l. nr. 90, 91, 100. Kannatuse laul nr. 3. Ülestõusmise l. nr. 4. Surnute pühaks ja matuseks nr. 69, 99. Tänu ja palwe laulud nr. 2, 6, 7, 57, 58, 81. Laulatuseks nr. 61.

Ilmalikud laulud on: Isamaa laulud nr. 1, 8, 15, 16. 22, 34, 47, 50, 53, 54, 55, 62, 80, 88, 92, 95. Hommiku l. nr. 37, 85, 96. Õhtu l. nr. 9, 24, 25, 26, 51, 60, 77, 79. Kewade ja suwe laulud nr. 5, 12, 13, 14, 18, 29, 35, 38, 39, 42, 43, 45, 46, 74, 84, 87, 93, 98. Mitmesugused l. nr. 19, 20, 21, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 36, 40, 41, 44, 45, 48, 52, 56, 59, 63, 67, 68, 73, 75, 78, 82, 83, 86, 94, 97. Äratuseks nr. 49, 71. Jumalaga jätmiseks nr. 64, 65, 66. Wiiulile nr. 10, 11, 17, 23.

1. Enne ja nüüd.

Parajalt, aga waimustatud. (Meestekoor.) **Miina Hermann.**

ff *p*

I = sa = maa hiil = ga = walt pin = nal=ta waat=sin päik' = se pal = ge pää = le

2. Sest weel
1. Muis=te

möt=lin muis=te mä = les = tu = si, wa = nal a = jal sün=dind as = ju.

lei = = = taks'
lei = = = ti

1. Muiste lei = ti Ka = le = wa=las kan = ge=mees=te ka = su=
2. Sest weel lei=taks' Ka = le = wa=las kan = ge=mees = te

kan = ge = mees = = = te

mf

si = da mit=mes kü = las kas = wa = mai = es, mit=mes ta = lus töu = se=

mai = es, mis kui Taa = ra = las = te tai = med, wõi = du = las = te wõ = su=

ke = sed su = re = li = ku ei = de sü = lest sii = a il = ma

si = gi = ne = nud, är = ga = ke, är = ga = ke, är = ga = ke, Taa=ra = las = te
e = la = ge, e = la = ge, e = la = ge

Ots

tai = med. Kau=gelt näen ko = da kas = wa = ma, tam=med müü = ri = del

tu = gik = sa kal = ju rahnud sei = na kat = teks toomin=gad to = a ta = ha = sed.

Eest otsani

2. Tänu.

(Segakoor palmipuude, ülestõusmise wõi Kristuse tulemise pühaks).

Parajalt. **Gustav Flügel.** Op. 94. Nr. 2.

Tä = nu sull', Js = = sand, et sa o = = led

et o = led

tul = nud meid nüüd waa = ta = ma, et o = led

sa, et o = led sa meid tul = = nud

lu = = nas = ta = = ma ka, meid o = led sa nii

hel=dest' tul=nud lu=nas=ta = = = = = = = ma. — hel=des = =
tuln'd ſiin lu=nas=ta = ma. —

ti! Tä=nu ſull', Js=ſand, et ſa o = = led

tul = nud meid ſiin waa = = = = = = = = = ta = =

ma = = = = = = = !

3. Kannatuse laul.

Pikalt. (Segakoor suurel reedel laulda). K. A. Hermann.
1887 II. 27.

Lei - na - ke, rah - wad, lei - na - ke, rah - wad! Kris - tus on sur - nud! Kris - tus on sur - - - nud! Lei - na - ke, rah - wad, lei - na - ke, rah - wad! Ris - ti on te - - ma löö - - - dud, ris - ti on te - - - ma löö - - dud! Lei - na - ke, rah - wad,

lei = na = ke, rah = wad! Kris = tus on ſur = nud! Kris = tus on ſur = = =

nud! Lei = na = ke, rah=wad, lei = na = ke, rah=wad! Ris = ti on te = ma

löö = = dud, ris = ti on te = ma löö = dud ä = ra=
Ris = ti on te=ma löö = = = = = dud

lu = nas = ta = mi = ſeks, ä = ra = lu = nas = ta = mi = ſeks! Ris=ti on te = ma

löö-dud, ris-ti on te-ma löö-dud, ris-ti on te-ma löö-dud!

Lei-na-ke, lei-na-ke, lei-na--ke. Eest otſani 𝄋

4. Ülestõusmiſeks.

Wägewasti. (Segakoor.) **K. A. Hermann.**
1887. III. 2.

Ol-gem rõõm-ſad! Ol-gem rõõm-ſad! Kris-tus tõusnud ü-les-

ſe, Kris-tus tõusnud ü-les-ſe! Kris--tus tõusnud ü-les-

p *ff* *p*

ſe, ü = les = ſe, ü = les = ſe! Surm tah=tis te = da nee = la = ta,

p *p*

pp *f* *ff*

haud püü=dis te = da nee = la = ta: Kris=tus jäi wõit=jaks, Kris = tus jäi

pp

Kris = = = = = = tus jäi wõit = = = = = = =

f

wõitjaks *f* Kris = = = = = = = = = tus jäi wõit=

f Kris = tus jäi wõit=

jaks, *p* *f* *p* *f* *ff*

jaks, jäi wõitjaks, jäi wõitjaks, jäi wõitjaks, jäi wõitjaks, jäi wõit = = jaks.

jaks *p* *f* *p* *f* *ff*

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 5. марта 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

5. Soow.

Parajalt. (Meestekoor). C. Zöllner.

1. Su=wi ar=mas, tu=le sa, ei sa wõi meilt jää = da
2. J = lus on siis e = la = da, kau = nis ol = la puu = de

ä = ra. Kui su õits=mist nä = gin ma, u = = nus = ta = sin
wi = lus, ar = = mas aa = sal laul=da ka tom = min = ga = te

il = ma kä = = ra.
lehk=was i = = lus.

K. A. H.

6. Tulge Issandale!

Wäga parajalt. (Segakoor). B. Marcello, 1686—1739.

p Poolkoor. *mf*

Tul = ge Js = = san = da = le, tul = ge Js = = san = da = le,

Te = ma = le tõ = = = ta = ke nüüd pal =

(See rida sõnu on Soprani sõnad teisel leheküljel ülewal).

p

kes ik = ka li = gi! te = ma = le tõ = ta = ke tõ = ta = ke pal =
te = ma = le tõ = ta = ke nüüd pal =

= = = = we = = ga!

p *p* Täiskoor. *mf*

= = = = we = = ga! Tul=ge Js = = san = da = le, tul = ge Js =
= = = = we = = ga!

te = ma = le tõ = = =

= = = = san = da = le, kes ik = ka li = gi, te = ma = le
te = ma = le

= = = ta = = ke nüüd pal = we = = ga!

p *p* Poolkoor.

tõ = ta = ke tõ = ta = ke pal = we = = ga! Ta an = nab hel = des = ti,
tõ = ta = ke nüüd pal = we = = ga!

p

on kaeb = tu = se = = ta,

et mei = e päe = = = wad

on kaeb=tu = se = = =

on kaeb=tu = se = ta,

päe = = = = = = wad

et mei = e hin = = = ged on puu = = = du = se = = =

ta, et mei = e hin = = = = ged on puu = = = du = =

et mei = = e hin = = ge = = = del

ta, et mei = = e oo = tus on kin = del loo = = =

se = ta, et mei = e oo = tus on kin = de =

rõõm,

= = = = = = = = = tus!

= = = l loo = = tus!

Wiimane jagu korratakse täiskooris.

7. Palwe.

Pikalt. (Segakoor). **Gustav Flügel.** Op. 94, Nr. 1.

f p

õi = get ra = da! Si = = na o = led e = lu

f p

1. kord.

and = ja ning ar = = = = = mas = t = ſu e hal = = lik!

2. kord.

p pp

hal = = = = = = lik i = = ga = west', i = = ga = west'.

p pp

8. Tõotus.

Parajalt ja kindlalt. (Meestekoor). J. Greith.

1. Tul = ge kok = ku, Ees = ti po = jad, kui weel päi = ke pais = tab
2. Kuulgu tae=was, maa ja me = ri, kuul=gu ter = we ſuur maa=

meil, wai=mud, hin=ged na = gu o = jad woo = la = ku weel üh = te
ilm, wannet, mis toob Ees=ti we = ri Ees = ti suu ja Ees=ti

mf

teil, woo = la=ku weel üh = te, üh = te teil: tõ = o = ta = ge tor=mis,
silm, Ees = ti suu ja Ees = ti suu ja silm; tru=id hin = ge = sid me
tõ = o = ta = ge tor = mis

ff

tuu = les, truu=dust sü = da=mes ja huu = les, wan = du = ge
näi = nud, ei nad o = le kõik meilt läi = nud; kel = lel üht=
wan=du = ge ka kä=

f

ka kä = si käes i = sa = maad te kaits = ta wäes, kaits=ta, kaits=ta,
lust meelsu = ses, see on õi = ge Ees = ti mees, see on, see on,
si

K. A. H.

9. Täht.

Õrnalt. (Segakoor). **Robert Schumann.** 1810—56.

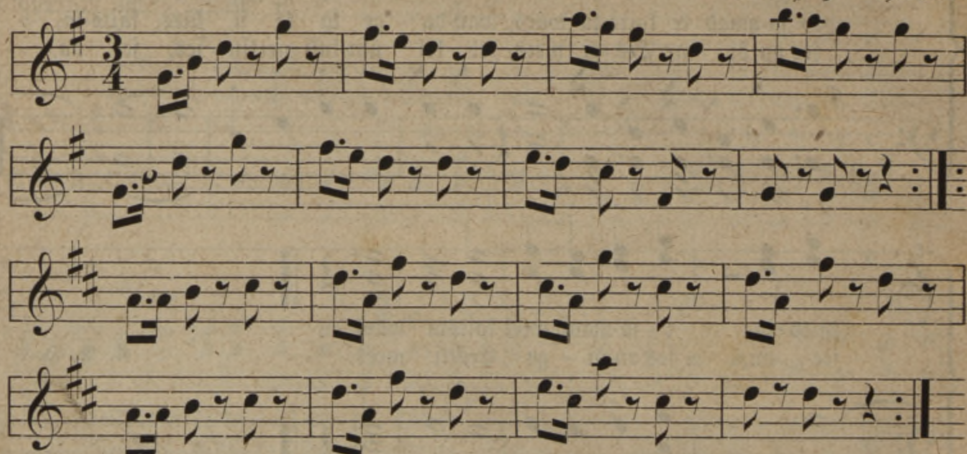

Ü. p. K. A. H.

10. Polka-masurka.

(Wiiulile).

Rahwa pillist.
Ül. kirj. **H. Schwalbe.**

11. Masurka.

(Wiiulile).

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 19. марта 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

12. Kewade aim.

Pikalt. (Segakoor). Felix Mendelssohn-Bartholdy.

Oh waik-ne ma-gus õhk, ju ä - ra - tad mee - le, teed laul-ma ka

kee - le, teed laul - ma kee - le, pea lõh - nab ka lil - le

lehk, pea lõh - nab ka lil - le lehk, pea, pea

lõh - nab lil - le lehk. Oh waik - ne ma - gus õhk, oh waik - ne

ma = gus õhk, ju ä = ra=tad mee=le, ju ä = ra = tad mee=le, teed laul=ma

kee = le, pea, pea lõh=nab lil = le lehk, pea lõh=nab

lil = le lehk, — — — — — — — — — pea lõhnab

pea lõh = nab lil=le lehk — — — — —

pea lõh = nab lil = le lehk,

lil = le lehk, oh waik=ne ma = gus õhk, oh waik=ne ma = gus õhk!

Selle järele tuleb kohe järgmine laul nr. 13. **Ludwig Uhlandi** järele **K. A. H.**

13. Jaani-lill.

Parajalt ruttu. (Segakoor).

Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809—47).

1. Waa-da-ke wäl-ja: Jaa-ni-lill wäljas! Hõi-sa-kem rõõmsalt: Te-re oh,
2. Tu-han-del lil-lel uh-kes-ti fi-nab mu-ru kui pär-jal:

te-re, te-re, oh te-re, ke-wa-de too-ja, ke-wa-de too-ja,

too-ja,

te-re, oh te-re, ke-wa-de too-ja, te-re, oh te-re,

te-re

te-re, oh te-re, ke-wa-de

te-re, oh te-re! Ke-wa-de, ke-wa-de too-

too = ja! Ke = wa=de too = = = ja, ja too = ja!

ja, too = = = = = = ja, ke = wa=de too = = = ja!

Te = re oh te = re

ja ke = = = = = wa=de too = ja.

Selle järele tuleb kohe järgmine laul nr. 14. ——— Nik. Lenau järele M. J. Eisen.

14. Kewade pidu.

Tundmusega. (Segakoor). Felix Mendelssohn=Bartholdy.

I = lus kuldne ke = wa = de, rõõ=mu teeb nüüd päi = ke!

Lah = kes = ti nüüd lau = lan ma, i = lul suur, i = lul

jah

suur ja wäi = ke, i = lul suur, i = lul suur — —

suur ja

loo =
— — ja wäi = ke. Nüüd on ilm nii pü = ha = lik, loo = du=
ja
ja
= = = = = du = sel on pi = du. on i = lu
= = = sel on pi = du. Ke = wa = de, ke=wa = de on i = lu
on i = lu
aeg, arm = sa e = = lu i = = = du
aeg, i = lu aeg, e = = = lu i = = du, i = lu
aeg, arm = sa e = lu
arm = sa, arm = sa e = lu i = = du
aeg, arm = sa e = = = = = = = lu i = = = du, i = lu

arm = ja

aeg, i = lu aeg ja e = lu i = du!

Ludw. Uhlandi järele K. A. H.

15. Isamaale.

Kindlasti. (Meestekoor). A. Läte.

1. Ü = les, i = sa=maa, sa är = ka wa = na u = ne u = du seest, õ = pe= tu = se õn = ne mär=ka, wõit=le wah=wast' te = ma eest, wäl = ja as = tu te = ma was = tu, kut = su kaa = sa i = ga meest, wäl = ja as = tu te = ma

5. Küll siis sel=ge wai = mu walgus tõ = sist õn = ne sul=le toob, uu = e e = lu õn = nis al = gus põl=we pa = re = maks sul loob, tõu = seb päi=ke, lah=ke läi = = ke wõi = du = pär = ja sul=le koob, tõu = seb päi = ke, lah=ke

was - tu, kut - su kaa - sa i - ga meest, — — — — — —
läi - ke wõi - du - pär - ja sul-le koob, — — — — — —

kut - su kaa - sa i - ga meest.
wõi - du - pär - ja sul - le koob.

M. J. Eisen.

Teised puuduwad salmid on „Eesti luuletustes" lk. 66 leida.

16. Miks sa nutad, lillekene.

Mitte ruttu.

(Meestekoor).

J. Hansen.

Solo.

Koor mokahelil.

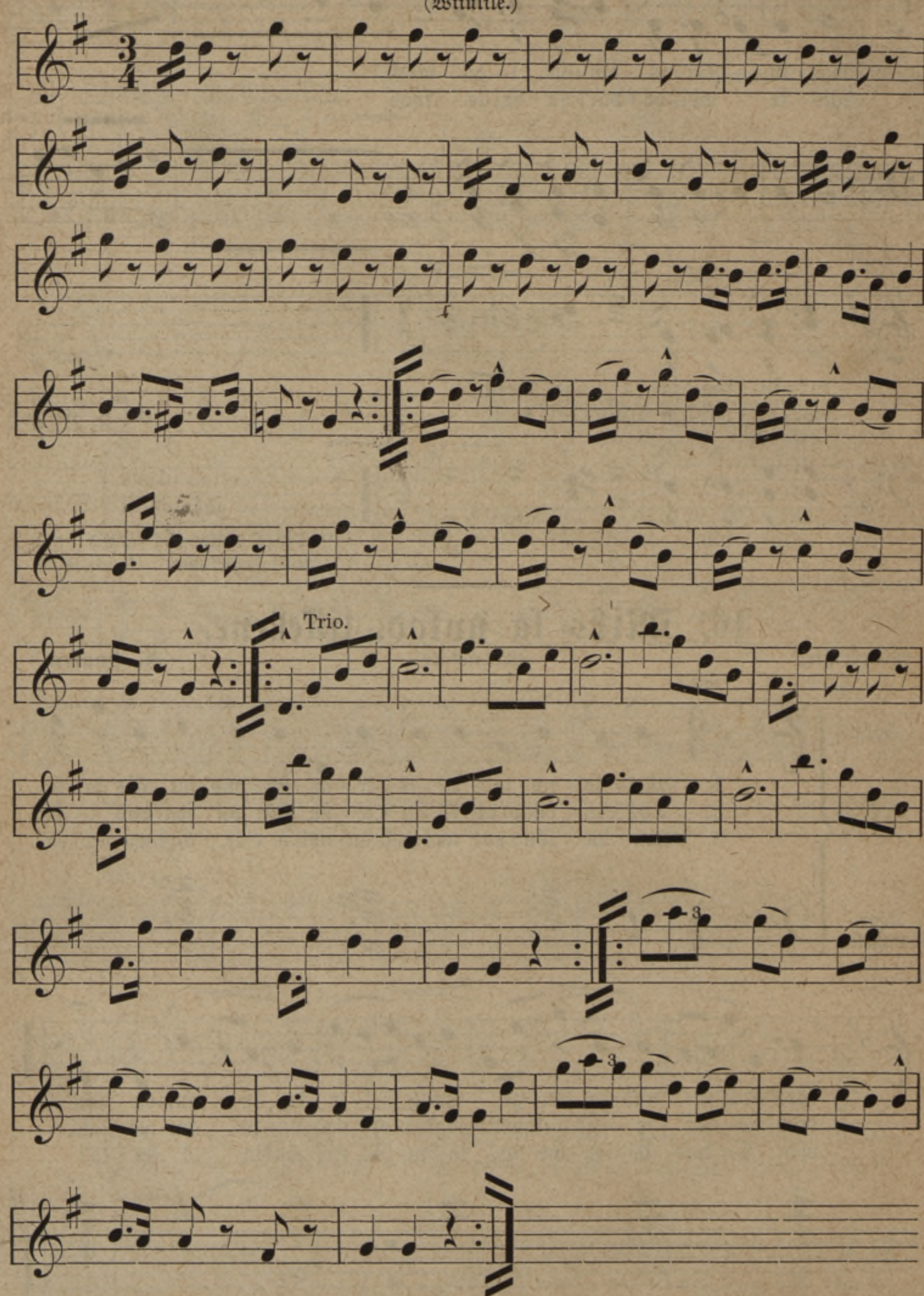
mf

1. Miks sa nu - tad, lil - le - ke - ne, nu - pud sul täis pi - sa- rad? Kas sa ras - ket hin - ge wa-lu, hel - la - ke, ka tun-da said?
2. Tõs - ta pääd, oh lil - le - ke - ne, koit on saa - nud i - san- daks! O - ma te - rad hiilgwalt saadab, et nad nut-tu kui - wa - taks.
3. Kui ta lõu - nal wal-gust an - nab ü - le õits-wa i - sa- maa: Oh kuis ta - ha - me tal' tä - nu, õis, siis wastu õ - ha - ta!

L. Koidula.

17. Polka-masurka.

(Wiiulile.)

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 30. марта 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

18. Lehekuu.

Rõõmsasti. (Meestekoor.) Poola rahwawiis.

Henrici järele K. A. H.

19. Te armsad linnuksed.

G. A. Kölla.
Schweizis.

(Meestekoor.)

Parajalt.

mis täi = = = dab mind,
mis loo = = = ja tööl,

mind, jah röö = must, mis nüüd täi = dab mind, mis täi = = dab
tööl, sest i = lust, mis on loo = ja tööl, on loo = = ja

jah röömust, mis nüüd täi = dab
sest i = lust, mis on loo = ja

mind, mis täi = = dab mind.
tööl, on loo = = ja tööl.

O. v. Redwitz'i järel K A. H.

20. Laulijate lahutus.

J. C. Willi.
Schweizis.

Marsikäigul. (Meestekoor).

mf

1. Lauljad, läh=me ja = lu = ta=ma, ku = ked ju = ba lau = la = wad;
2. Met=sa sal = gus ta = lu = ma=ja paistab sil = ma ke = nas = ti;

teis = tel hing saab wa = lu = ta = ma, kui on hil = jaks jää = nud nad.
säält saab kõik, mis käi = gul wa = ja, süü=a, juu = a lah = kes = ti.

Rän = da = me ru = tu = ga lau = la = me rõõ = mu=
Nei = u pilk arm = sas = ti waa=tab wilk hel = des=

Rän=da = me ru = tu = ga lau = la = me
Nei = u pilk arm=sas = ti waa=tab wilk

ga. Ka = ras=taw koi = du õhk, te = re nüüd sa, sult lõh = nab
ti. J = lu = sam nei = u = ke, juu = a meil' too, lau = la = me

rõõ = mu = ga.
hel = des = ti.

lil = le lehk hal = ju = se = ga. Laul=jad, ja = lu = ta = ma nüüd,
si = nu=le lõ = bu = sa loo. Laul=jad, joo=ge, laul = ge ka

tõst=kem hüüd, tõst=kem hüüd!
i = lul = la, i = lul = la!

Müller von der Werra põhjusel K. A. H.

21. Lootus.

Kindlalt. (Meestekoor). Dr. Friedrich Silcher.

1. Sü-da, mis waewab sind tääl, just kui ei loo-daks sa Ju-ma-la pääl'! Mingu ilm pil-we ehk sa-da-gu tuld, lootust, mis sü-da-mes, ei rii-su sult. Sõ-na on rah-wa suus, sõ-na on rah-wa suus: et pä-rast suurt wih-ma on kõik kui uus.

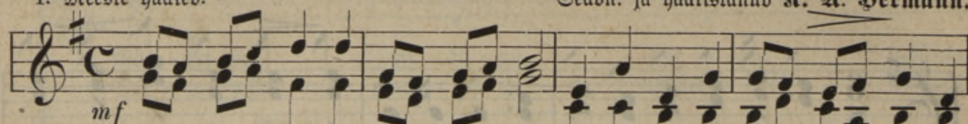
2. Tu-leb su pää-le see ka, et pe-ad sõ-di-ma, wõit-le-ma sa: tap-le ja wõitle siis wah-was-ti weel, wõimust saab see, kel-lel jul-ge on meel. Tap-lu-se tu-le sees, tap-lu-se tu-le sees on e-lu ning wõ-i-du-kroon sul ees.

Ü. p. G. Beermann.

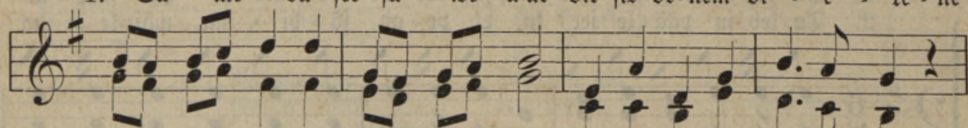
22. Eesti elu õieke.

(Laul meeste- ja sega-häältele). Eesti rahwawiis.

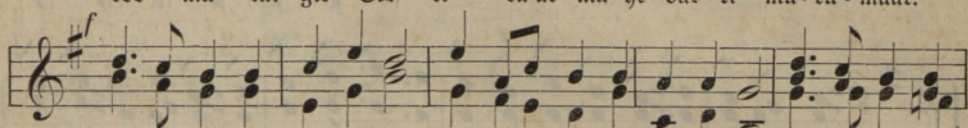
I. Meeste hääled. Seadn. ja häälistanud **K. A. Hermann.**

1. Su - me - da - sel su - we a'al õit - sis õr - nem õi - e - ke - ne

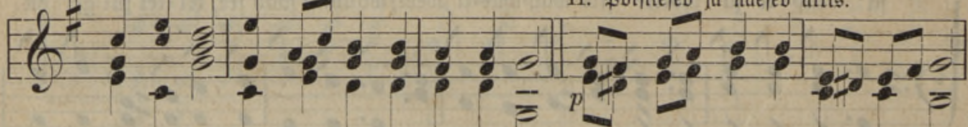

rõõ - mu - läi - gil Ees - ti ra'al ma - he - das - ti mu - ru - maal.

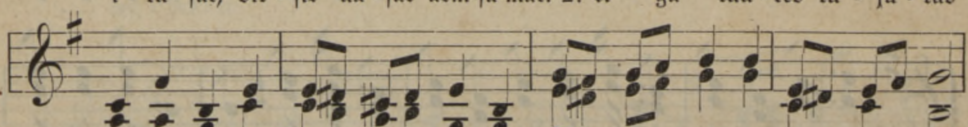

Hel - kis õn - nel i - lu - sal, õit - sis aa - sal arm - sa - mal; hel - kis õn - nel

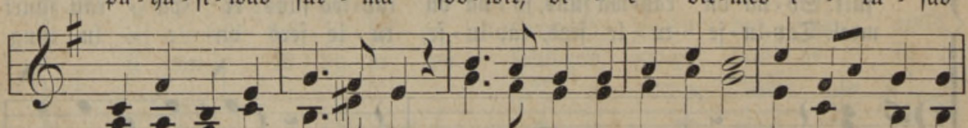
II. Poisikesed ja naesed altis.

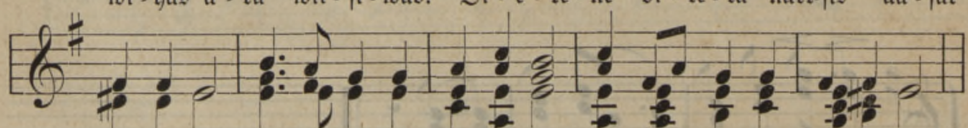

i - lu - sal, õit - sis aa - sal arm - sa - mal. 2. A - ga tuu - led tu - ju - kad

pu - hu - si - wad sur - ma soo - wil, õi - e õil - med i - lu - sad

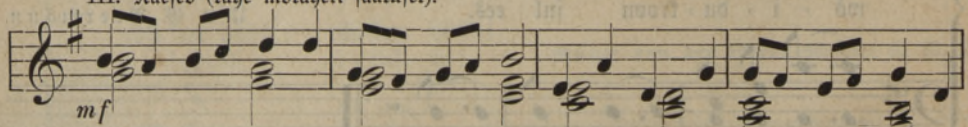

wi - has ä - ra wii - si - wad. Õi - e - ke - ne õi - te - ta närt - sis aa - sal

nu - tu - ga; õi - e - ke - ne õi - te - ta närt - sis aa - sal nu - tu - ga.

III. Naesed (kahe mokaheli saatusel).

3. Tae - was pais - tis päi - ke - ne end - sel hel - gil he - len - da - des.

Wih = ma an = dis äi = ke = ne, wi = lu wõ = sa wäi = ke = ne.

A = ga õil=meid õi = e = le ei nad and = nud uu = es = te; a = ga õil=meid

IV. Meeste hääled.

õi = e = le ei nad and=nud uu = es = te. 4. Ä = ra sõu=dis su = we = ke

o = ma arm=sa i = lu = de = ga; ta = li külm ja tui = su = ne

sur=mas lil = le u = ne = le; tuis=kas tor = mil, lööt=sus lund, õis siis ma = gas

sur = ma und; tuis = kas tor = mil, lööt = sus lund, õis siis ma = gas

V. Meestekoor (mokaheli saatusel).

Üksik.

sur=ma und. 5. Ke = wa = de = ne koi = du = kiir ä = ra=tas kõik il = ma ü=les:

Mokaheli.

õit = se = ma lõi Ees = ti piir, he=lendama e=ha=wiir: õi = e = ke = ne

ff Koor.

õn = nel = la hak = kas uu = est' õit = se = ma, õi = e = ke = ne õn = nel = la

ff

VI. Sopran üksik.

hak = kas uu = est' õit = se = ma. 6. Ees = ti e = lu õi = e = ke,

Tenor üksik.

Ees = ti e = lu

si = nu = ga on nõn = da lu = gu: hak = ka = sid kord

õi = e = ke, si = nu = ga on nõn = da lu = gu:

õit = se = le, i = lu = sa=ma eh = tes = se — tü = li = tuu=led

hak = ka = sid kord õit = se = le, i = lu = sa = ma eh = tes = se —

tu = ju = kad õi = ed ma = ha murd=si = wad, tü = li = tuu = led

tü = li = tuu = led tu = ju = kad õi = ed ma = ha murd=si = wad,

tu = ju = kad õi = ed ma = ha murd = si = wad.

tü = li = tuu = led tu = ju = kad õi = ed ma = ha murd = si = wad.

VII. Meestekoor.

f

7. Kuld = ne ke = wa = de on käes: Tõs=ta pääd, oh õi = e = ke = ne,

waa = ta, aa = sal, o = rus, mäes, är = kab e = lu i = me=wäes!

Koi = du=kiir sind kai = su=tab, pun=ga = ke = si pai = su=tab, koi = du=kiir sind

ff

f VIII. Segakoor.

Waimustatud.

kai = ſu=tab, pun=ga = ke = ſi pai = ſu = tab. 8. Möö = das on nüüd

f

torm ja tuul, õit = ſe, õis, nüüd õr = ne = mas = ti! Ke = wa = de = ſel

ff

koi = du = kuul he = li = ſe = gu õn=nel huul! Ka=du=nud on kül=ma karm

ff

— nüüd ſind hoi = ab Ees - ti arm; ka = du = nud on kül = ma karm —

nüüd ſind hoi=ab Ees=ti arm.

J. Parw.

23. Aleksandri marss.

(Wiiulile).

1. kord.

2. kord.

Trio.

24. Kuu.

Parajalt ja tundmusega. (Segakoor). **Chr. W. Gluck.**

mf *p* *pf* *f*

1. Oh te = re, sa hõ = be = ne kuu, i = lus, wa=ga = ne selt = si=
2. Oh le = he = kuu, ar = mas ning auus, i = lu = sam ta kui su = we=

mees! Kas sa läed wõi mull' jäed? Waat', kuis õit = seb puu!
öö! Kas=te = tilk, he = le wilk, loo = du = sel on lauus.

Waa=ta, sa jäed ja mind näed, pil = wi ei ees, waa = ta, sa jäe
Ä = ra = tad meelt ja ka keelt, Ju = ma = la töö, ä = ra = tad kee

= = d ja mind näed, pil = wi ei ees.
= = lt ja ka meelt, Ju = ma=la töö!

Klopstock'i põhjusel **K. A. H.**

25. Öös.

Pikkamisi. (Segakoor). **Ferd. Möhring.**
Nelj. h. seadn. Ludw. Erk.

p

1. Nüüd ilm on wi - de - wi - kul, ja kuu on hiil - ga - mas, ja
2. Nüüd ok - sa - delt ka kuu - led, et lind - gi ui - nu läeb, ja

mäel ja ma - da - li - kul on wai - kus ku - ning - gas; ja
u - - nes wa - lu tuu - led jäänd wait, waim ra - hu näeb; kõik

tae - wa kõr - gelt wõl - wilt ning nur - me kau - nilt nõl - wilt häält
ui - nu - nud, mis pa - ha, kõik a - has - tus jäänd ma - ha, hüüd

meel on mär - ka - mas: Ma - ga ja ra - hu - ga!
hin - ges he - li säeb: Ma - ga ja ra - hu - ga!

pp

Sopran.
Üksik. *pf*

1—2. Ma-ga sa ra-hu-ga, ju möö-das on päew ja ta

Koor. *pp*

1—2. Ma-ga sa ra-hu-ga,

pp

waew; ma-ga sa ra-hu-ga, ju möö-das on päew ja ta

ma-ga sa, ma-ga sa ra-hu-ga!

f

waew; ma-ga sa, ra-hu-ga, ma-ga sa! Sind tae-wa

pp

f

Maga sa, ma-ga sa ra-hu-ga!

pp

f

wai - kus, sind tae-wa wai - kus kat - ku ka, kat - ku

Ma - ga sa ra - hu - ga, ma - ga sa

ka, ta ar - mu kaew.

ra - hu - ga!

Emanuel Geibeli järele K. A. H.

26. Palwetund looduses.

Õrnasti. J. Peterson.

1. Päi - ke wee-reb, õhk on õrn ja ja - he, kas - te a - sub hal - ja aa - sa - le; kos - tab kõr - wu lin - nu-koor, nii ma - he kum-mar-dab nii ta - sa lil - le - ke.
2. Haa-raw we - si woo - lab waik - selt o - jas, kuld-sed tä-hed waatwad ü - le - walt. Sü - da, är - ka tae-wa J - sa ko - jas: loo-dus pe - ab pal-wet ta - sa - selt.

Piirikiwi.

27. Kaduwus.

Parajalt. (Segakoor). **Anton André.**

Nelj. hl. sdn. Frdr. Erk.

mf

1. Ei min-git siin il-mas jää kau-aks, aeg õit-seb ja närt-sib ka pea, kes en-ne meid e-la-nud il-mas, ei nen-dest me pal-ju-gi tea, ei nen-dest me pal-ju-gi tea.
2. Weel pä-rast meid õit-se-wad põl-wed, kes meitest ei mi-da-gi näe, ja ne-mad-gi üt-le-wad en-dist: Eks mei-e-gi närtsi-ma läe, eks mei-e-gi närt-si-ma läe.
3. Küll lau-la-me lahkes-ti ü-hes, siis lah-ku-me kau-ge-le siit; kui aeg meid weel ju-ha-tab kok-ku, siis ol-gu meil en-di-ne liit, siis ol-gu meil en-di-ne liit.

p *pf* *f*

ei nen-dest me pal-ju-gi, pal-ju-gi tea.
eks mei-e-gi närt-si-ma, närt-si-ma läe.
siis ol-gu meil en-di-ne sõp-ru-se liit.

Kotzebue järele **K. A. H.**

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 12. Іюня 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus

28. Ema süda.

Parajalt ja tundmusega. (Meestekoor). **F. Säbelmann.**

L. Koidula.

29. Kewadene tundmus.

Armsalt ja parajalt. (Segakoor). M. Putronen.
Soome wiis.

pu=hub ta mu

Ke = wa = de tuul, kui pu = hub ta mu pää = le, kui

mf

külm on läi = nud ju = ba ka = du = ma, kui lin = = nud

ju = = ba tõst' = wad

lah=kest' ju = ba tõst' = = wad hää = le, kui tae = = = was
lah = kest' ju = ba tõst'=wad hää = le, kui tae=was hel = gib

tae = = was hel=gib

pp

hel = = gib i = = lu = ga: siis ar = mas tund = mus
uu = = e i = = lu = ga:

mf *p*

pai = su = tab mu meelt ja pa = neb lõ = bu laul = ma lah = ket

f

keelt, jah, lõ = = bu laul = = ma keelt. K. A. H.

30. Hyväthän kaikki tytöt on.

Allegretto. (Segakoor). Suomal. kansanl. sov. R. Faltin.
Soome rahwawiis.

Hy - - - vät
Hy-vät-hän kaikki ty-töt on, i-lo-sil-mät, su-lo-kie-let;
Hü = wad on küll kõik tüd = ru = kud, i = lu = sil = mad, su = la = kee = led;

mis-tä siis pa-hat a-kat tu-lee, mi-kä muuttaa-pi mie-let?
kust a = ga pa = hu nai = si tu = leb, mis siis muu = dab neil mee = led?

Niin-pä on läh - teen poh - jal - la ki-vet kul-lon kiil-tä-
ki - - vet
Nõn=da on lä=hen põh=jal=la ki=wid kul=lal hiil=ga=

väi-set, vie jos kau-nein ko-ti-hi-si, siin se muuttuu kuin
wai=sed, wii kui kau=nim o=ma ko=ju, siin see muu=tub kui
viep - - pä

nai-set. Hy-vät-hän kaikki ty-töt on, i-lo-sil-mät, su-lo-
Hy - - - vät
nai=sed. Hü=wad on küll kõik tüd=ru=kud, i=lu=sil=mad, su=la=

kielet, mis-tä siis pa-hat a-kat tu-lee, mi-kä muut taapi mie-let.
kee=led, kust a=ga pa=hu nai=si tu=leb, mis siis muu=dab neil mee=led?

Soome rahwa suust.

31. Lained.

Kiigutades. (Meestekoor). **F. Säbelmann.**

1. O-ja-ke-ne, woo-lad möö-da ru-tu-ga,
2. Waata, kal-da ää-rel lil-led õit-ſe-wad,
3. Kas ſa jõud-ſid nä-ha, ku-hu jõ-e-wees
4. I-ni-me-ſe e-lu näit'-wad lae-ned mull':

ſi-nu kär-mad lai-ned, ei nad kan-na-ta — — —
le-hed ka-hi-ſe-wad, linnud lau-la-wad;
i-ga üks neiſt jää-nud? Suure hul-ga ſees
Kii-relt läh-wad tun-nid, pöör'wad möö-da ſull';

kii-rest' tõtt'wad e-da-ſi
wii-bi-ma-ta kii-rest' tõtt'wad e-da-ſi
a-ga laene jook-ſu pe-a mi-da-gi —
ka-ob lu-ge-ma-ta ük-ſik lae-ne-ke, —
ta-ga-ſi neiſt kõi-giſt tu-le ük-ſi-gi —

mf p pp

ta = ga = si ei pöö = ra nen=dest ük = si = gi.
wa = hu = ta = des tött' = wad ne = mad e = da = si.
ei ta i = al pöö = ra e = nam ta = ga = si.
kuis neid pruuk=sid, nõn = da hin = gad wii = ma = ti! L. Koidula.

p pp

32. Hale meel.

Parajalt. (Meestekoor). F. Säbelmann.

Küll mõ = ni kord wõin laul=da kui rõõm = sa mee = le = ga, siis

su = lab sü = da här = daks, siis nut = tan sa = la = ja, eks lau = la puu = ris

wan = gis nii = sa = mu = ti ka lind, kui ke = wa = de on õu = es ja

rõõ = must põk = sub rind! Siis kuu=le=wad kõik kõr=wad, siis kii=dab i = ga

mees, ei üks = gi mõis=ta mu = ret, mis kae = bab lau=lu sees.

Fr. Russow.

33. Mere kaldal.

(Kolme häälega). A. Meimer.

1. Mü = hi = se = wa me = re ää = res waa = tan kur = walt kau = ge = le,
2. Te = da saab ehk neel = ma me = ri, kat = ma kin = ni sü = ga = wus.
3. Sõu = a lah = ke = mi = ni, lae = ne, pu = hu ta = sa = mi = ni tuul!

ü = le wa = hu = lis = te woo = de saa = re = le, kus sõb = ra = ke.
Hoidku te = da tae = wa wä = gi, il = ma ü = lem wa = lit = sus.
Too=ge te = da ko = du jäl = le waik=sel häl=li = ta = wal weel!

Dr. M. Weske.

34. Eesti maa.

Mõnusasti. (Segakoor). ? ? Nelja häälele J. Nõmmik.

f

1—4. Ees-ti maa ü-le kõi-ge-ta, ke-nam ka ü-le il-ma maa,

1. Ees-ti laul ü-les kõr-gu läeb, Ees-ti mees rõõ-mus tu-gew jäeb, Ees-ti põl-lul, Ees-ti aa-sal, Ees-ti nur-me nu-ku-tel-la, pais-tab päi-ke e-lu-läi-ke:
2. Ees-ti söök jõu-du an-nab ta, Ees-ti jook ma-gus maitseb ka, Ees-ti nei-ud, Ees-ti pei-ud, nä-gu-sa-mad kas sa lei-ad? Rõõmus lau-lab õn-nes hüp-pab:
3. Ees-ti põld häs-ti ha-ri-tud, Ees-ti kuld tõ-es kor-ja-tud. Ar-mas i-sa, hel-de e-ma, si-nu hoo-le all on ke-na, waik-ne ma-ja, peh-me a-se:
4. Ees-ti kuub ka-re tun-da küll, sel-le all sü-da nii kui kuld, Ees-ti mees see ik-ka mõtleb, tä-nu o-ma keis-ril' üt-leb, pa-lub kõr-gest õn-ne, ter-wist:

1—4. see-ga ko-sub rõõ-mus Eest-la-ne.

J. Nõmmik.

35. Üks öis.

Parajalt ning armsalt. (Segakoor). **Agathon Billeter** (1834).

p p

1. Ma ke - wa - del kord warm-sal kurw kõnd - sin hei - na - maal üht' öit, üht'
2. Nüüd kui mul i - al mah - ti, ma te - - da waat'-ma läen, mu meel, mu
3. Ei mi - na te - da mur - ra, ei wi - ga tal - le tee, ei tee, ei

mf f

öit sääl i - lul arm-sal siis nä - gin hal - jal ra'al, siis nä - gin
meel on tal - le lah - ti, täis hüüd, kui te - da näen, täis hüüd, kui
tee, et wõiks ta sur - ra, ta öit - seb mi - nu - le, ta öit - seb

mf

hal - jal ra'al; mull' nae - ra - tas ta lah - kes - ti ja öit - sis rõõm-salt
te - da näen; ei u - nus-ta - da te - da wõi, uut e - - lu ta mu
mi - nu - le: ma is - tu - tan ta juur-te - ga pea ko - du ae - da

f

e - da - si, oh ar - - - - - - - mas, oh i - - lus!
hin - ge tõi, oh ar - - - - - - - mas, oh i - - lus!
kas - wa - ma, oh ar - - - - - - - mas, oh i - - lus!

K. A. H.

36. Meremehe laul.

Kindlasti. (Meestekoor). Dr. Fr. Silcher.

1. Me=re pääl ma ſün=dind o=len, me=re pääl ka kas=wa=
2. Leh=wi=tab mai o=mad tii=wad, nae=rab rõõ=mus ſui=ne
3. Äh=wardab talw pää=le tul=la, pu=hub tuul ju põh=ja

nud; me=re pää=le wan=dun'd o=len, merd ma pruudiks wõt=ma
päe', lin=nud o=mad po=jad wii=wad, i=ni=me=ſed lus=til
poolt; me=ri ei ſaa ra=hul ol=la, ſiis ma rut=tan lin=na

tu=len; kui kord an=nab ſurm mull' ſuud, ſiis ſaan mer=de hei=de=
käi=wad; ſiis on mi=nu rõõm ka käe', et on ä=ra läi=nud
al=la, kan=nan lae=wa pä=raſt hoolt, tõr=wan te=da wäl=jas=

tud, ſiis ſaan mer=de hei=de=tud.
jää, et on ä=ra läi=nud jää.
poolt, tõr=wan te=da wäl=jas=poolt.

Ü. p. G. Beermann.

37. Akna all.

Parajalt. (Segakoor). J. Wälk ja K. A. H.

p mf

1. Ju koi - tu ku - mab tae - wa tel - gil, oh är - ka in - gel i - lu - sam, ju
2. Su kal - li kambri - ke - se ra - jal, kuis on sääl koit nii ju - me - kas, ju
3. Mu õis, kes kõi - gist õi - test ke - nam, sind Ju - mal i - se kauniks lõi, ei

f

lõ - o lõõ - rib hel - lal hel - gil, tee a - ken lah - ti la - he - dam.
õnd - sal är - ka - mi - se a - jal ilm u - jub õn - nes õit - se - was.
lei - a il - mast i - lu e - nam, kui sind mu silm ei nä - ha wõi.

p mf

Kamb - ris - se kal - lis - se koi - tu - de kiir, kamb - ris - se lan - ge - gu

lau - lu - de liir.

A. Piirikiwi.

38. Kewade soowid.

Lihtsalt ja rõõmsalt. (Segakoor). **J. Gersbach.**

mf f

1. Juh - hei! Juhhei! Lil - le - ke, õit - se ja leh - ka! A - ja le - hed wäl - ja ka! Kas-wa häs - ti kõr - geks sa! Kas - wa häs - ti kõr - geks sa! Juhhei! Juh - hei, hei - di - dei! Õit - se, leh - ka! —
2. Juh - hei! Juhhei! Tuu - le - ke, puh - ka ja õh - ka! Taewa all, kes si - ni - ne, kir - ju maa su a - lu - ne, kir - ju maa su a - lu - ne! Juhhei! Juh - hei, hei - di - dei! Puh - ka, õh - ka! —
3. Juh - hei! Juhhei! O - ja - ke, ko - ha ja mü - ha! Jookse lä - bi o - rust, mäest, te - re - ta kõik ar - mu wäest, te - re - ta kõik ar - mu wäest! Juhhei! Juh - hei, hei - di - dei! Ko - ha, mü - ha! —

p f p pp

1. Õit - se, leh - ka, õit - se, leh - ka!
2. Puh - ka, õh - ka, puh - ka, õh - ka!
3. Ko - ha, mü - ha, ko - ha, mü - ha!

pp

4. Juhhei! :,: Linnuke, kõla ja laula!
Waat', ju päike soojasti
:,: Paistab maha selgesti. :,:
Juhhei, heididei! Kõla, laula! —

5. Juhhei! :,: Süda mul, hüppa ja karga!
Tahad wiimseks jääda sa,
,:, Kui kõik wõtab rõõmusta? ,:,
Juhhei, heididei! Hüppa, karga! —

Saksa keelest **K. A. H.**

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 30. Іюня 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

39. Ööpik.

Parajalt. (Segakoor). **L. Koidula.**

Nelja häälele K. A. H.*)

1. Mis lau-lu-lai-ne lah-kes-te, öö-pik, öö-pik, käib kul-la-kee-li
2. Kas ku-nin-ga-ga ke-wa-di, öö-pik, öö-pik, ja loo-tust too-nud
3. All eh-tes wä-li mets ja maa, öö-pik, öö-pik, pilw sõu-ab kõr-ges
4. Üks õis-ke hääl, üks ai-nu-ke, öö-pik, öö-pik, käib lä-bi kõi-ge

sü-da-me, öö-pik, öö-pik! Wait wainud, puud ja põõ-sas-tik, mis
ta-ga-si, öö-pik, öö-pik! Mis wait meil sei-sis sa-la-jas, sul
pil-we-ga, öö-pik, öö-pik, ja Koi-du poo-le hä-be-lik end
loo-du-se, öö-pik, öö-pik, ja ohw-ri lee-ki sü-da ka on

hõ-be-he-lin i-me-lik:
kee-le pääl nüüd lii-kumas:
kummar-da-mas ä-ma-rik:
põu-es pan-nud põ-le-ma:

öö-pik, öö-pik, tark Taa-ra lin-nu-ke!

L. Koidula.

*) Meie unustamata luuliku Koidula ainus wiis, mis ta ise on loonud ja mis K. A. H. otse tema enese suust aastal 1877 on üles kirjutanud.

40. Paju-põõsak'sed.

Armsasti ja parajalt. (Segakoor) **Franz Abt** (1819—1886).

nen - de al - la läk - sin ma mu - rest wäl - ja puh - ka-
ar - mas aeg oh o - li see, mä - les - tus küll i - lu-

kü - las käin'd, läk - - sin ma mu - rest wäl - - - ja puh - ka-
pruudi - ga: ar - - mas see, mä - les - tus küll i - lu-

käin'd,
ga:

ma. } Põõ - sak' - sed, põõ - sak' - sed, kal - lid ke - nad wõ - sak' - sed!
ne. }

K. A. H.

41. Lilled.

Lihtsalt. (Segakoor.) Saksa rahwawiis.

1. Sääl wäl - jal õits'wad lil - led nii arm-sast' kas - wa - wad, mu sü - dant
2. Oh pe - aks i - ni - me - ne nii arm-sast' õits - ma ka, ja rõõ-mus-

rõõ - mus - ta - wad küll i - lul kau - nil nad.
ta - ma sü - dant küll wa - ga - du - se - ga.

K. A. H.

42. Suwine püha.

K. A. Hermann.

Rõõmſaſti ja mitte pikka. (Meestekoor). Lehekuu 4. p. 1883.

mf

1.} 2.} Oh i = lus nei = u, oh ke = na pei = u, hak = ka = me hüüd = ma,

rõõ = mu = le püüdma! {Ilm on nüüd i = lul; ok = ſa = de wi = lul,
{Küll on meil ſalgul, leh = te = de wal = gul

p

f mf

päi = ke = ſe pi = lul ſei = ſa = me ſääl. Aeg on jõudnud ju pü = ha =
pa = rem kui tal = gul aa = ſak'=ſe pääl. Rõõmus laul=da me jõu = a =

f mf

le, ko = dus ol = la i = gaw: arm är = kab i = ha = le hal = jas = te
me, u = nus = ta = me kurb=tuſt hääd ik = ka nõu = a = me, kau = ni = duſt

wai = nu = te pääl.
kõ = lab me hääl.

Hüp = pa, hüp = pa, ke = ha = ke, ku = ni e = lul e = ha = ke, kõ = la ke = nalt, kee = le = ke, mõl = gu mar = ja mee = le = ke!

Tral = lal = lal = la, hopp, hopp, hopp, tral = lal = lal = la, hopp, hopp, hopp, tral = lal = la hopp, hopp, hopp, tral = lal = la hopp, hopp!

K. A. H.

43. Suwisel pühapäewal.

G. Donizetti.

Waimustatud ja priskelt. (Segakoor). Nelja häälele sdn. K. A. H.

Italia wiis.

f — mf — p — mf — mf — f — ff

1. Kuu-le, laulmas on lah-kes-ti kee-led; waa-ta, rõõmsad on mõl-ku-wad mee-led; nä-e, hal-jad on tom-min-gad, pee-led; mär-ka, met-sas on lin-du-de hüüd! Kas siis ük-sin-da jääd weel sa ko-du, ta-had lu-ge-da mu-re-de ro-du? Mi-ne wäl-ja sa wärskes-se

2. Lei-ad i-lu-sa le-pa wõi ka-se, wõi ka pai-ga, kus hal-jen-daw a-se, sin-na lah-kes-ti kül-je-li la-se, sääl sa ü-hes wõid hin-ga-ta ka! Ä-ra hä-da-ga en-nast sa wae-wa, ä-ra rõõ-mu-le hau-da sa kae-wa! Mõtle: arm-sad on su-wi-sed

tuul - de, wõ - ta lõ - bu - sad lau-lud ka huul - de! Waata e - lu ja
päe - wad, küll on ke - na, mis silmad mul näe - wad! Kõik on kas-wamas,

lii - ku-mist wäl - jal: tu - le-mas, mi - ne-mas loo-ma ja i - ni - mest
ko - su-mas põl - lul i - lu-ga, tu - lu-ga, põl - lu - list rõõ-mus-tab

nüüd! } La - se lah - ti sest e - ne - se hääl kõ - la - da, he - la - da
ta! }

or - gu - des, mä - ge - de pääl.

K. A. H.

44. Kus oleks ma?

Tuliselt. (Meestekoor). **Karl Zöllner** 1800 † 1860.

Pikalt. Kärmesti.

1—5. Kus o-leks ma?
1. Kus ar-mu ja auu-su-se si-de-med weel üh-te se-o-wad sü-da-med, kus sõp-ru-se sõ-na weel lait-ma-ta: sääl o-leks ma,
2. Kus woorus ja wa-ba-dus kindlas-te weel waa-ta-wad pa-lest pa-les-se, kus kars-ku-se waim weel ilm-lait-ma-ta: sääl o-leks ma,
3. Kus wennad weel wä-ge-wa wai-mu-ga end i-ga-nes wõ-ta-wad ü-hen-da, kus me-hi-ne meel weel ilm-lait-ma-ta: sääl o-leks ma, 5. sääl o-leks ma, jah sääl o-leks ma.
4. Kus tü-li, ei tu-li, ei me-ri, maa mu me-hi mi-nust ei la-hu-ta, kus kind-lu-se köi-ed weel lait-ma-ta: sääl o-leks ma,
5. Kus pii-ga ei wi-i-bi pär-ja-ga, et õig-la-se kul-mu kroo-niks ta, kus pii-ga-de pär-jad weel lait-ma-ta:

1—4. salm. 5. salm.

—Id.

45. Laulu päewad.

Giuseppe Verdi.

Puhtasti ja wägewasti. (Segakoor). Wiiehäälsele koorile sdn. K. A. H.

Sopran, üksik. Sopran on Italia wiis ooperist „Rigoletto."

f

1. Kuu - le, kuis hüü - a - wad lau - lud, kuis
2. Pa - ra - jam pei - u - ke, nä - gu - sam

Koor.

pp

1—2. Lal - la la - - - - - - - - - -, lalla la - - - -

püü - a - wad hin - ge sul täi - ta nad! I - lul nad kõ - la - wad.
nei - u - ke tõ - ta - nud lau - lu - le, lõ - bus on lu - gu see.

- - - -, lal - la la - - -, lalla la - - - - -!

Tenor, üksik.

f Kuu - le hüü - a - wad lau - lud, püü - - a -
Pa - ras pei - u - ke, nä - gus nei - - u -

1. Kuu - le, kuis hüü - a - wad lau - - lud, kuis püü - a - wad
2. Pa - ra - jam pei - u - ke, nä - - gu - sam nei - u - ke

wad hin = ge täi = ta nad, i = lul kõ = = = = = la = wad.
ke tõ = tan'd lau = lu = le, lõ=bus lu = = = = = gu see.

hin = ge sul täi = ta nad! I = lul nad kõ = la = wad. Lal = la
tõ = ta = nud lau = lu = le, lõ = bus on lu = gu see.

pp

Sopran, üksik.

Mee = led üh = te läe = wad, lah = kust sil=mad näe = wad,
Sü = da = med neil kee = wad, kee = led hääli tee = wad,

pp

la = = = = = = = = =, lal = la la = = = = = =, lal = la

pp

Tenor, üksik.

f

arm=sat hüüd need päewad kõr=wu jä = ta = wad. Arm = sat
mee=led he = li = se=wad kok=ku = kõ = la = le. Mee = led

p

la = = = = = =, lal = lal = lal = la! Mee=led üh = te läe = wad,
Sü = da = med neil kee=wad,

p

hüüd need päe = wad kõr = = wu jä = = = = = = ta = wad.
he = = li = se = wad kok = = ku = kõ = = = = = = la = le.

lah = kust sil = mad näe = wad, armsat hüüd need päe = wad kõr = wu jä = ta = wad.
kee = led hää = li tee = wad, meeled he = li = se = wad kok = ku = kõ = la = le.

K. A. H.

46. Wäljas.

Kärmesti. (Meestekoor). Dr. Friedrich Silcher. 1789 † 1860.

1. Kus haawik hal = jen = dab, sääl on nii i = lus; kus män = nik mus = ten = dab,
2. Jõu = an ma jär = we = le, is = tun siis ma = ha; ko = gub mee = lin = nu = ke
3. Hal = li = ka kal = da = le, waari = ku warju, is = tun ma wii = ma = te

sei = san ma wi = lus. Loo = mad kõik hüp = pa = wad, mää = gi = wad, möö = gi = wad:
lil = le = dest wa = ha. Lin = nud sääl lau = la = wad, ka = lad kõik män = gi = wad:
nop = pi = ma mar = ju. We = si see su = li = seb, wai = nu = le wu = li = seb:

1—3. jääl on nii ar-mas, jääl on nii hää! —ld.

47. Isamaa.

Pikalt ja südamest. (Segakoor). Soome rahwawiis. Seadn. R. Faltin.

1. Kal-lis ja kau-nis, mu sü-da-mes sei-sad, kal-lis ja kau-nis, mi-nu i-sa-maa! Sa mi-nul meeles hom-mi-kul õh-tul, i-sa-maa, kas-wa, e-de-ne sa!

2. Kui on sul kur-was-tust, a-has-tust kan-da, siis mi-na si-nu-ga saan kurwaks ka. Kui sul on wa-lu a-has-tust hä-da, i-sa-maa, ä-ra eh-ma-ta sa!

1. Si-na mi-nul mee-les i-sa-maa, kas-wa ja e-de-ne sa!

2. Kui sul i-al wa-lu ä-ra, mu i-sa maa, eh-ma-ta sa!

K. A. H.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 24. Іюля 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

48. Nõel.

Tundmusega. (Meestekoor). A. Läte.

Tenor-soolo. *p*

Nei - u - ke - ne, sä - ra - sil - ma, nei - u lah - ke nae - ru - kas, pis - tis

Mokahelil.

mf *p*

mul-le õi - e rin - da, nõe - la - ga ta kin - ni - tas.

p

Nõel ei ol - nud poo - lest tol - list pi - kem nä - ha su - gu - gi, kuid ma

tun=nen ots on puut=nud sü = da = mes = se o = me = ti.

Oi = e = ke nüüd närtsind ä = ra, nõel see

ka = dund kuu = e seest, a = ga haaw ei ka = o ä = ra, wa = lus

haaw mu sü = da = mest.

K. E. Sööt.

49. Walwates.

Õige õrnalt. (Segakoor.) A. Läte.

1. Ta=ſa, ta=ſa, tuu=le=ke=ne! Ä=ra=tad mu arm=ſa=ma, küll ta
2. Si=li=ta tal pa=let õr=nalt, wii tall' ter=wiſt mi=nu poolt: Kui ka
3. Ta=ſa, ta=ſa, tuu=le=ke=ne! Nüüd wiſt und ta nä=ge=mas. Sü=da,

wä=ſind päe=wa=töö=deſt ui=nus hil=ja ma=ga=ma, ta=ſa, ta=ſa.
ras=ked e=lu mu=red, tae=wa J=ſa kan=nab hoolt, ta=ſa, ta=ſa.
miks nii waljult tuk=ſud? Koit on kau=gel ku=ma=mas, ta=ſa, ta=ſa.

Anna Haawa.

50. Wanemuine.

Kergelt ja rõõmſalt. (Segakoor). K. A. Hermann.

Sopran, üksik.

1. Kui Kung=la rah=was kuld=ſel a'al küll
2. Säält ſai=wad lind ja le=he=puu ja

1. Kui Kung=la rah=was kuld=ſel
2. Säält ſai=wad lind ja le=he=

is = tus ma = ha söö = ma, siis Wa = ne = mui = ne mu = ru=maal läks kandle = lu = gu
loomad lau = lu = lu = gu, siis lau = lis mets ja me = re=suu ja Ees=ti rah=wa

a'al küll is = = = = = = = = tus ma = = = =
puu ja loo = = = = = = = = mad lau = = = =

ff Tenor (ehk sopran) üksik.

löö = ma, siis Wa = = ne = =
su = gu, siis lau = = lis

mf

= = = ha söö = = = = ma, kui Kung=la rah=was kuld=sel a'al küll
= = = lu = lu = = = = gu, säält sai = wad lind ja le = he = puu ja

mui = = ne mu = ru = maal läks kand = = le = lu = = gu
mets ja me = re = suu ja Ees = = ti rah = = wa

is = tus ma = ha söö=ma, siis Wa=ne = mui = ne mu=ru=maal läks kand=le = lu = gu
loomad lau=lu = lu = gu, siis lau=lis mets ja me=re=suu ja Ees = ti rah = wa

mf Sopran, üksik.

löö - - - - - - - ma. Läks a - ga met - sa män - gi - ma,
su - - - - - - - gu.

pp

löö - ma. Läks a - ga met - - - - - - - - - sa
su - gu.

pp

f

läks a - ga laan - de lau - lu - ga, läks a - ga met - sa män - gi - ma,

mf

män - - - - - - - - gi - ma, läks a - ga

ff

läks a - ga laan - de lau - lu - ga,

f *mf*

laan - - - de lau - - - - - lu - ga, läks a - ga met - sa

ff Tenor, üksik.

läks a = ga met=sa mängi = ma, läks a = ga laan=de lau = = = lu = ga,

män = gi = ma, läks a=ga laande lau=lu = ga, läks a = ga

läks a = ga met = sa, läks a = ga laan=de lau = = = = = = = lu = ga,

met = = = sa män = = gi = ma, läks a = ga

läks a = ga laan = de lau = lu = ga.

laan = = = de lau = lu = ga.

F. Kuhlbars.

Teised salmid „Eesti Kannel" II. nr. 21.

51. Öö-laul.

(Segakoor).

Armsasti. Dr. E. A. Hagfors. Soome wiis.

1. Maga, maga une rahul, lind ka uinub ladwa lahul, armsalt kask ju kahiseb, wesi sala sahiseb:
2. Une-näo kaunil kujul olgu sinu hing nüüd ujul, sinu soowid salajad mingu täide magujad:

Maga, maga rahuga, ole waewast waba sa, waba sa!

K. A. H.

52. Kaks selget silma.

Parajasti. (Segakoor). Wäikse-Wene rahwawiis.

Ül. k. ja sdn. **Miina Hermann.**

mf

1. Kaks sel-get sil-ma mul-le waat-nud kui tae-wa tä-hed hin-ges-se, kaks sel-get sil-ma põu-e saat-nud mull tä-he läi-get ä-kis-te.
2. Kuis lap-se kom-bel lan-ges waa-de mu war-ja-ma-ta hin-ges-se, ja na-gu tae-wa sil-ma saa-de mull saatnud sü-dant lõk-ke-le.
3. Kes was-tab küll kõik se-da tus-ku, mis sest wast tõu-seb hil-je-maks, kes wõib kaht' sel-get sil-ma us-ku' nii kah-ju saat-jaks ka-wa-laks.

mf

L. Koidula.

53. Kodune kohake.

Parajasti ja südamest. (Meestekoor) Miina Hermann.

p ... *mf* ... *p* ... *pp* ... *f* ... *p*

1. Mu ko-du-ne ko-ha-ke, ke-na ja waik ja e-hi-tud õi-te-ga i-lu-sam paik, kus pu-hub nii lah-kes-ti ko-su-taw õhk, kus pe-si-tab ra-hu ja lil-le-de lehk:
2. Mu ko-du-se ko-hak'-se hal-ju-se sees, kus õitse-wad lil-led nii maa pääl kui wees, wõid pu-ha-ta kau-nis-ti kün-gas-te pääl ja lah-kes-ti laul-da, et he-li-seb hääl:

Oh ko-du-ne ko-ha-ke, ke-na ja waik, oh ko-du-ne ko-ha-ke, i-lu-sam paik.

K. A. H.

54. Ilus oled, isamaa!

Waimustatud. (Meestekoor). K. A. Hermann.

f

1. Min-ge ü-les mä-ge-del-le, tuu-le õr-nal' õ-hu-le! Waad'ke
2. Waad'ke, pilwed pil-we poo-le tõst'wad lat-wu uh-ku-ses! Kuulge,

mf

al-la o-ru põh-ja, ü-le lil-le hiilg-wu-se! Waad'ke, ku-da o-ja
ku-da kaa-sik ka-hab leh-ka-wa-tes leh-te-des! Waad'ke, jõ-ed, jär-wed

mf *f*

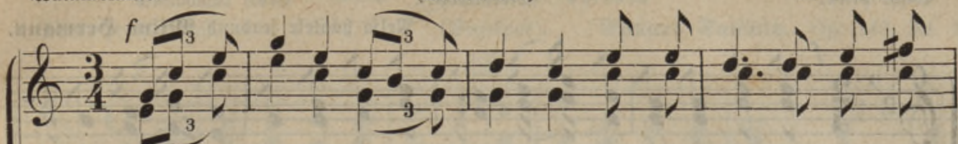
keer-leb lä-bi lu-ha läi-ki-wa! Ja siis hüüdke al-la or-gu: } I-lus
läik'-wad met-sas wir-wen-du-se-ga! Ja siis hüüdke õisk'des met-sa: }

ff

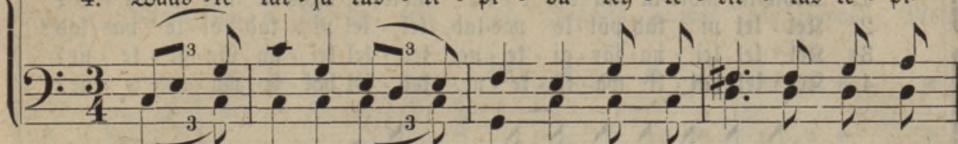
o-led, i-sa-maa, i-lus o-led, i-sa-maa! Dr. **M. Weske.**

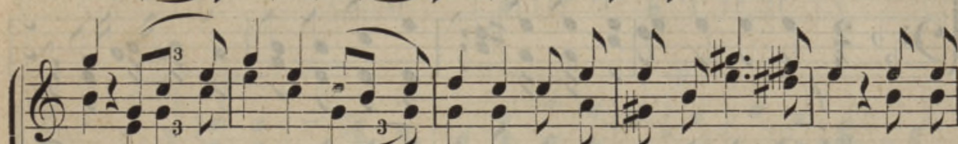
55. Ilus oled, isamaa!

Waimustatud. (Meestekoor). A. Klauwell.

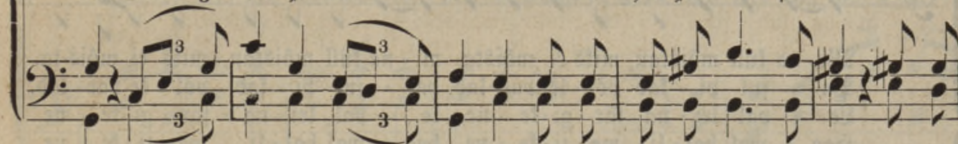

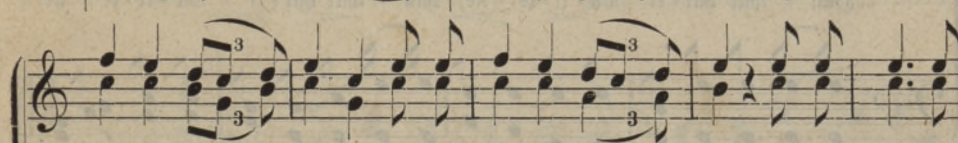
3. Waad'=ke roh=ke ru=kis, häl=lib uh=ke nur=me nõl=wa=
4. Waad'=ke kar=ja lus=ti=pi=du leh=te=rik=kas le=pi=

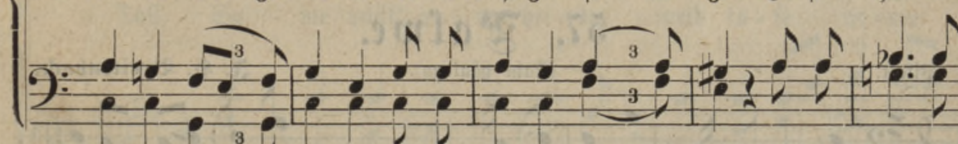

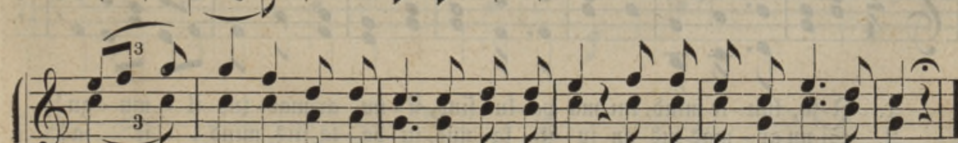
del! Tõu=u=wi=li tõo=tab an=da roh=ket saa=ke sü=gi=sel. Wil=ja=
kus! Kuul=ge kar=ja=las=te lau=lu was=tu helk=jas wõ=si=kus! Waad'ke

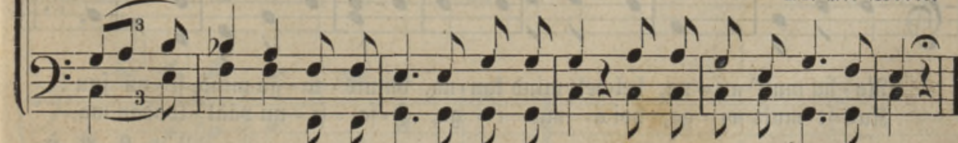
puu=de oks=te ot=sas hiilg'wad an=ded i=lu=ga! Ja siis hüüd=ke
ku=da kõr=gel wõlwil tae=was helgib si=na=ga! Ja siis hüüd=ke

ü=le nur=me: } I=lus o=led, i=sa=maa, i=lus o=led, i=sa=maa!
tae=wa poo=le: }

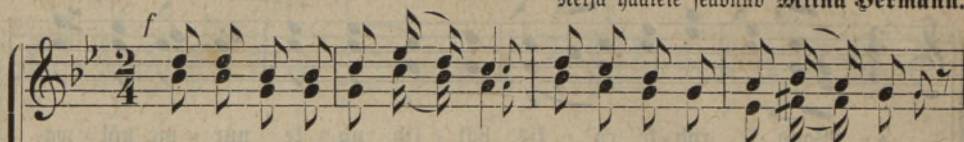
Dr. M. Weske.
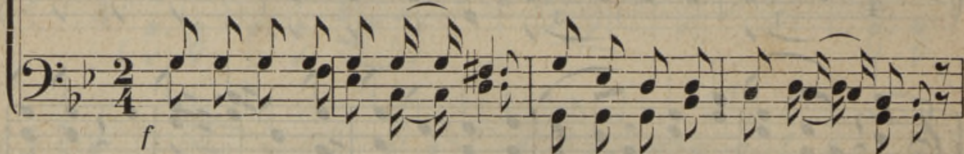

56. Mõista!

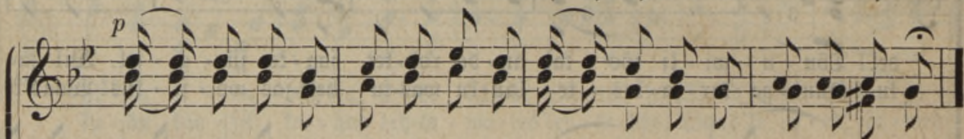
Wähe pikka. (Meestekoor). Eesti rahwawiis.

Nelja häälele ſeadnud **Miina Hermann.**

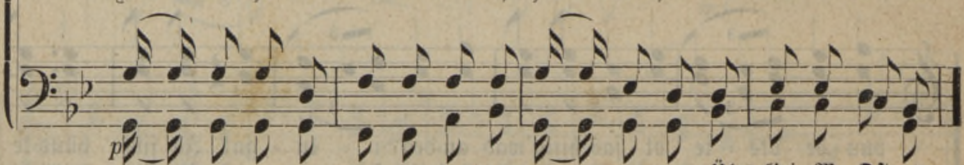

1. Mõis=ta, mõis=ta mu õ = e = ke, mõis=ta, mõis=ta mu õ = e = ke?
2. Kel = lel pi = kad põl = le pae=lad, kel = lel pi = kad põl = le pae = lad?
3. Kel = lel lei = na= ſär = gi = ke = ne, kel = lel lei = na ſär = gi = ke = ne?
4. Kel = lel hal = li wa = ti = ke = ne, kel = lel hal = li wa = ti = ke = ne?

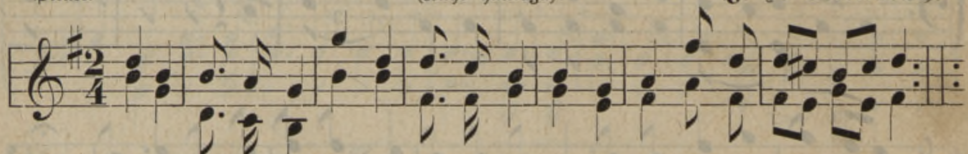

Mi = na küll mõistan, miks ei mõista, mi = na küll mõistan, miks ei mõis=ta.
Pa = jul pi = kad põl = le pae=lad, pa = jul pi = kad põl = le pae = lad.
Le = pal lei = na = ſär = gi=ke = ne, le = pal lei = na = ſär = gi=ke = ne.
Haa = wal hal = li wa = ti=ke = ne, haa = wal hal = li wa = ti = ke = ne.

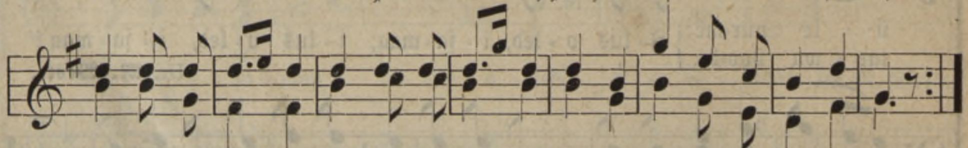

Üles kirj. **M. Oſtrow.**

57. Palwe.

Pikalt. (Kahe häälega). **J. H. Breitenbach.**

1. J=ſa, kuu = le mind, kui ma pa = lun ſind, ſi = nu ar=mas = tus il = mu = gu!
2. Si=nu ar = mas=tus on ju ik = ka uus, ju = ha = ta ſiis mind i = ſe ſa!

Ra = hu mull' an = na, hel=delt mind kan = na, õn=nis = ta = gu mind, ſi = nu ſuu!
Kait=ſe mult wi = ga, hoi=a mu i = ga, J = ſa, ſi = nu pääl' loodan ma.

Ü. p. K. A. H.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 7. Сентября 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

58. Palwe laul.

Pikalt ja südamest. (Segakoor). **Eduard Tauwitz.** Op. 143. Nr. 1.

p mf

Meid hoi = a hä = da eest, oh Js=sand Ju=mal tae = was! Meid

p mf

p

kait = se köi = ges wae=was, wii lä = bi maast ja weest! Oh Jee=sus, Js = sa

mf

Tall, Sa me pääl' ar = mu hei = da, meid la = se ar = mu

lei = da, kes o = lid ris = ti all.

Ü. p. K. A. H.

59. Rahuline meel.

Parajalt. (Segakoor). **Eduard Tauwitz.** Op. 143. Nr. 3.

1. Kui ma noor ja meel mul rõõmus, et see nii, see on ka
2. Kui kõik läh'wad põl = lu pää = le wil = ja sin = na ko = gu=

hää; kui ma rää=gin, kui ma lau=lan, eks ehk ik = ka nõn = da
ma, siis ka mi = ma tun=nen rõõ=mu, pa = re = mat ei e = = lust

jää. Kui ka ke = wa = de on läi = nud, ei ma näin'd, kuis tu = li see, nõn = da
saa. Õn = ne = lik, kes noorel e = al tub = li = dust on omandan'd, õn = ne=

siis ma jään ka ra - hul', kui läin'd su = wi lõ = pu = le, nõn=da
lik, kes wa = nal põl=wel noore põl=we rõõ=mu saan'd, õn = ne=

siis ma jään ka ra-hul, kui läin'd, su-wi lõ-pu-le.
lik, kes wa-nal põlwel noo-re põlwe rõõ-mu saan'd.

Hoffmann v. Fallerslebeni järele K. A. H.

60. Õhtul.

Õrnalt. (Segakoor). **Karl Appel.** Op. 56. Nr. 4.

1. Nüüd kõr-gel mä-e rin-nal mets läi-nud wa-ga-seks ja wäl-jal põl-lu pin-nal läin'd he-lid wä-hes-teks.
2. Weel ai-nult o-ja ta-sa all o-rus wu-li-seb, ta pa-jul' ü-le aa-sa kui u-ne-lau-lu teeb.
3. Ja wiimsed lin-nud läe-wad pea pes-sa ra-hu-le; oh tee, et sil-mad näe-wad ka ra-hu, hin-ge-ke.

Fr. Oser'i järel K. A. H.

61. Laulatamise laul.

Andante. (Segakoor). D. F. E. Auber.

p

Issand, me Ju = mal, oh ar = mu hal = lik, kuu = le me pal = wet

mf

mei = e pal = wet ar = mu = ga, õn = nis = ta se = da paa = = ri

hel = dest', et su tee = del, su tee = del kön = niks ta. Ju = ha = ta

neid, saa = da neid ik = ka, et ne = mad si = = nu lap = seks

jääk=si=wad. Issand, me Ju=mal, oh ar=mu hal=lik, kuu=le

p

pal=wet, me palwet armu=ga! Kuu=le me palwet, kuu=le me pal==wet!

Ü. p. K. A. H.

62. Armas isamaa.

Parajalt ja südamest. (Segakoor soprani ja tenori soologa). K. A. Hermann.
11. IX. 1887.

1. Mi=nu ar=mas i=sa=maa, sul=le o=len and=nud en=da! Si=nu
2. Si=nu metsad, si=nu maad, si=nu männad, kuu=sed, ka=sed mi=nul

ka=suks kut=su=da püü=an töö=le õ=de, wen=da. Na=gu
mee=les möl=gu=wad, neist sa lau=lu luu=a la=sed. Si=nul

kau = nis õu = na = puu ko = su si = na, tu = gew, truu! Si = nu
o = rud, si = nul mäed, si = nul töödeks wirgad käed! Wäi = ke,

tüt = red, po = jad ka min = gu i = lul õit = se = ma!
waik = ne o = led sa, siis = gi hüü = an mõ = nu = ga:

f Sopran, üksik.

1—2. I = sa = maa, i = sa = maa, mul = le kal = lis o = led

Koor. *p* *mf*

1—2. I = sa = maa, i = sa = maa,

p *mf*

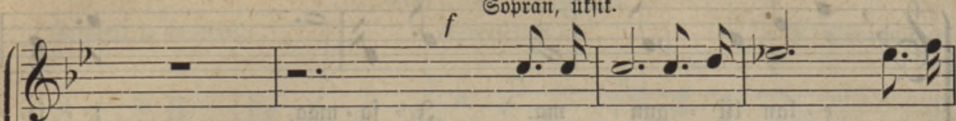
sa, *f* Tenor, üksik. i = sa = maa, i = sa = maa, mul = le

p *p* *mf*

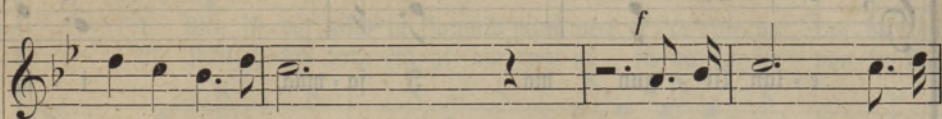
mul = le kal = lis o = led sa! I = sa = maa, i = sa = maa,

p *p* *mf*

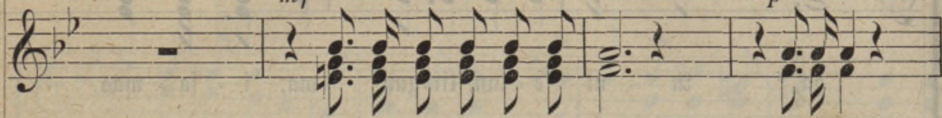
Sopran, üksik.

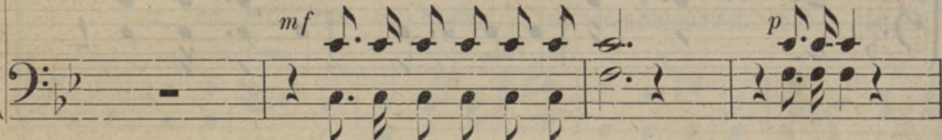
I - sa - maa, sul - le ma, sul - le

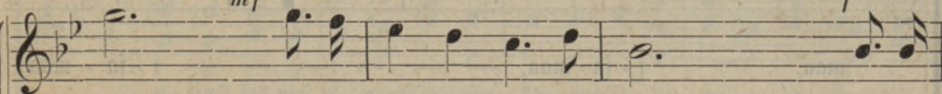

kal - lis o - led sa! Sul - le ma, sul - le

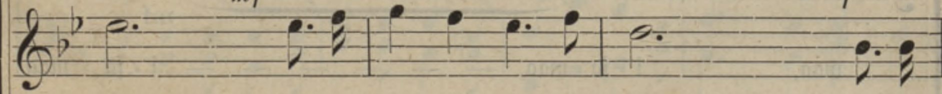

mul - le kal - lis o - led sa! Sul-le ma,

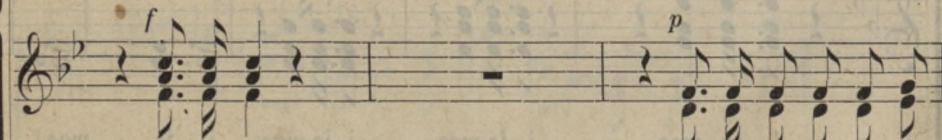

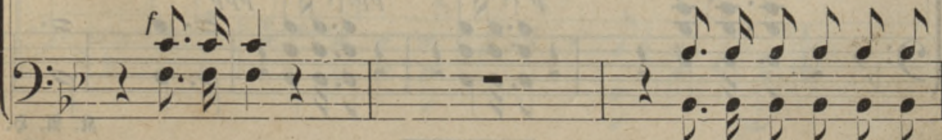
ma lau - lan lõ - bu kee - le - ga, ku - ni

ma lau - lan lõ - bu kee - le - ga, ku - ni

sul - le ma lau-lan lõ - bu kee - le-

e = lan lii = gun ma. I = ſa = maa, i = ſa=

e = lan lii = gun ma. I = ſa = maa, i = ſa=

mf p

ga, ku = ni e = lan, lii=gun ma, i = ſa = maa,

mf p

mf

maa, i = ſa = maa, — — — — — — i = ſa = maa!

maa, i = ſa = maa, — — — — — — i = ſa = maa!

mf

mf p pp ppp

i = ſa = maa, i = ſa=maa, i=ſa=maa, i = ſa = maa!

mf p pp ppp

K. A. H.

63. Wangis.

Parajalt ja südamest. (Meestekoor.) F. Säbelmann.

1. Mu sü = da, miks sa sun=nid mind weel ik = ka sin = na ran = da, kust saa = tus kar = milt las=kis mind nii kau = gel' ä = ra kan = da? Kes o = lin? kes ma o = len nüüd? Sa, kõr=gem, se = da te = ad! Kas põu = es a = sus õi = ge püüd, töös, te = os o = li he = ad?

2. Küll ih = kab prae = gu = gi mu meel ja sü = da ko = ju poo = le; kas te = da kord saan nä = ha weel, see, wä=gew, jääb su hoo = le. Silm, sa wõid waata ü = le wee, ja sü = da, sa wõid oo = ta: Kuid kin = ni jääb mull' ko = du tee; ma siis = gi ta = han loo = ta.

A. Mohrfeldt.

64. Lahkumine.

Parajalt. (Meestekoor). F. Säbelmann.

1. Meil rõõ-mu-päew on lõp-mas, siis Ju-ma-la-ga nüüd! Öö
2. Kui ü-hen-dus ja lah-kus meid kok-ku hei-da-wad, siis

on ju wõi-must wõt-mas, sest lah-kun, arm-sam hüüd.
rõõm ja lõ-bu roh-kus meid jäl-le köi-da-wad.

65. Ootel.

Parajalt. (Segakoor.) Soome rahwawiis
Seadnud R. Faltin.

p

1. Oo-tan, oo-tan o-ma ko-du lin-nast suhk-ru-sai-a-
2. Maanteel wankri warin kuulda, kuid ei wa-rin lä-he-
3. Nii ju mõ-ni magus loo-tus pet-nud mind on tih-ti-

p f cresc.

ga; oo-tes i-ga-waks mul lä-heb, õu-e jooksen waa-ta-ma.
ne; uu-est' warin, uu-est' mürin, uu-est' ka-ob kau-ge-le.
gi; kui ei us-ku tas-se kao-ta, loo-dan oo-tan sur-ma-ni.

M. J. Eisen.

66. Lahkumiseks.

Pikalt ja haledasti. (Meestekoor.) **P. Waher.**

p — mf — p

1. Jää Ju-ma-la-ga, ar-mas wend! Tund lah-ku - mi - seks hüüdnud. Sa röö-mus nii kui
2. Jää Ju-ma-la-ga, wen-na - ke! Sind meeles ta-ham' kan - da. Sull' o - ma sõp - rust

f — Rutem. p — mf

mu - res end meil' sõb - raks an - da püüdnud. Nüüd Ju - ma - la - ga jät - mi - sel kätt
kind - las-ti ka kau - gel' ü - hes an - da. Oh mõt-le si - na a - la - ti ka

f

soo - jalt pi - gis - ta - me sull', ka klaa - sa tõs-tes hüü-a-me, ja ü-hel meelel
mei - e pää - le lah - kes-ti, nüüd „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „

ff

lau - la - me: Wend N. N. e - la - gu! Wend N. N. e - la - gu!

Wend N. N. e-la - gu! Wend N. N. e - la - gu!

P. Waher.

67. Minu ſüda.

Tundmuſega. (Meestekoor.) **P. Waher.**

1. Mi - nu ſü - da, ä - ra jõ - gi o - le ſa,
2. 〃 〃 〃 〃 〃 〃 me - ri 〃 〃 〃
3. 〃 〃 〃 〃 o - le, õh - kaw lil - le - ke,
4. 〃 〃 〃 〃 〃 〃 waik-ſik met - ſa maa,

mis ſääl ik - ka woo - lab mu - re mü - ri - na, mis ſääl ik - ka
〃 〃 kõr - ges laen - tes ko - hab ra - hu - ta, 〃 〃 kõr - ges
〃 〃 nii - dus, o - - rus õit - ſeb puh - tas - te, 〃 〃 nii - dus,
〃 〃 ik - ka ſei - ſab ra - has rii - u - ta, 〃 〃 ik - ka

woo-lab, mu - re mü - ri - na.
laen-tes, ko - hab ra - hu - ta.
o - rus, õit - ſeb puh-tas-te.
ſei - ſab, ra - hus rii - u - ta.

A. Reinwald.

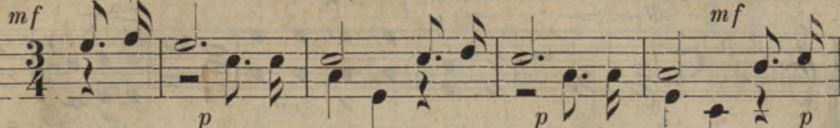
Дозволено Цензурою. Дерптъ, 26. Сентября 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

68. Waigistus.

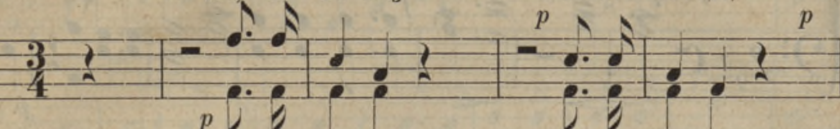
K. A. Hermann.

Õrnasti. (Meestekoor.) 2. X. 1887.

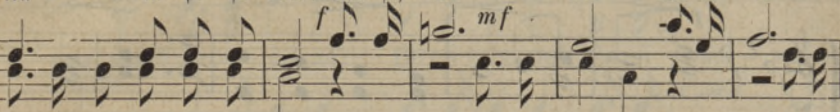
1. Miks sa lei - - - nad, lil - le - ke - - - - ne, wa - lad
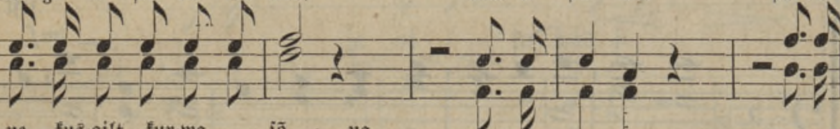

1. Miks sa lei - nad, lil - le - ke - ne,
2. Wih - ma - wa - lang warsti käi - nud,

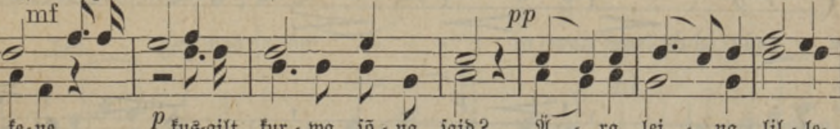
wa - - - lu pi - sa - raid? Kas sa, kau - - - nis kan - ni - ke - -

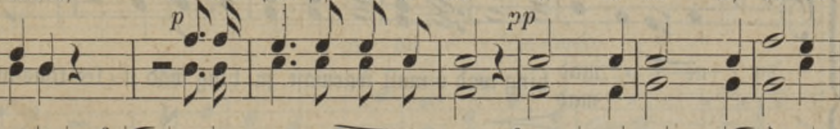
wa - lad wa - lu - pi - sa - raid? Kas sa, kau - nis kan - ni -
til - ga - ke - sed kui - wa - nud, wars - ti pil - wed pak - ku

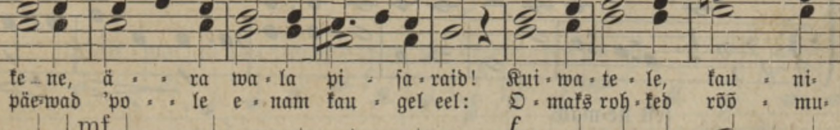
- - - ne, kus - gilt kur - wa sõ - na

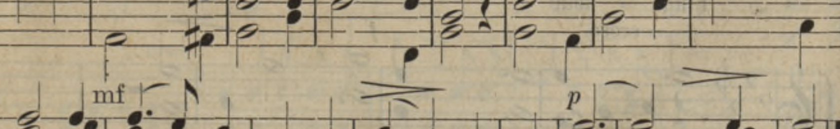

ke - ne, kus - gilt kur - wa sõ - na said? Ä - ra lei - na, lil - le -
läinud, tae - was päik - sest täi - de - tud. Ä - ra nu - ta, õn - ne -

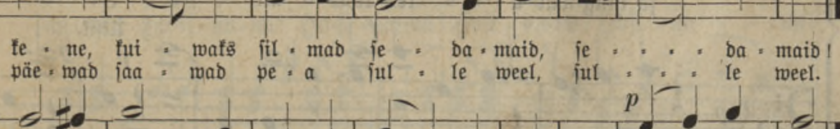

ke - ne, ä - - ra wa - la pi - sa - raid! Kui - wa - te - le, kau - ni -
päe - wad 'po - - le e - nam kau - gel eel: O - maks roh - ked röö - mu -

ke - ne, kui - waks sil - mad se - da - maid, se - - - - da - maid!
päe - wad saa - wad pe - a sul - le weel, sul - - - le weel.

J. Bergmann.

69. Õndsad.

Parajalt pikka. (Segakoor surnute pühaks.) **Christ. Heinr. Rinck** (1770–1846).

p f

Õnd - sad, õnd - sad, õnd-sad on, kes tae-wa pä-ri-wad! Õnd - sad,

p f p

p

õnd - sad, õnd - sad on, kes tae - wa pä - ri - wad, sest

sest ne - -

mf

ja

ne - - mad hing'wad o-mast waewast ja hing'wad ü - les-tõus-mi-seks,

- - - - - - mad

p

p

sest ne-mad

hing' - wad

cresc. f

ja hing'wad ü - - les-tõus - mi - seks! Ja ra - - hus

üksik.

f p

ja hing'wad ü - les-tõus-mi-seks! ja ra-hus

ja ra = = hus

p Koor. *pp*

hing'wad nad, ja ra = hus hing'wad nad, lah = ti maa = il = ma

p Koor. *pp*

cresc. *mf* *f* *mf*

wae = wast! Ho = si = an = na! Ho = si = an = na! Ho = si = an = na! Kõik

f

ja oo = = ta = wad

hin = ga = wad ja oo = = = = = ta = wad suurt pü = ha = päe = wa

mf

ja oo = = ta = wad

pf *f* *pf*

tu = le = wat, ja oo = ta = wad suurt pü = ha = päe = wa tu = le = wat. Ho = si =

f *pf* *f* *pf*

cresc. *ff*

an = na! Ho = si = an = na! Ho = si = an = na! Hosi = an = na! Hosi = an = = na!

ff

70. Jõulu laul.

Õrnalt. (Segakoor.) Rahwawiis 15. aastasajast.

Seadnud **Mich. Prätorius** (1571—1621.)

mf *p* *mf*

1. Üks roo-si-ke on tõusnud küll juu-rest el - - li - kust, kui wa-ne-
2. Ju se - da roo-si mei-le Je - sa - jas kuu - lu - tas, ta neitsi-
3. Sind pa-lu-me, oh Js-sand, sa kõi-ge ar - mu kaew, see lap-se

p *p*

mad meil' laulnud, ta tu - li Jes - - se soust ja tõi meil' lil-lek-se
li-kult puhtalt Mari - a sün - - ni-tas; see o - li Js-sa nõuu,
wa-lu lä-bi, mis o-li te - - - ma waew, meid ai-ta hel-des-ti,

p dim.

kesk tal-wel kül-mal a - jal, kesk pi - - me - du - ses ööl.
et Poeg on il - ma tul - nud, kes meid on lu - nas-tand.
et saa - me te-ma o - maks, ta hoo - neks lah - kes - ti.

1. kesk pi-me-du - - ses ööl.
2. kes meid on lu - - nas - tand.
3. ta hoo-neks lah - kes - ti.

71. Waswates.

Õrnalt. (Meestekoor. Serenade). Miina Hermann.

1. Ta = sa, ta = sa, tuu = le = ke = ne! Ä = ra = tad mul arm = sa = ma!
2. Si = li = ta tal pa = let õr = nalt, wii tall' ter = wist mi = nu poolt!
3. Ta = sa, ta = sa, tuu = le = ke = ne! Nüüd wist und ta nä = ge = mas.

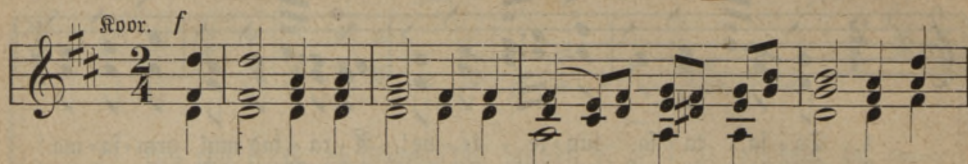
Küll ta wä = sind päe = wa = töö = dest ui = nus hil = ja ma = ga = ma.
Kui ka ras = ked e = lu mu = red, tae = wa = i = sa kan = nab hoolt.
Sü = da, miks nii wal = jult tuk = sud? Koit on kau = gel ku = ma = mas.

1—3. Ta = sa, ta = sa, ta = sa, ta = sa tuu = le = ke. Ta = sa, ta = sa, ta = sa, ta = sa tuu = le = ke.

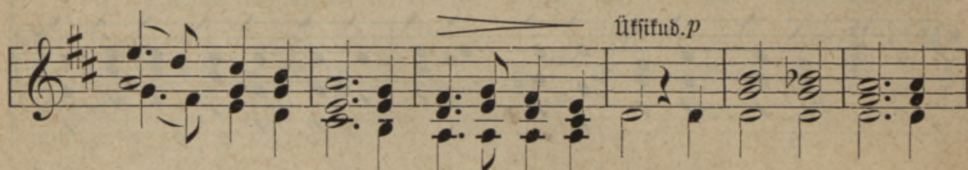
Anna Haawa.

72. Jõuluks.

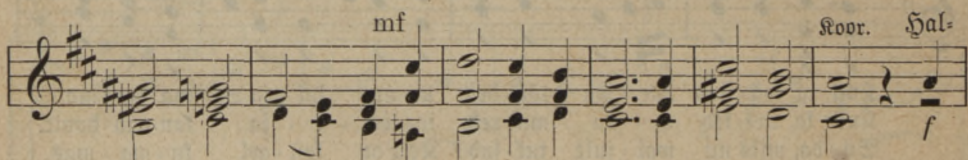
Rõõmsasti. (Kas kolme lapse wõi kolme mehe häälega, wõi ka soprani, alti ning bassi häälega laulda). **K. A. Hermann.** 1. XII. 1875.

Oh rõõ = mu, oh rõõ=mu, meil' Kris = tus on sün=dind, oh

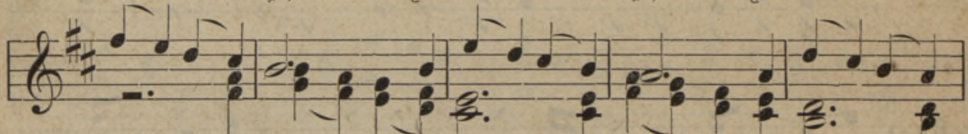

rõõ = mu, oh hüüd, ta mei = e wen=naks sai! Jah tä = nn ol = gu

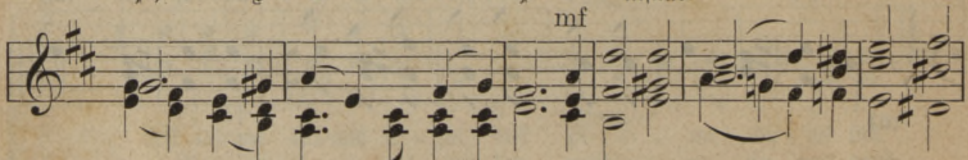

Ju = ma = la = le, et an = dis ta mei = le rõõ = mus = tust.

= = = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = =

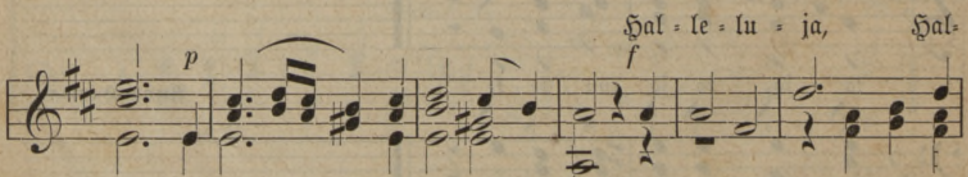

Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, Hal=

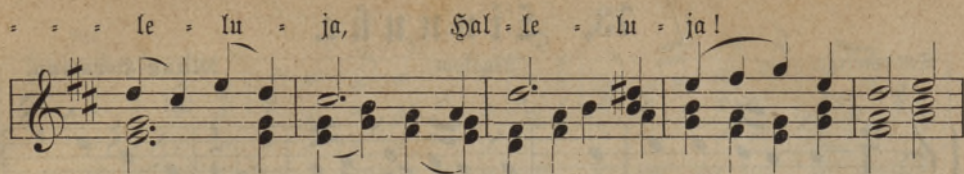
= = = ja, Hal = le - = lu = ja! Üksikud.

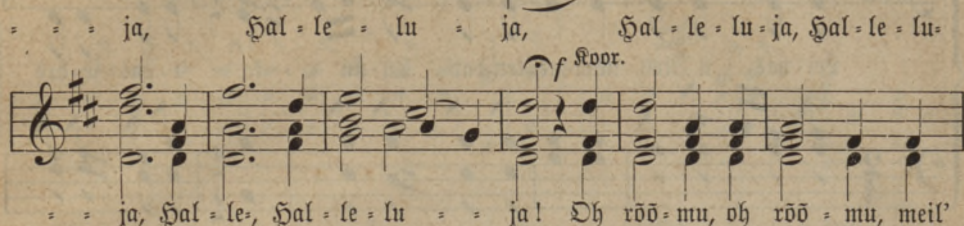

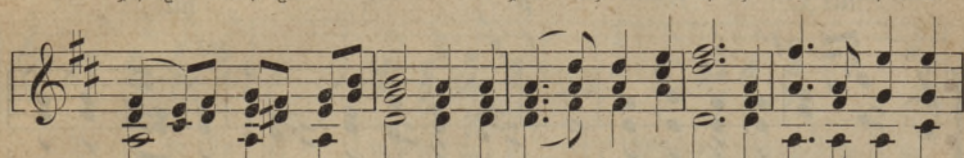

= = = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja! Ta il = ma tu = = li Bet = lem=

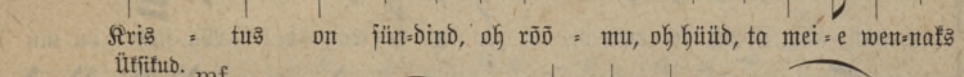

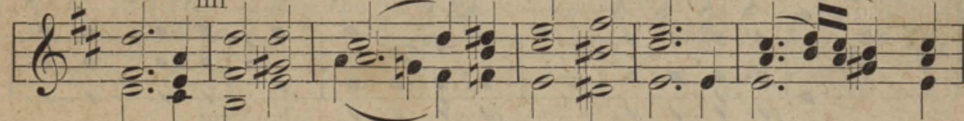

= = = mas ning ma = = gas sõi = me sees. Hal = le = lu=

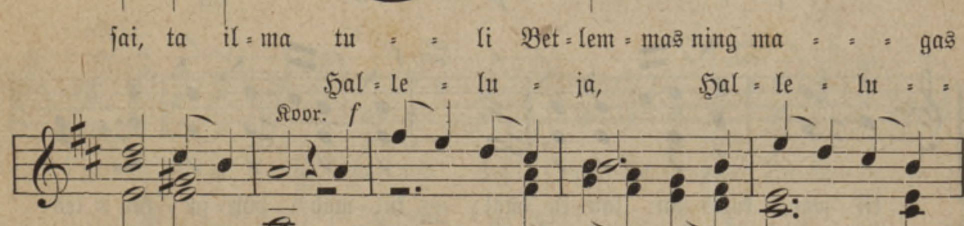

- - - le - lu - ja, Hal - le - lu - ja!

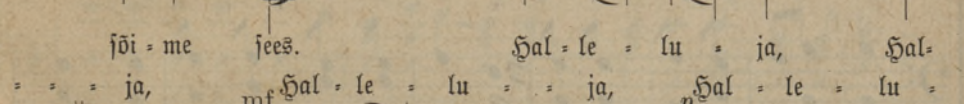

- - - ja, Hal - le - lu - ja, Hal - le - lu - ja, Hal - le - lu-
f Koor.
- - ja, Hal - le-, Hal - le - lu - - ja! Oh rõõ - mu, oh rõõ - mu, meil'

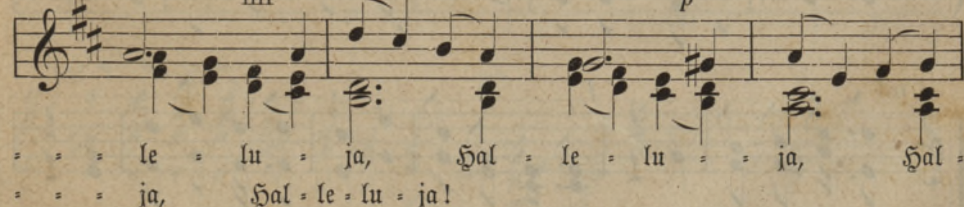

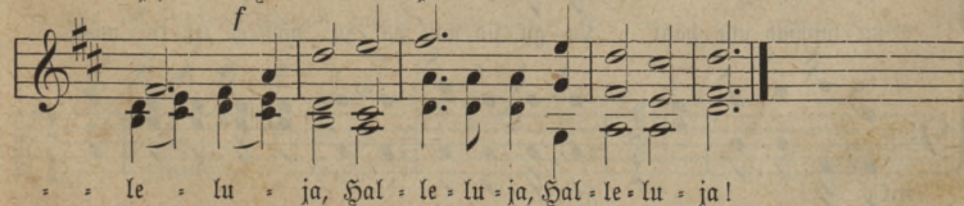

Kris - tus on sün-dind, oh rõõ - mu, oh hüüd, ta mei - e wen-naks
Üksikud. mf

sai, ta il - ma tu - - li Bet - lem - mas ning ma - - - gas
Hal - le - lu - ja, Hal - le - lu - -
Koor. f
sõi - me sees. Hal - le - lu - ja, Hal-

- - - ja, mf Hal - le - lu - - ja, p Hal - le - lu -

- - - le - lu - ja, Hal - le - lu - - ja, Hal -
- - - ja, Hal - le - lu - ja!

f
- - le - lu - ja, Hal - le - lu - ja, Hal - le - lu - ja!

73. Linnuke.

Tundmusega. (Segakoor). **Miina Hermann.**

Lei-nas ü-le nõm-me len-dab lin-nu - - ke, i-gat-se-des hüü-ab: „Jõu-a, ke-wa-de, jõu-a, ke-wa-de!“ Wä-sind on mu tii-wad, kurw mu lau-lu hääl; kül-mad põh-ja-tuu-led pu-hu-wad mu pääl'. Lu-gu-sid mul pal-ju põu-es lii-ku-mas,

mf
tu=hat lah=ket lau=lu rin=nus hel=ju=mas. Ke=wa=de, kus wii=bid?
mf f

mf p mf
Tu=le, tu=le sa, tu=le, tu=le sa! Mui=du lin=nu=ke=ne,
mf p mf

ritard. p mf
pe=an su=re=ma. Lei=nas ü=le nõm=me len=dab lin=nu=ke, —
p mf

mf p pp
pea ehk sur=mal hin=gab, wai=kib wii=ma=te. —

Anna Haawa.

mf p pp

74. Suwi ja ta mälestus.

Kergesti. (Segakoor). K. A. Hermann.

10. X. 1887.

Üksikud. *pp* *mf*

Kui lä - hen, kui lä-hen käi-ma wai-nu-te pääl,

kui hakkab laulma metsas mu hääl, oh põh-ja - tus - ti rõõ-mu ja lus - ti

tun-neb küll sü - da mul sääl; kui on ju wai-nud lu-mel ja jääl,

kui lõp-nud laul-mast metsas mu hääl, möt - len ma lah - kes - ti

mf Koor. f

kõi-ge see pääl' — — — — Küll wõin ma tal-la-ta, küll kõr-wa

mf

Üksikud.

p

kal-la-ta, küll mõ-nu mal-la-ta mu-ru-del sääl! Kui lä-hen,

Koor.

mf

kui lä-hen käi-ma wai-nu-te pääl, kui hak-kab laul-ma met-sas mu hääl,

Koor.

mf

p f

oh põh-ja-tus-ti rõõ-mu ja lus-ti tun-neb küll sü-da mul sääl;

f

mf

kui on ju wai=nud lu=mel ja jääl, kui lõpnud laulmast metsas mu hääl,

mõt = len ma lah = kes = ti kõi = ge see pääl' — — jah!

mf Tenor, üksik. p mf

Kui tul=nud su=wi, teen häält kui tu=wi, siis on mul hu=wi mu=ru=del sääl;

p

Lalla, lalla, lalla, lalla, lalla, lalla, lal=lal=la!

p

mf p mf

Koor.

kui tul=nud su=wi, teen häält kui tuwi, siis on mul huwi mu=ru=del sääl.

mf p mf

K. A. H.

Дозолено Цензурою. Дерптъ, 19. Октября 1887 г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega Tartus.

75. Lauljate marss.

Nii laulda, et iga sammu kohta üks weerand-nooti tuleb.

(Meestekoor.)

K. A. Hermann.
15. VII. 1887.

Koor.

Rü-hi-me rän-da-ma, kar-ga-me kõn-di-ma, lä-he-me selt-sis kõik lõ-bu-le laul-ma; rü-hi-me rän-da-ma, kar-ga-me kõn-di-ma, lä-he-me selt-sis kõik lõ-bu-le laul-ma.

Solo.

Aeg ar-mas mei-le leh-wi-tab, aeg ar-mas leh-wi-tab, meil'

Aeg ar-mas leh-wi-tab,

Koor.

f

noo=rus=ram=mu o = faks saab, meil' rammu o=faks saab. Rü=hi = me

meil' ram=mu o = faks saab

f

mf

rän = da = ma, kar = ga = me kõn = = = di = ma, lä = he = me

mf

f

laul = ma, lä = he = me kõik, lä = he = me kõik, lä = he = me kõik, lä = he = me

f

Solo. f

kõik. Kõ = la = gu hääl meil rõõm = sas = ti, kau=nis = ti ü = = le

maa, täis wa = la = gu sü = da = med wai=mus=tu = se = ga, täis wa = la=

Koor. *f*

gu sü = da = med wai=mus=tu = se = ga.

mf

Kui mü = ris = =

mf

Koor.

f

Kui mü = = = = ris=

me rin = nast käi = gu he = li,

f

tus, kui mü = = ris = tus me rin = nast käi = = gu he = li, et

tus,

f

et wä = = = = ri=

sest was = ta mets ja wä = li.

ff

wä = ri = seb sest mets ja wä = li. Jah lä = = he=

seb.

me, lä = he = me kõik, lä = he = me kõik, lä = he = me kõik, lä = he = me kõik, lä = he=

me kõik, lä = he = me kõik, lä = he = me kõik! Rühime rän = da = ma, kar=ga=me

kõn = di = ma, lä = he = me selt=sis kõik lõ = bu = le laul = ma, rü = hi = me

rän = da = ma, kar=ga=me kõn = di = ma, lä = he = me selt=sis kõik lõ = bu = le

mf Solo.

laul = = ma. Küll o = leks meil' siis kurb = lik meel, küll o = leks

Küll o = leks kurb = lik

mf

Solo.

kurb=lik meel, kui ei wõi laul = da mei = e keel, kui ei wõi

meel kui ei wõi laul = da

p

laul = da keel, siis nuk=ralt nur=gas is = tu = me, siis sei = sab no = rus pää, siis

keel,

p

mf

mf

f Koor.

tuk = sub tui=malt we = re = ke, siis tu = ju 'po = le hää. Ei pe = a nii

f

sün = di = ma, ei rau = ge = ma jõud, 'po = le ju lau = lu = de põud, pa = ne = me

Mü = ra = gu ja kä = ra = gu,

ff

kok = ku kõik nõuud! Kui mü = = = = ris = tus me

Mü = ra = gu, kä = ra = gu,

ff

lak = su = gu ja rak = su = gu, mü = ra = gu ja

rin = nust käi = gu he = = li, et wä = = = = = ri = =

lak = su = gu, rak = su = gu, mü = ra = gu,

kä = ra = gu, lak = su = gu ja rak = su = gu!

f

seb sest was = ta mets ja wä = = = li! (Solo) Jah

kä = ra = gu, lak = su = gu, rak = su = gu!

Koor.

Koor.

ränd-da-me ja lau-la-me, jah la-se-me ja lau-la-me,
Rän-da-me, len-da-me, la-se-me, lau-la-me

ik-ka rõõm-sa, ik-ka rõõm-sa, ik-ka rõõm-sa mee-le-ga.

K. A. H.

76. Jõulu rõõm.

Rõõmsalt, aga parajalt. (Segakoor). **K. A. Hermann.** 21. X. 1887.

Oh õis-ka, maa-ilm, rõõ-mus-ta,
Oh rut-ta sin-na, i-ni-me,

Oh õis-ka, maailm, rõõ-mus-ta, — — — — — — — sind
Oh rut-ta sin-na, i-ni-ne, — — — — — — — ning

sind Je-sus tu-leb waa-ta-ma, nüüd
ning as-tu te-ma sõi-me-le, küll

Je-sus tu-leb waa-ta-ma, nüüd sõi-mes lau-das ma-gab ta, —
as-tu te-ma sõi-me-le, küll a-la-tuks on saa-nud ta, —

sõi = mes lau = das ma=gab ta, kes kõi = ge as = ja te = gi = ja.
a = la = tuks on saa=nud ta et ü = len=da=tud saaksid sa. Eks

— — — — — — — kes kõi=ge as = = ja te = = gi = ja.
— — — — — — — et ü=len=da = tud saak = sid sa.

ta nüüd si = nu wennaks saa, jah o = le rõõ = mus, il = = = ma = maa!

77. Õhtul.

Waikselt ja mahedalt. (Kolme häälega.) J. F. Reichardt.

1. Ju õh = tu kel=lad hüüdwad meid u = ne ra = hu = le; waat' linnud waikselt püüdwad ju aa = salt nur=me = le.
2. Oh tu = le, waikne ra = hu ka mei=e ma=jas = se, et pa=ha sin=na'p ma = hu, mis si = nu was=ta = ne!
3. Nii lõ = pe = ta kõik waewa, mis päe=wa nä = gi = me, ja wii meid wiimaks tae = wa, kui il = mast lah=ku = me. —

1. ja 2. salm N. Mülleri järele, 3. salm —bb—.

78. Elu rõõm.

Magyari (Ungari) wiis.

Lõbusalt ja lahkelt. (Segakoor). Komp. **Marton Jozsef.** Sdn. **K. A. H.**

mf

1. Lau-la lah-kelt, kee-le-ke-ne, rõõ-mus ol-les e-lu-teel!
2. Sind ei ras-kus al-la su-ru, sind ei e-lu eh-ma-ta:

mf

Mõl-gu ma-he, mee-le-ke-ne, aeg on il-mas ar-mas weel!
Rõõ-mu teeb sull' mets ja mu-ru, rõõ-mu puu ja põõ-sas ka,

Weel sull' paistab sel-gelt päi-ke, weel sull' taewas nae-ra-tab.
rõõ-mu su-wi, rõõ-mu ta-li, sü-gi-se ja ke-wa-de.

Ei sind äh-war-da weel äi-ke, lõ-bust hing sul ko-su saab.
Tuu-mas tõ-de, nä-gus na-li an-nab arm-sust e-lu-le.

K. A. H.

79. Tähed.

Armsalt. (Meestekoor). G. A. Kölla.

K. A. H.

80. Kui sa kuulsid?

Tõsiselt. (Meestekoor). K. A. Hermann.
21. X. 1887.

kui ſa nä = gid lil = le õil=met tuul=de tõus=wat i = lu = ſat:
niis=keiſt nu = tu pi = ſa = ra = teſt lõh = na o = mal' i . me = des?

f *p*

mõt = = le = ſid ſa, mõt = le = ſid ſa ſiis, et i = ga
Põu = = e on kui, põu = e on kui hau = a põ = hi,

f *f*

hääl, kui tõu=ſis kand = le ſeeſt, rää = kis wä = ri = naſt, mis rõ = hus
ſü = da on kui kand = le keel, i = lu il = mu = tu = ſel, ik = ka

p

kee = led nut=ma wa = lu eeſt?
min=gu tõ = ſi = ſeks ſul meel!

L. Koidula.

81. Palwe.

Pühalikult. (Meestekoor). F. Säbelmann.

1. Hel - de Is - sa tae - wa sees, hei - da ar - mu mi - nu pääl'!
2. Mi - na o - len wäe-ti weel, kart - lik, kurb ja a - bi - ta;

Põl - wil seisan si - nu ees, tae - wa poo - le õh - kab hääl!
ei wõi käi-a õi - gel teel, kui sa mind ei a - wi - ta.

Wõ - ta mind nüüd kin - ni - ta - da, mi - nu wai-mu wal-gus - ta - da
Et ma wõiks sind au - us - ta - da, ü - le kõi - ge ar - mas - ta - da,

tae - wa - li - ku wai-mu-ga, ju - ma - li - ku an - de - ga.
wõ - ta, Issand, kuulda mind, kui ma laul-des kii - dan sind.

P. Ruubel.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 4. Ноября 1887 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

82. Looda ning armasta!

Õrnalt. (Meestekoor. Serenade.) **C. Braun.**

1. Loo - da üks - nes, waik - sel ööl ar - mas-tus on walw - sal tööl.
2. Hä - das, lei - nas nä - - e und, ku - da lööb sull' kuld - ne tund.
3. Kindlalt soo - jalt ar - - mas-ta, ei siis wae - ne o - - le sa.

Oo - ta, lä - heb möö - da pi - me; en - ne kui sul
Ei sa i - ga - wes - ti ka - o, ke - wa - de on
Waik - sel ar - mas - tu - se püü-ul e - lu kurb - tus

mõ - te uus, te - re - tab sind koi - du i - me, oo - ta,
li - gi - dal, eks siis lil - le - ka - te wa-o tae - wast
põ - ge - neb; i - lu, rõõm on hin - ges hüüul; ar - mas-

wal - wab ar - mas - tus, oo - ta, wal - wab ar - mas - tns.
ma - ha kau - nil a'al, tae - wast ma - ha kau - nil a'al.
ta, see i - met teeb, ar - mas - ta, see i - met teeb.

Scribe järele K. A. H.

83. Metsapiigad.

Jutustades. (Meestekoor.) Miina Hermann.

Pu = na = pal=gel poi = si = ke = ne õit = se = tu = lel ui = nu = mas.

Tasa ja pikemalt.

Met=sa = pii=gad wal=wa=mas hal=jal mu=rul män=gi=mas. Ta = sa hel=jub

lau = lu he = lin, ui = nu, ui = nu, ui = nu poi = si = ke! Lil = le lehk, kui

ma = gus see: Pikk sul eel weel e = lu = tee, pikk sul eel weel

Niisama kui alguses.

e = lu = tee! Üks tal pa = ni pär = ga pä = ha, tei = ne kand=le

kaen = las = se, kolmas ku = dus waikses = te u = ne wõr = ku sil = ma = le.

Anna Haawa.

84. Jõe ääres.

(Meestekoor). Fr. Saebelmann.

1. O = ja = ke = ne, ku = hu sõu = ad, ku = hu lan=ged, lai = ne = ke? Jõ = e=
2. Küll on õi = e = ke = ne i = lus, küll on kau=nis kal = da = ke, a = ga

ke, kas pe = a jõu = ad me = re lah = ke lai = nes = se? Mi = na
me = re woo=de wi = lus laks'wad lae = ned lah = kes = te. Me = res

nõu-an, mi-na sõu-an, lai-a me-re lai-nes-se; ku-hu sõu-an,
kan-nan mi-na lae-wa, kan-nan kau-nist ka-la-kest; me-rest tõu-sen

sin-na jõu-an, jõu-an kau-ni-kal-ju-le. O-ja-ke, siis kal-da
ü-les tae-wa, hüppan ma-ha pil-we-dest. Ei mul o-le seismist

kai-sul lõ-bus paik on pu-ha-ta: Wii-bi weel mu pal-we
o-jas, pe-a-tust ei me-res-gi: Il-ma i-sa kau-nis

pai-sul õi-e-kes-te hõl-mal-la!
ko-jas lii-gub e-lu kõi-gi-ti.

A. Piirikiwi.

85. Hommikune käik.

Parajalt ruttu. (Meestekoor.) **J. H. Lützel** (1823).

1. Kui ta = had rõõmsalt rän=na = ta, siis mi = ne päe=wa was = tu, sääl
2. Sääl ä = kist' öö = pik lõõ=rit = seb nüüd wõ = sal ro = he = li = sel, mäel

mf

mets on waikne kuld=ne ka, sääl õ = hul arm=sal as = = tu; lõ = o
o = rus ar = mast ka = ja teeb teel kõr=gel pil = we = li = = sel; koi=du

mf

mf

'po = le är=gand weel, o = ja ük = si hal = jal teel teeb wa = gas = ti
pu = na paistus ka, i = lu lee = gil nä = ha ta, kõik lau = lab siin

cresc. f rit.

hom = mist pal = = wet, teeb wa = gas = ti hom = mist pal = wet.
Loo = jal' kii = = tust, kõik lau = lab siin Loo = jal' kii = tust.

f

Em. Geibeli järele **K. A. H.**

86. Pühendan kõik kallile.

Õrnalt. (Segakoor.) **Miina Hermann.**

Mis sa no-pid, nei-u-ke-ne, mu-ru-maal-ta, mai-mu-ke?

Miks sa lau-lad õh-tu hil-ja? Waikind ju-ba lin-nu-ke. —

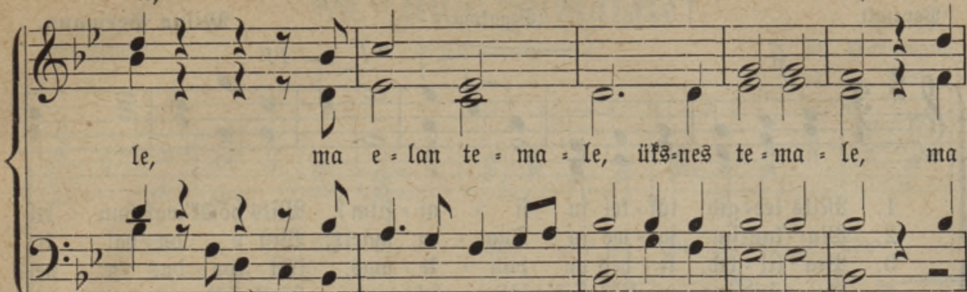
No-pin, no-pin õn-ne õi-si, pu-nun pär-jaks kal-li-le,

E-lan üks-nes te-ma-

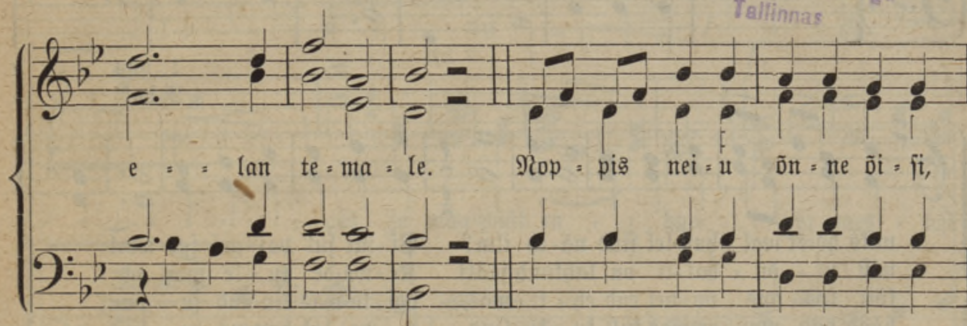
saa-dan tal-le tu-hat ter-wist, ma e-lan te-ma-

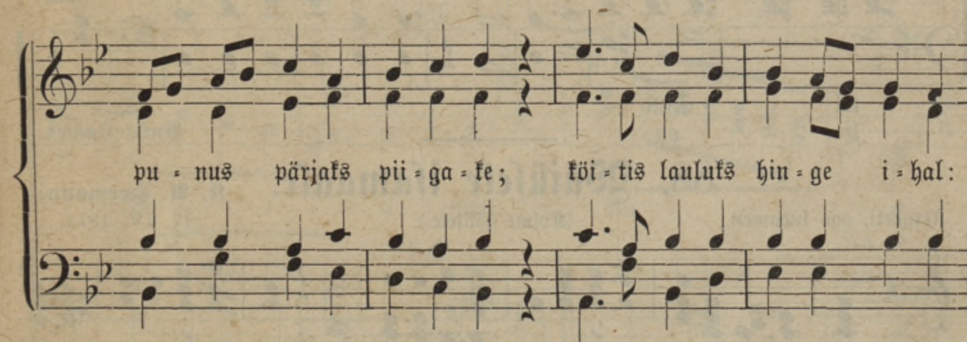
e-lan üks-nes te-ma-
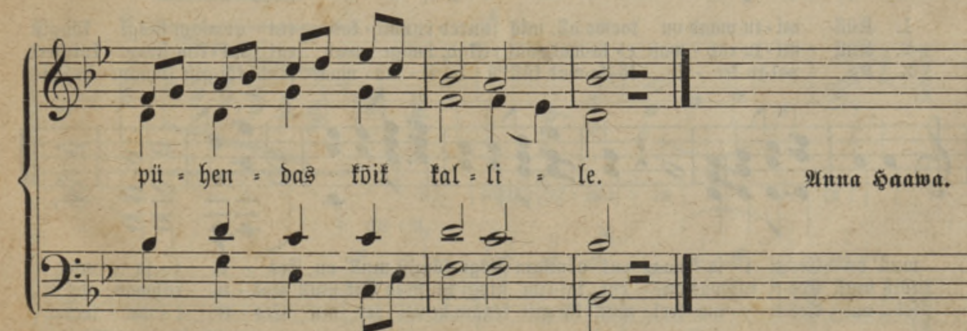
e-lan te-ma-

le, ma e = lan üks = nes te = ma = le,
le, ma e = lan te = ma = le, üks=nes te = ma = le, ma
le, ma e = lan te = = ma = le

e = = lan te = ma = le. Nop = pis nei = u õn = ne õi = si,
ma e = lan

pu = nus pärjaks pii = ga = ke; köi = tis lauluks hin = ge i = hal:

pü = hen = das kõik kal = li = le.

Anna Haawa.

87. Kewade.

Parajalt. (Segakoor.) Miina Hermann.

p *mf* *pp*

1. Miks lee-gib lõk-kel ſu ſi-ni-ſilm? Miks hõisk'wal huu-lel
2. Ma kuulſin ſar-we ju Taa-ra mäelt: Wiſt u-du-hal-li
3. Pea lil-led, le-hed on puh-ke-mas, kõik loo-dus õn-nel,
4. Kui nüüd ma waikiks ſiis lõh-keks rind. Hääd ööd, mu ar-mas!

1. huu - - - lel
2. hal - - - li

miks hõisk'wal huu-lel ſind nä-eb ilm? Pi-ſar ſul pal-gel ſul weel.
wiſt u-du-hal-li on lahkund ſäält. Ke-wa-de tu-le-mas on.
kõik loo-dus õn-nel end eh-ti-mas, hõi-ka-mas lin-nud ju puul.
hääd ööd mu ar-mas küll ku-ku-lind ä-ra-tab homme ju ſind.

Sind
on

Anna Haawa.

88. Wäikſele iſamaale.

K. A. Hermann.

Kergesti, aga südameſt. (Kolme häälele.) 17. IV. 1874.

1. Küll mi-tu maad on taewa all, mis ſuured ruumi-kad, ent armſam ſiisgi kõi-giſt
2. Küll mi-tu rah-waſt e-la-wad sääl rikkad, wä-ge-wad, ent kal-lim ſiisgi kui need
3. Ka pal-ju kee-li kõ-la-wad küll ü-le il-ma-maa, mull' kõi-giſt kenam he-li-

mull' on Ees-ti i-ſa-maa, ent armſam ſiisgi kõigiſt mull' on Ees-ti i-ſa-maa.
kõik mull' Ees-ti rahwas on, ent kal-lim ſiisgi kui need kõik mull' Ees-ti rahwas on.
ſeb mu Ees-ti e-ma-keel, mull' kõi-giſt kenam he-li-ſeb mu Ees-ti e-ma-keel.

A. Kurrikoff.

89. Auu Jumalale!

Wägewasti. (Segakoor jõuluks.) **K. A. Hermann.**
10. XI. 1887.

Au - u, au - u, auu ol - gu Ju - ma - la - le kõr - - -

- - - - - - - - - ges, ja maa pääl ra - - hu, i - ni - mes - test

he - - - - - - a meel. Au - - - - - - - - u,

Au - u,

au - - - - - - - - u, auu Ju - ma - la - - - le!

au - u,

90. Jumala abi.

Parajalt. (Segakoor igal ajal, aga iseäranis ka uuel aastal laulda.) J. Köspořer.

1. Ei maa pääl kör=rel ka = su, ei maa pääl kör=rel ka = su, mis
2. Kui sa ka hirmund wae = wast, kui sa ka hirmund wae = wast käid
3. Siis i = lu = sas = ti tär = kab, siis i = lu = sas = ti tär = kab sul

tae=wast märga'p saa, ei lil = le = ke = sel a = su, ei lil = le=
e = lusük = sin = da, küll an = nab Ju = mal tae = wast, küll an = nab
i = du sü = da = mes, mis u = nu = nud, see är = kab, mis u = nu=

ke = sel a = su, mis päewa'p i = hal = da, ei lil = le = ke = sel
Ju = mal tae = wast, kord kas = tet, päewa ka, küll an = nab Ju=mal
nud, see är = kab ning õit = seb i = lu sees, mis u = nu=nud, see

Tenor: ei / küll / mis

1. ei lil = = le = ke = sel
küll an = = nab Ju=mal
mis u = = nu=nud, see

a - ju, ei lil - le - ke - jel a - ju, mis päe - - wa,
tae - wast, küll an - nab Ju - mal tae - wast kord kas - - tet,
är - kab, mis u - nu - nud, jee är - kab ning õit - - jeb,

Tenor: lil - le - ke - jel a - ju, ei lil - le - ke - jel a - ju, mis
an - nab Ju - mal tae - wast, küll an - nab Ju - mal tae - wast kord
u - nu - nud, jee är - kab, mis u - nu - nud, jee är - kab ning

Bassil ka selles reas soprani sõnad.

päe - wa, mis päe - wa'p i - hal - da.
päe - wa, kord kas - tet, päewa ka.
õit - jeb, ning õit - jeb i - lu jees.

Joh. Seb. Bach'i poja Wilh. Friedemann Bach'i järele K. A. H.

91. Uuel aastal.

Parajasti pikalt. (Kahe häälega.) F. W. Sering.

1. Päew jõu - ab päe - wa jä - re - le, aeg len - dab möö - da kii - res - ti, kui wa - na aas - ta ä - ra läin'd, uut ae - ga jäl - le silm jiis näin'd.
2. Wii kii - tust, tä - nu, i - ni - me, ju ar - mu - a - ja too - ja - le, et i - ga - we - je trooni päält ju Loo - ja kuu - leks si - nu häält.
3. Nii pa - lu ik - ka hoo - le - ga: oh J - ja tae - was õn - nis - ta, mind uu - el aas - tal ar - mu - ga ja la - je ra - hus e - la - da!
4. Siis kor - da läeb ju kä - te - töö, ei ko - hu - ta sind päew ei öö, waid rõõmjalt lau - lab si - nu keel: mu Ju - mal tae - was e - lab weel!

— bb —.

92. Armas paik.

Parajalt. (Segakoor.) F. Mendelssohn-Bartholdy.

Nelja häälele sdn. Methfessel.

p

1. Kus ma wii-bin rõõ - mu - ga õh - tu hil - ja wi - lus?
2. Lil - le - ke - si mu - rul ka kõ - ne - le - ma ki - pub,
3. Wal-ge õmb-lik li - gi - neb, üt - leb: o - le ra - hul,

p pp p

Waik - ses o - rus ko - hi - nal käib üks wes - ke i - lus;
ning sääl üt - leb si - ni - lill: Waat', mu pää - ke ri - pub,
nii peab il - mas o - le - ma, et kõik üks kord la - hul;

sf

sääl ka wäi - ke o - ja - ke, üm - ber puud ka rin - gil;
roos mind ok - ka - mu-su - ga tor - kas, te - - - - gi kä - ra;
pa - rem sü - da murdu - gu roo - si arm - - - sast mu - sust,

p pp

tih - ti tun-nid is - tun sääl hal - jas wõ - sas pin - - - - - - - gil.
meelt mul te - ma kur - waks teind, sü - dant mur-dis ä - - - - - - - - ra.
kui et ar - mas - tu - se - ta su - red il - ma ru - - - - - - - sust.

Saksa keelest K. A. H.

93. Kewadene noorus.

Kindlalt. (Meestekoor.) **Fr. Saebelmann.**

Kas=wa=taw, kau=nis=taw, ke = na ke = wa = de päew, e = lus = ta, är=gus=
ta mind kui ko = ſu = taw kaew! Sun=ni lah=kest' laulma roh=kest' mind mu
noo = ru = ſe a'aſt, kus ma mu=rnl, e = ma kõr=wal, lil = le nop=pi = ſin maaſt.
Tõ = es = ti, tõ = es = ti, lus = til lau=lab keel, kõ = la = des
he = la = des hüü = ab ma = he hääl, mõt = len ma, mõt = len ma

noo-re e-a õil-me a-ja kau-ni rõõ-mu pääl'. **P. Ruubel.**

94. Ikka edasi!

Ruttu ja kergesti.
Iga sammu kohta 1/2-nooti.

(Marsi-laul segakoorile.)

K. A. Hermann.
7. XI. 1887.

f

e = da = si, läh = = me ik = ka e = da = si!

f ff Läh = me

mf

Läh=me ik = ka e = da = si,

mf ff f

ik = ka e = da = si, läh=me ik = ka e = da=

f mf

ik = ka, ik = ka e = da = si, ik = ka, ik = ka e = da = si, läh = me

si,

p f

ik = ka e = da = si, läh = me ik = ka e = da = si! Ik = ka

ja jah, ja jah, ja jah, ja jah!

p f

Ja - - - - - - - - - - - -

f

e - da - si, e - da - si! Jah ik - ka e - da - si, jah ik - ka

f

- - - - - - - - - - - - - h, ik - - ka e - da - si,

e - da - si, e - da - si, e - da - si, ik - ka e - da - si,

ik - -

p mf f

ik - ka e - da - si, ik - ka e - da - si,

ik - ka e - da - si, ik - ka e - da - si,

p mf

- - - ka e - da - si!

f

ik - ka e - da - si!

f

95. Troost.

Kindlasti. (Meestekoor.) K. Ruut.

mf *p*

Ko = du = maa, ko = ju ja! Ko = ju kur = jast

Ko = du = maa ko = ju ja!

waen = la =

mr

kuul = ma = ta, wae = nu wõr=gust waat = ma = ta!

= = ne i = al = gi

waen = la = ne i = al = gi

waen=la = ne i = al=

waen = la = ne

f

ei wõi wõi = = ta, ei wõi wõi = ta

= = gi

i = al = gi

mf

mei = e ra = da, ei wõi wõi = ta mei = e ra = da, truu = dust,

ar = mu nõr = ges = ta = = = da!

A. Piirikiwi.

96. Pühapäewa hommikul.

Pikalt ning armsalt. (Segakoor.) **F. Abt.**

Segahäältele sdn. **W. Vogler.**

pp

1. Ta = sa maailm hin = gab u = ne = nä = o sees, tae = wa ing = lid
2. Kel = la he = lin hüü = ab kõi = ki ki = ri = ku, pa = neb kiitust

tae = wa ing = lid
pa = neb kii = tust

mf *p*

nä = = ha wai = mu sil = ma ees; leh = wi = ta = was
laul = = ma sü = da = me ja suu; pal = we = wõi = mul

leh = wi = ta = was
pal = we = wõimul

mf

õ - - hus kõ - lab nen-de hääl, pü - ha-
tuk - sub ra - hu tundja rind, a - jab

p *mf*

leh - wi - ta - was õ - hus kõ - lab nen - de hääl pü-ha
pal - we - wõi - mul tuk - sub ra - hu - tund - ja rind, a-jab

p *p*

päe - wa loo - jat, pü - ha - päe - wa loo - jat kii - dab kõr-ges
wai-mus tõus - ma, a - jab wai - mus tõus-ma tae-wa poole

mf *p* *p*

sääl, kii - dab kõr - ges sääl.
sind, tae - wa poo - le sind. Ü. t. K. A. H.

p

kii - dab kõr-ges sääl,
tae-wa poole sind,

97. Lumemees.

Pilgates. (Naljakas segakoor.) **K. Ruut.**

Solo.

1. Waatke meest, kel hä - da suur! Ku - da ke - pi - ga ta luur! Ei - la
2. Kes sul sel - le ke - pi tõi? Paigalt lii - ku' sa ei wõi! Lu - bi-

I. Koor.
ju = ba, tä = na ka, lüü = a o = me = ti ei saa!
wal = ge nä = o = ga, päi = ke, ä = ra paista ka!
ah, ah, ah, ah,
II. Koor.
ha! ah, ah, ah, ah, ha! ah ha! ah, ah, ah, ah, ha! ah, ah, ah, ah, ha! ah
Tutti.
ha!
Lu = me = mees, oh wi = lets wend! Nui sul on, ei kait = se end! Kas see
Muidu läeb ta we = de = laks, jääb kord korralt wäik = se = maks, su = lab
on ka mõ = ni mees, kes see pel = gab las = te ees!
wiimaks üs = na weeks; kes ta jäl = le ü = les teeks!
Runt.

98. Metsa!

Parajalt. (Segakoor.) A. Billeter.

Segahäältele sdn. B. Vogler.

1. Sa met = sa mi = ne kõn = di = ma, kus hal = jas kaa=sik, must=jas
2. Sääl kos = tab sõ = na ta = sa = ne, mis kuul = sid ar = mas = tu = ses
3. Kui kõn = nid met=sas ük = sin = da, kus on maa=ilm weel e = lu=

mänd, eks ar = mu = i = met a = wal=da sääl i = ga wõ = sa, oks ja
sa, ja kuulda i = ga ni = me = ke, mis metsa hüü = ad sa = la=
sam, kui puh=kad sääl weel ka = he = na, kas tae=was õnd=sam i = lu=

känd. Jah met = sa, kus weel noo=rest puust su sü = da tuk = sub loo=tu=
ja. Mis la = ge = dal külm, kee = le = tu sust lä = heb möö=da tundma=
sam? Kui kau = gelt kos=tab sar = we hääl sull' kõr = wa, kõ = law, kauni=

ses, sest mets, sest mets küll teab su i = gat=sust, su keelt ta rää=gib
ta, mis on, mis on nii ras = ke, meele = tu, saab met=sas lahkeks
ke, siis õnn, siis õn = ne tun = di mait=sed sääl, mis an=tud i = al

i - ga-nes.
lauluks ka.
il - ma-le.

1-3. Jah metsa, met - sa nüüd, ja met-sa, met-sa nüüd, jah

met - sa mi - ne kõn - di - ma, kus hal-jas kaa-sik, mustjas mänd, jah

met - sa mi - ne kõn - di - ma, kus hal-jas kaa-sik, must - jas mänd.

Scheutlin'i järele **K. A. H.**

99. Matuse laul.

Pikalt. (Segakoor.) **Karl Appel.** Op. 56. Nr. 3.

1. Oh ui - nu waik - selt Ju - ma - las, sa kõi - gest hä - dast
2. Oh ui - nu, tun - ni Ju - mal teab, ta le - pin - gut ei
3. Jah ui - nu, möö - das on su waew, sul õn - nis põlw on

ä - - ra; ſind Kris - tus _ we - res lu - nas - tas, ſuſt kau - gel
mur - ra; ta ik - ka mei - le ſõ - na peab, küll te - ma-
kä - - es; ja ran - da jõud-nud ſi - nu laew, ſa o - led

il - ma kä - - - - - - ra.
le wõib ſur - - - - - ra.
J - ſa wä - - - - - es.

Fr. Oſer'i põhjuſel
K. A. H.

100. Uue aasta laul.

(Segakoor wiie häälega.) J. Roſenmüller'i wiis.
Wiie häälele ſeadn. Joh. Seb. Bach.

2. Tae-was, tä - hed
1. Uu - el aas - tal

1. Uu - el aas - - - - - tal a - bi an - na, Js - ſand
2. Tae - was, tä - - - - - - hed, kuu ja päi - ke ſi - nu

2. si = nu sõ = na
1. Js=sand Ju = mal

cresc.

Ju = = = = = mal hel = des = ti, meid weel ar = mu kä = tel ka = =
sõ = = = = = na kuu = le = wad, noor ja wa = na, suur ja wäi = =

na, a = wi = ta meid e = da = si! Elu e = da=
ke si = nu ar = = must e = la = wad. Si = nu poole

fa = wi = ta meid
si = nu ar = must

p

ne = wal teel ras = ku = si on kan = da weel: Kõi=gis neis meid
kos = tab hääl, kõi = ki = del, kes il = = ma pääl: Si = nu poo = le

f

saa = da sa, Ju = mal wä = gew juh = ti = ja!
hüü = a = me, si = nult ar = mu püü = a = me! K. A. H.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 28. Ноября 1887 г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega Tartus.

